

Představy studentů sociální pedagogiky o jejich rodinném a partnerském životě po ukončení studia

Bc. Jana Lukešová

Diplomová práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jana Lukešová**

Osobní číslo: **H14737**

Studijní program: **N7501 Pedagogika**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Představy studentů sociální pedagogiky o jejich rodinném a partnerském životě po ukončení studia**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek vztahující se k oblasti rodinného a partnerského života a profesní přípravy.

Příprava metodiky výzkumné části, stanovení cílů výzkumu a hypotéz.

Realizace kvantitativního výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KATRŇÁK, T., Z.LECHNEROVÁ, P.PAKOSTA a P.FUČÍK. Na prahu dospělosti. Partnerství, sex a životní představy mladých v současné české společnosti. Brno: Dokořán, s.r.o., 2011. ISBN 978-80-7363-352-3.

FIALOVÁ, L., D.HAMPLOVÁ, M.KUČERA a S.VYMĚTALOVÁ. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-87-7.

KIMPLOVÁ, Tereza. Základy psychologie manželského a rodinného soužití. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008. ISBN 978-80-7368-619-2.

RITVO, Eva C. a Ira C. GLICK. Párová a rodinná terapie: stručný sprievodca. Trenčín: Vydavateľstvo F, 2009. ISBN 978-80-88952-56-5.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Jan Kalenda, Ph.D.

Centrum výzkumu FHS

Datum zadání diplomové práce:

20. listopadu 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

15. dubna 2016

Ve Zlíně dne 20. listopadu 2015

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.

děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.

ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 11. 2. 2016

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá problematikou představ studentů sociální pedagogiky o jejich rodinném a partnerském životě po ukončení studia. V teoretické části je přiblíženo partnerské soužití a rodina, její vývoj v historii a současné trendy rodiny. Pozornost je věnována také psychické charakteristice respondentů výzkumu v odpovídajícím vývojového období. Diplomová práce zjišťuje představy studentů v oblasti partnerství, rodiny, dále míru spokojenosti studentů s jejich partnerskými vztahy a vliv nukleární rodiny na představy o partnerství a rodině. V rámci praktické části jsou zmíněny výsledky výzkumného šetření, závěry a doporučení pro praxi.

Klíčová slova: partnerství, představy, student, sociální pedagogika, rodina

ABSTRACT

The Master's thesis deals with students' ideas of social education of their family and partner relationship after graduation. The theoretical part bring definition of partner life and family. Its development history and current trends families. Attention is also paid to the psychological characteristics of survey respondents in the corresponding developmental period. This master's thesis finds out ideas of students in the partnership, family, degree of student satisfaction with their partner relationships and the influence of the nuclear family to the idea of partnership and family. In the practical part are mentioned the results of the research, conclusions and recommendations for practice.

Keywords: partnerships, ideas, students, social pedagogy, family

Děkuji panu Mgr. Janu Kalendovi, Ph.D. za odborné vedení, pomoc, cenné připomínky, vstřícný a lidský přístup, které mi vždy při zpracování diplomové práce poskytl.

Děkuji také studentům a pedagogům, kteří mi pomohli získat data pro výzkumné šetření a díky nimž jsem mohla dotazníkové šetření realizovat.

Chtěla bych také poděkovat své rodině, za jejich podporu a trpělivost v průběhu studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 RODINA A PARTNERSTVÍ	11
1.1 DEFINICE RODINY A PARTNERSTVÍ	11
1.2 VÝVOJ RODINY	14
1.3 KRIZE RODINY	19
1.4 TYPOLOGIE A FORMY RODINNÉHO SOUŽITÍ.....	20
2 SOUČASNÉ TRENDY V RODINĚ	24
2.1 DRUHY SOUČASNÝCH TRENDŮ V ČESKÉ RODINĚ	24
2.2 ALTERNATIVNÍ FORMY RODINNÉHO SOUŽITÍ (MINORITNÍ FORMY RODIN)	28
2.3 ČESKÁ RODINA	33
2.4 VÝZKUMY RODINY	34
3 SPECIFIKA STUDENTŮ VYSOKÝCH ŠKOL	36
3.1 PSYCHOLOGICKÁ CHARAKTERISTIKA VÝVOJOVÉHO OBDOBÍ.....	36
3.2 SOCIALIZACE.....	38
3.3 MORÁLNÍ A HODNOTOVÝ VÝVOJ	39
3.4 PŘEDSTAVY STUDENTŮ O PARTNERSKÉM A RODINNÉM ŽIVOTĚ.....	42
II PRAKTICKÁ ČÁST	43
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	44
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM, VÝZKUMNÉ OTÁZKY A VÝZKUMNÉ HYPOTÉZY	44
4.2 POJETÍ VÝZKUMU	46
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	46
4.4 PRŮBĚH VÝZKUMU	47
4.5 VÝZKUMNÁ TECHNIKA	47
4.6 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	49
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE	51
5.1 ANALÝZA DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	51
5.2 INTERPRETACE DAT	74
5.3 VERIFIKACE HYPOTÉZ	80
6 DISKUZE	85
ZÁVĚR	89
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	90
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	96
SEZNAM TABULEK	97
SEZNAM PŘÍLOH	99

ÚVOD

Každý člověk si nějak představuje svoji budoucnost. Někdo má jasnou představu o tom, čeho všeho chce v životě dosáhnout, jak bude jeho život vypadat v dospělosti, jakou cestou bude jeho život plynout a kudy se bude ubírat. Na druhou stranu existují i lidé, kteří si svůj život neplánují a přijímají jej tak, jak plyne. Někdo si plánuje velkou profesní kariéru, jiný si plánuje založení rodiny, cestování, někdo chce mít hodně dětí, jiný zase žádné. Všechny tyto představy jsou velmi individuální a každý člověk má o svém životě jinou představu. Ať jsou ale životy lidí seberozdílnější, nezbytnou součástí života je vždy rodina a představy člověka o rodině. Každý z nás má nějakou vizi, jak by jeho budoucí partnerský a rodinný život měl nebo naopak neměl vypadat. Tyto představy mohou být ovlivněny pozitivními či negativními zkušenostmi, které jsme v životě získali. Pokud například jedinec pochází z rozvedené rodiny, může se stát, že v budoucnu nebude chtít vstoupit do manželství, protože bude mít strach, že by i jeho manželství nemuselo fungovat dobře a mohlo by se rozpadnout. Nebo naopak může uzavřít manželství proto, aby svým dětem dal pocit jistoty v rodině, který možná sám nezažil, protože se jeho rodiče rozvedli. Představy o partnerském a rodinném životě mohou být různé a ovlivněny různými faktory. Ne vždy tyto představy musí být v životě naplněny, některé se mohou naplnit pouze částečně, jiné vůbec, některé se mohou naplnit do všech detailů.

Hlavním cílem celé práce je zjistit, jak si studenti představují svůj partnerský a rodinný život po ukončení studia. Téma diplomové práce si autorka zvolila z toho důvodu, že se domnívá, že by mohlo být zajímavé zjistit, jak si představují svůj partnerský a rodinný život studenti sociální pedagogiky. Jedná se o skupinu jedinců pomáhajících profesí, která se bude v praxi denně setkávat s lidmi a mohlo by být zajímavé, jak tuto problematiku vnímají. Je důležité, aby vnímali rodinu jako důležitou součást života každého jedince a jako součást celé společnosti. Výsledků výzkumu by mohlo být využito i při sestavování učebních předmětů na humanitních oborech v oblasti partnerské a rodinné problematiky. Zajímá nás, zda se představy studentů shodují spíše s tradičním pohledem na rodinu nebo zda ji vnímají zcela odlišným způsobem. S postupujícím rozvojem společnosti dochází ke změnám ve vnímání partnerství a celkově rodiny. Za dob našich prarodičů, a částečně možná i rodičů, byla rodina vnímána jinak, než v současnosti. Rodina byla něčím posvátným a například rozvody nebyly příliš časté. Nemyslitelné bylo i to, aby žena nebyla sezdána s partnerem, pokud se jim mělo narodit dítě. Dnešní společnost je v mnohých pohledech na rodinu tolerantnější.

V teoretické části diplomové práce se budeme věnovat partnerství a rodině z teoretického hlediska a typologiím rodiny, včetně historického vývoje rodiny. Dále se teoretická část bude zabývat současnými trendy v rodině a výzkumy rodiny a v neposlední řadě i psychologickou a sociální charakteristikou respondentů, tedy studentů pomáhajících profesí. Myslíme si, že diplomová práce může přinést nový obraz o vnímání rodiny a partnerství z pohledu studentů sociální pedagogiky, jejichž názor se může lišit od pohledu celé společnosti. U studentů pomáhajících profesí se předpokládá více prosociální a celkově humánnější vnímání různých sociálních témat, proto nás zajímá, zda se tento předpoklad potvrdí nebo ne.

V praktické části diplomové práce chceme zjistit, jak si studenti sociální pedagogiky představují svůj partnerský a rodinný život po ukončení studia. Zda se jejich představa shoduje s tradičním vnímáním partnerství a rodiny nebo zda je jejich pohled více moderní. V současné době se velmi často mluví o tom, že tradiční rodina upadá a zaniká. V posledních desetiletích došlo k výrazným proměnám vnímání partnerství a rodiny, nicméně každá doba s sebou nese určitý pokrok a rozvoj, který se nevyhýbá ani proměnám partnerských vztahů a rodinného života.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA A PARTNERSTVÍ

V naší společnosti je rodina chápána jako hlavní stavební jednotka státu a celé společnosti. Matoušek (2003, s. 7) uvádí, že je v naší společnosti rodina stále považována na důležitý článek soustavy mezilidských vztahů. V současnosti neexistuje žádný typ společnosti, který by se neopíral o rodinu jako o svůj základní článek.

V následující kapitole se budeme zabývat definicemi partnerství a rodiny tak, jak je vymezují jednotliví vybraní autoři. Dále popíšeme vývoj rodiny a typologii a formy rodinného soužití. Částečně se dotkneme i problematiky krize rodiny.

1.1 Definice rodiny a partnerství

Výchozím typem pro všechny formy partnerského soužití mezi dvěma dospělými je partnerství. Jedná se o vztah mezi druhem a družkou nebo mezi společně žijícími osobami. Choděra (2002, s. 15) tvrdí, že partnerský vztah vzniká v případě, kdy se žena a muž rozhodnou, že budou žít společně. Život pouze v partnerství je pro mnoho lidí výhodný, protože partnerství není chápáno jako nerozlučitelný svazek. V případě, kdy chce jeden z partnerů partnerství ukončit a opustit, je to pro něj jednoduché, protože partnerství není nijak legislativně vynutitelné. V současné době se proto mluví velmi často o krizi rodiny, kterou částečně způsobuje i nízká sňatečnost. Mnoho párů v současnosti chápe uzavírání manželství jako zbytečné a raději volí pouze soužití v partnerství. Nicméně partnerství je jakýmsi předstupněm manželství a dále i rodiny. Domníváme se však, že v dnešní společnosti již nelze partnerství podmiňovat jen společným soužitím dvou lidí, protože jedním z trendů společnosti je to, že partneři mohou bydlet odděleně, ale stále tvoří pár.

Když nahlédneme do odborné literatury, ve které je centrálním tématem rodina, zjistíme, že neexistuje jednotná definice rodiny. Jednotliví autoři rodinu chápou a popisují odlišně.

V roce 2012 vyšel v platnost nový občanský zákoník, jehož druhou část tvoří rodinné právo. V rámci legislativního ukotvení v §655 je rodina zmíněna následovně: „Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.“ (Česko, 89/2012 Sb.) Dále není rodina v legislativě podrobněji definována.

Jandourek (2012, s. 194 - 195) uvádí, že rodina je skupinou osob spojených manželstvím, pokrevním příbuzenstvím nebo adopcí. Jedinci tvoří jednu domácnost a společně jsou ve vzájemné interakci. Obvykle se jedná o manžele, rodiče, děti a sourozence. Podstatným

znakem rodiny je soužití rodičů a dětí, nicméně někdy není rozlišena rodina a manželství, přestože v mnoha manželstvích nemusí jít o soužití rodičů a dětí. Giddens (2013, s. 309) rodinu definuje jako skupinu osob, kteří jsou spojeni přímým příbuzenstvím. V rodině na sebe její členové a členky berou zodpovědnost za děti.

Oba předchozí autoři předpokládají, že existence rodiny je podmíněna uzavřením manželství a vznikem příbuzenství. Naopak Matoušek a Pazlarová (2014, s. 17) uvádí, že v rámci současné západní společnosti již není přiměřené definovat rodinu prostřednictvím legalizace svazku mezi dospělými a ani pomocí biologické příbuznosti mezi rodiči a dětmi. V současnosti se objevují tendence k liberalizaci společnosti a rozvolnění norem. Proto není možné zcela jasně definovat rodinu, protože každý ji chápe jinak. Pro někoho jsou rodinou rodiče a děti, pro někoho jsou rodinou již samotní manželé, například i homosexuálně orientovaní lidé si nárokují, aby byli pokládáni za rodinu. To může být však pro někoho naprosto nemyslitelné a homosexuální soužití nemusí považovat za rodinu. Pohled na chápání toho, kdo a za jakých podmínek tvoří rodinu, je proto velmi individuální. Pojem rodina má v současnosti velmi široký a zároveň i neostrý význam. V současnosti existuje v naší civilizaci velké množství různých forem rodinného soužití. Matoušek a Pazlarová (2014, s. 13) proto namítají, že v naší společnosti bychom měli mluvit spíše o rodinném soužití lidí, než o rodině. Je to z toho důvodu, že jádrem soužití je citová vazba mezi dospělými. Pohlaví už zde není rozhodující, partneři mohou být jak stejného, tak i opačného pohlaví. Sňatek už není tak důležitým bodem partnerského soužití, protože již nepředstavuje dostatečnou garanci pro trvalost soužití, jako tomu bylo v minulosti.

Rodina je důležitou skupinou, která má mezi všemi malými sociálními skupinami významné postavení. Díky své významné pozici mezi ostatními sociálními skupinami rozlišujeme i funkce rodiny. Čáp a Mareš (2007, s. 60-61) uvádí následující funkce rodiny:

1. Biologická (reprodukční) funkce – rodina zajišťuje jak biologickou, tak i sociální reprodukci člověka, do kterých bychom mohli zahrnout narození dětí, péči o ně, socializaci dítěte, předávání tradic a v neposlední řadě také předávání hodnot z předchozích generací.
2. Ekonomická funkce – rodina je ekonomickou jednotkou, kdy rodiče svou prací zajišťují materiální podporu rodiny.
3. Ochranná funkce – rodina je pro své členy zdrojem ochrany a pomoci v každodenním životě. Důležitá je ochrana a podpora hlavně v zátěžových situacích.

4. Kontrolní funkce – rodina kontroluje dodržování právních a morálních norem členů rodiny, v nepříznivých případech může členy vést k jednání dle protispolečenských norem. Rodina své příslušníky celkově nejen formuje, ale také usměrňuje.

5. Emocionální funkce – rodina je zdrojem osobních vztahů. Poskytuje svým členům radost i smutek, úzkost i uklidnění.

Funkcemi rodiny se v odborné literatuře zabývá více autorů, ale v podstatě se jejich dělení vzájemně příliš neliší. Podobné funkce jako Čáp a Mareš přináší i Havlík a Kořa (2002, s. 68), kteří vymezují následující funkce:

1. Biologická a reprodukční funkce
2. Emocionální funkce a tvorba domova
3. Ekonomická funkce
4. Socializační a výchovná funkce

Obě dvě uvedená rozdělení funkcí rodiny se od sebe příliš neliší. Havlík a Kořa (2002, s. 68) upozorňují na to, že naplnění funkcí spolu vzájemně souvisí. Zároveň za nejvýznamnější funkci ze všech považují socializační a výchovnou funkci.

Socializace je procesem, který je součástí života každého jedince. Pomocí socializace si jedinec osvojuje vlastnosti a dovednosti, které jsou v dané společnosti běžné a díky nimž se člověk do této společnosti začlení a stane se její součástí. Na to, co vše je součástí procesu socializace, existuje opět velké množství názorů, každý autor socializaci chápe jinak a jinak ji definuje.

Výrost a Slaměník (2008, s. 49) tvrdí, že člověkem se jedinec stane prostřednictvím procesu socializace. Ten v sobě zahrnuje získání specificky lidských způsobů psychického reagování, vnímání, myšlení a cítění. Tyto vlastnosti jsou předpokladem pro život ve společnosti. Odehnal (in Výrost a Slaměník, 2008) do socializace zahrnuje: „všechno to, co jedinci umožňuje, aby v sobě vytvořil potřebné vnitřní psychologické předpoklady realizace nejrůznějších sociálních rolí a současně s tím i předpoklady univerzálních způsobů participace společných všem jedincům dané společnosti (např. jazyk).“ Psychologický slovník (2009, s. 548) definuje socializaci jako proces postupného začleňování jedince do společnosti prostřednictvím nápodoby a identifikace. Geist (1992, s. 404) píše, že v současnosti socializaci chápeme jako proces, kterým jedinec prochází v průběhu celého svého života. Toto chápání se však týká současnosti, v minulosti byla chápána jako

přizpůsobování se dětí sociálnímu celku. Ze sociologického pohledu vymezuje socializaci Jandourek (2012, s. 208), který tvrdí, že pojem socializace zahrnuje osvojování si norem, zvyků, idejí, hodnot, tradic, jazyka, symbolů a sociálních rolí v dané společnosti. Během socializace si jedinec osvojí dovednosti, které jsou potřebné pro život ve společnosti s dalšími lidmi. Hlavním cílem socializace je to, aby člověk rozlišoval, co je v životě důležité, rozvinul své svědomí a naučil se rolím, které jsou pro život v rodině, partnerství a povolání potřebné.

Na socializaci má vliv mnoho socializačních činitelů (např. škola, vrstevníci, zájmové skupiny apod.), ale za nejvýznamnějšího socializačního činitele je považována rodina.

1.2 Vývoj rodiny

V průběhu svého vývoje prochází rodina neustálým kontinuálním vývojem, který se ani v současné době nezastavil. Každá doba s sebou nese různé změny forem soužití a fungování, nevyjímaje rodinu. V rámci dlouhého vývoje rodiny došlo ke změnám její struktury, organizace, změnily se náplně rolí jednotlivých členů rodiny a v neposlední řadě se v současné společnosti setkáváme s celkovou změnou pohledu na rodinu.

Tradiční rodina

Vývoj rodiny různí autoři dělí do několika vývojových období, je však velmi těžké vybrat pouze jeden výklad rodinného vývoje. Časová vymezení jednotlivých autorů se ne vždy plně shodují. Dle Giddense (1999, s. 158) se vývojem rodinného života od tradičních forem až po moderní zabýval Lawrence Stone, který vývoj rozlišil do třech fází. Z jeho pojetí tří fází vývoje (tradiční rodina, přechodná fáze vývoje rodiny a moderní rodina) budeme vycházet i pro naše potřeby popisu vývoje rodiny.

Období asi půl milionu let před naším letopočtem Možný (2008, s. 17) označuje jako počátek lidské párové rodiny. Toto období je charakteristické silnými sexuálními vazbami heterosexuálních párů, které jsou doprovázeny spoluprací na výchově dětí. Výchova a péče o děti byla nutná a významná z důvodu dlouhého období nedospělosti a závislosti dítěte na vychovávajících. Tímto se člověk liší od ostatních živočišných druhů. V období zhruba kolem 8 tisíc let před naším letopočtem začaly vznikat složitější příbuzenské systémy v kmenových společnostech. Vznikaly příbuzenské sítě se složitými ekonomickými a snubními pravidly uvnitř rodin nebo mezi příbuzenskými velkorodinami. Některé rodinné systémy byly založeny na matřimoniálním anebo matrilokálním soužití, ale ve větší míře se

jednalo o patrimoniální a patrilokální formy soužití. V období asi 3000 let před naším letopočtem v Mezopotámii a cca 600 let před naším letopočtem v Řecku a v Číně, se začínají vynořovat nepříbuzenské systémy sociální organizace. Dochází k úpadku systémů výměn a období je počátkem vzestupu patrimoniální domácnosti. V tomto období začínají vznikat první státy, jako organizace stojící nad rodinnou sítí. Kmenové rodové systémy jsou v úpadku a nahrazují je patrimoniální domácnosti, ve kterých je moc soustředěna do rukou mužů, kteří mají vlastnické právo na domácnost (do té je zahrnováno i služebnictvo a všichni obyvatelé domu). Gabura (2012, s. 15) upozorňuje na to, že patriarchální rozdělení bychom měli chápat jako policko-ideologické uspořádání, protože v jednotlivých rodinách měly dominantní postavení ve skutečnosti často ženy. Ty si prostřednictvím mužů často prosazovaly své zájmy. V souvislosti se vznikem státu začala rodina ztrácet svoji ochrannou funkci. Stát začal přebírat postupně některé funkce a na základě toho došlo k oslabení rodového pouta a rodina byla redukována na formální společenskou jednotku (Gabura, 2012, s. 15).

Keller (1992, s. 45 – 46) píše, že při zkoumání vývoje rodiny je vhodné hovořit ne o rodině či příbuzenství, ale o domácnosti. V domácnosti se vždy řešily všechny problémy, které jakkoli souvisely s přežitím. Domácnost byla základní výrobní jednotkou, ve které se produkovalo téměř vše, co lidé potřebovali pro svou obživu. Dlouhou dobu musela rodina sama zajišťovat také ozbrojenou ochranu svých členů. V rámci rodiny se řešilo i mnoho sporů mezi členy, které by dnes již příslušely do kompetencí soudů. Z důvodu výrazné moci pána domácnosti se veřejné právo dostávalo do soukromí domácností velmi pozvolna. Významná byla také sociální funkce domácnosti, kdy zajišťovala socializaci dětí (často i profesní) a zajišťovala své členy i ve stáří a v nemoci. Tradiční společnost byla charakteristická omezeností celého života hlavně na vlastní domácnost a její bezprostřední okolí.

Nicméně členové rodiny udržovali i úzké vztahy s komunitou, včetně svých příbuzných. Rodina však v této době nebyla svým členům výrazným zdrojem citových vztahů. V dnešní době je jednou z funkcí rodiny mimo jiné i funkce emocionální. Tuto funkci však rodina v minulosti neplnila a prožitek citové blízkosti nebyl normou, o kterou by lidé usilovali. Pohlavní styk nebyl považován za zdroj potěšení a rozkoše, ale spíše za nutnost, díky níž je možné zplození dětí. Jedinci neměli svobodné právo na volbu partnera, protože toto právo náleželo rodičům, jejichž zájmům se vše podřizovalo. Rodina byla chápána jako málo prestižní, neemotivní a autoritářská instituce. Velmi často neměla dlouhého trvání, protože

se ne zřídka stávalo, že zanikala smrtí jednoho z partnerů případně, odchodem dětí z domácnosti (Giddens, 1999, s. 157 – 158).

Postavení žen ve společnosti, která byla organizovaná nadvládou mužů, nebylo příliš utěšené. Mužská nadvláda nad ženami byla výrazná i ve srovnání s předcházejícími dobami. Ženy sloužily především jako prostředek pro upevňování aliance mezi jednotlivými domácnostmi a prostředek pro navazování prospěšných spojení. Takovéto aliance byly uzavírány jak na úrovni panovníků, tak i na úrovni ostatních vrstev. Z existenčního hlediska byla rodina důležitá pro sociální reprodukci, která spočívala zcela na domácnostech. Díky tomu byla také zanedbatelná míra rozvodovosti. Mezi další důvody nízké míry rozvodů bychom mohli zařadit také demografické faktory – sídlištní a sociální struktura snižovala šanci rozvedeného jedince v nalezení nového partnera, uzavírání sňatků bylo až na výjimky nemožné s cizincem a příbuzným, rozdílnost sociálního postavení byla také jedním z možných faktorů sňatkového rozhodování. Jedním z činitelů, které by rozhodovaly do budoucna o změně taktiky sňatkového rozhodování, bylo převládnutí peněžní ekonomiky, kdy díky penězům mohly střední vrstvy rozšířit oblast výběru možných životních partnerů a rozsah partnerů se mohl rozšířit i na cizince (díky tomu, že peníze mají schopnost konzervovat hodnotu, bylo možno přenášet pomoc i na dálku i na příbuzné, kteří žili mimo vlastní komunitu) (Keller, 1992, s. 47 - 50).

Přechodná fáze vývoje rodiny

Druhá fáze vývoje rodiny se vyskytovala od první poloviny 17. století do počátku 18. století. Přestože tato fáze existovala většinou jen ve vyšších vrstvách společnosti, měla pro vývoj rodiny velký význam, protože se její zásady následně rozšířily do celé společnosti (Giddens, 1999, s. 158). V severní Americe a v západní Evropě v 17. a 18. století nastal vzestup byrokratického státu a kapitalistické ekonomiky. Začíná se vynořovat domácí soukromí. Zároveň ale domácnost přestává být místem zaměstnání a o její obranu se začíná zasazovat stát a obec. Upadá i moc patriarchální hlavy státu. Začíná se objevovat nukleární rodina, která je chápána jako ideální typ. Giddens (1999, s. 158) uvádí, že v rámci nukleární rodiny začíná být kladen důraz na mateřskou a rodičovskou lásku. Důležitý je muž, který rodinu ekonomicky a sociálně zajišťuje a žena, která se stará o domácnost.

Moderní rodina

Ve třetí fázi vývoje rodiny došlo k postupnému rozvoji typu rodinného života, který je nám známý ze současné západní společnosti. Důležité je sepjetí rodiny citovými vazbami

a soustředěnost rodiny na výchovu dětí. V tomto vývojovém období se rodina těší značné míře soukromí. Na vzestupu je citový individualismus. Jedná se o způsob vytváření manželských vztahů, které jedinci zakládají na základě osobní volby, která je založena na romantické lásce nebo sexuální přitažlivosti. Manželství už není zakládáno na základě vůle rodičů, ale na základě vlastní vůle jedince. Dále díky tomu, že došlo k oddělení pracoviště a domova, se stala rodina místem spotřeby hmotných statků a přestala být místem jejich výroby (Giddens, 1999, s. 158).

Ve druhé polovině 20. století se v bohatých průmyslových společnostech objevuje diverzifikace způsobů párování a domácností. Typické jsou tendence ke zrovnoprávnění pozice muže a ženy při vyjednávání o vztahu a o rodině. Společnost je charakteristická různorodostí rodinných forem. Na vzestupu je rozvodovost a zakládání opakovaných manželství, všeobecná zaměstnanost žen a výrazné změny v ženských a mužských rolích. Začíná se objevovat i vyšší procento nesezdaných soužití. Významnou sociální skupinou se stávají singles (Možný, 2008, s. 17).

Ještě před 100 lety byla rodina relativně stabilním prvkem a stabilita byla jednou z nejdůležitějších hodnot rodiny. Tehdejší společnost disponovala mnoha záchrannými prostředky pro případ, že by se chtěli partneři rozvést, např. zákony, společný majetek, náboženské normy, ekonomická závislost žen na mužích apod. (Gabura, 2012, s. 16). Nicméně toto období rodiny bychom mohli nazvat minulostí, protože v současné době již odchod z manželství není pro partnery takovým problémem jako dříve. Možný (2008, s. 21) uvádí, že ačkoliv byla rodina považována za nejstabilnější výtvar naší civilizace, zhruba od konce první světové války se podstatně změnila a tato změna ještě nadále probíhá. Tyto změny však nejsou pouze okrajové, ale rodina se mění ve svých nejzákladnějších charakteristikách. V následujících bodech proto uvádíme nejvýraznější změny, kterými rodina v následujících zhruba sto letech prochází:

Proměna monopolu na legitimní sex. V křesťanském kulturním světě tento monopol náležel rodině. Postupem času však padl. Nejdříve došlo k tomu, že se stal legitimní předmanželský sex a postupně se objevil i otazník nad tím, zda má jedinec monopolní právo na sex partnera v manželství (Možný, 2008, s. 21).

I přes ztrátu monopolu na sex si mohla monogamická párová rodina zachovat právo na institucionalizovanou legitimizaci reprodukčního aktu. Dlouhou dobu tomu tak bylo (navzdory rozvoji antikoncepčních technologií a legitimizaci mimomanželského sexu),

ale od počátku 70. let 20. století se situace změnila, protože začal prudce stoupat počet dětí, které se narodily mimo manželství. V současné době se v České republice rodí zhruba polovina dětí mimo manželství. To potvrzuje, že padl monopol manželství na plození dětí a již nemůžeme mluvit o legitimitě dětí (Možný, 2008, s. 21).

Proměnou prošla i oblast výběru partnera. V rámci tradiční rodiny byl výběr manželského partnera výhradně na rodičích, kteří vybírali takového partnera, který byl vhodný zejména z hlediska zachování společenského postavení rodiny. Takové rozhodování přispívalo ke stabilitě společnosti. Individualistické klima, spolu s otevřeností mobilityních drah, však měli postupně vliv na oslabení vlivu rodiny (Možný, 2008, s. 21). Tradiční pojetí výběru partnera je z pohledu dnešní společnosti téměř nemyslitelné a asi nikdo z nás by nechtěl vstupovat do manželství pouze na základě rozhodnutí rodičů a bez ohledu na svou vlastní vůli a přání.

Dalším znakem proměn rodiny je změna pojetí manželství. Křesťanství nahlíželo na manželství jako na instituci, která je nezrušitelná. Rodina, která byla jednou uzavřena, již byla považována za doživotní, za jejíž trvanlivost ručila víra svou nejvyšší autoritou, kterou představoval Bůh. Nicméně toto pojetí bylo napadeno pojetím manželství jako občanské smlouvy. Dnes chápeme manželství spíše jako právní kontrakt, který může být kteroukoli stranou vypovězen (Možný, 2008, s. 21). Tento trend potvrzují i statistiky rozvodovosti a znovu uzavřených manželství, jejichž čísla od roku 1950 většinou kontinuálně rostou, případně v některých obdobích mírně stagnují či se mírně propadají. ČSÚ (Rozvodovost, 2015) uvádí, že počet rozvodů v roce 2013 vzrostl o 1,5 tisíce oproti roku 2012, ale naopak ve srovnání s lety 2001 - 2008 počet rozvodů v roce 2013 mírně poklesl. Nicméně od roku 2001 se rozvodovost pohybuje v rozmezí od 45% do 50%. Toto číslo je z našeho pohledu velmi vysoké. Proto nás v rámci dotazníkového šetření bude zajímat i míra rozvodovosti rodin studentů sociální pedagogiky.

V rámci vývoje rodiny v posledních zhruba sto letech došlo dále k vyvlastnění některých jejích funkcí. Stalo se tak vlivem dělby práce a rozvoje speciálních institucí. Nejdříve došlo k odloučení pracoviště a bydliště, dále škola převzala vzdělávací funkci rodiny, masmédiá převzala monopol na socializaci jedince a lékaři a nemocnice převzaly péči o nemocné, staré a postižené jedince. Rodině zůstal pouze monopol na zábavu, konzum a citové bezpečí (Možný, 2008, s. 22). V současnosti je rodina zdrojem citového bezpečí, které nám žádná jiná instituce nemůže nabídnout v takové míře, jako rodina. Je proto velmi důležité, aby rodina jedinci poskytovala dobrou citovou oporu a byla zdrojem bezpečí, bez něhož se

jedinec v životě neobejde. Právě citové bezpečí je důležitým prvkem, který jedince ovlivňuje v jeho dalším vývoji a v průběhu celého jeho života. Pokud bezpečí chybí, může docházet k patologiím jak rodiny, tak později i patologiím v chování jedince, se kterými se může potýkat v průběhu celého svého života.

Párová monogamická rodina byla institucí, jejíž funkcí byla ochrana reprodukčního procesu. Hlavní smysl rodiny tkvěl ve výchově dětí, která naplňovala život muže i ženy. S rozvojem antikoncepce však začala od poloviny sedmdesátých let klesat porodnost. Tím rodina ztratila monopol na plození dětí (Možný, 2008, s. 22). V současnosti se velké procento narozených dětí rodí mimo rodinu. Setkáváme se i s případy, kdy se páry z vlastní vůle rozhodnou, že chtějí být celoživotně bezdětní a rodinu s dětmi nikdy nezaloží.

Poslední významnou změnou je transformace povahy práce, která se postupně stala více manipulací se symboly, než s předměty. Ženy již nejsou handicapovány menší silou než muži, zhruba od padesátých let začínají ženy hromadně opouštět domácnost a začínají se zapojovat do profesní kariéry, která se pro ně stává čím dál víc důležitou. Léta věnovaná mateřství se stávají významným prvkem, nicméně pouze krátkou epizodou v prodlužujícím se životě (Možný, 2008, s. 23). Změny, které popisuje Možný, potvrzují, že rodina prochází vývojem. Některé změny mohou mít za následek změny jiné. Všechny výše zmíněné transformace rodiny se týkají jak celé společnosti, tak i jejích jednotlivých členů. Nicméně navzdory všem změnám se domníváme, že úsilí o založení trvalého páru a touha po dětech zůstávají pro mnoho lidí jedním z nejvýznamnějších cílů života. A pro mnohé je zcela nepodstatné, zda si životní cíle bude naplňovat v rámci manželství nebo zda jich dosáhne bez manželského svazku. Nicméně v souvislosti se změnou chování v rámci rodiny a s jejím vývojem, mnoho autorů často zmiňuje i krizi rodiny, kterou si popíšeme dále.

1.3 Krize rodiny

Stejně jako každé období vývoje rodiny s sebou nese své typické znaky a změny, tak i v různých etapách vývoje společnosti odborníci hovoří o krizi rodiny. Z tohoto pohledu je významné devatenácté století, kdy rodina napříč celým světem procházela početnými etapami kritiky. První etapa kritiky se objevila ve čtyřicátých a padesátých letech, kdy část odborníků přišla s názorem, že rodina svými úzkými partikulárními potřebami omezuje svobodu člověka, narušuje jeho autenticitu a utváří člověka dle rodinných vnitřních potřeb. Tato kritika vinila rodinu z negativního působení na její členy a považovala rodinu za zdroj psychopatologických projevů jedinců. Většina z těchto autorů pracovala s patologickými

rodinami a jedinci a proto své zjištění generalizovali na všechny rodiny. Druhou etapou kritiky prošla rodina v padesátých letech 19. století, kdy v kritice převládal ideologicko-ekonomický aspekt. Některé země (hlavně středoevropské a východoevropské) hlásaly, že rodina přestala plnit svou funkci. Hlavní institucí, která měla nahradit rodinu, byl stát, který již začal postupně přebírat některé funkce rodiny. V některých extrémních představách měl stát v budoucnu rodinu zcela vytlačit ze společenského života. Nicméně tyto představy a prognózy neotřásly podstatou rodiny a k jejímu zániku nedošlo. Třetí vlna kritiky se objevila v šedesátých a začátkem sedmdesátých let. Na bázi humanistické tradice Evropy vyrůstala hnutí zaměřená na svobodu projevu. Otvírala se tabuizovaná témata sexuality a prezentovala se filozofie svobodné lásky. Objevovaly se také pokusy o změnu tradiční formy rodiny prostřednictvím zkoušení skupinové formy manželství či komunitního rodinného soužití. Nejvýraznějším hlasem tohoto období bylo hnutí hippies a různá feministická hnutí, která kritizovala rodinu. Nicméně tato hnutí, a s nimi spojené experimenty soužití, neměly dlouhého trvání a nepřinesly žádnou trvale udržitelnou perspektivu alternativního rodinného soužití. V současnosti se také mluví o hluboké krizi nynější rodiny. Ze strany odborníků se objevují názory, že aktuální forma rodiny je na ústupu, někteří autoři dokonce mluví o tom, že se rodina rozpadá. Na druhou stranu ale žádný z autorů nepodává žádný alternativní návrh rodiny, který by byl akceptovatelný jak společností, tak i jednotlivci (Gabura, 2012, s. 17 - 18).

Je otázkou, do jaké míry rodina opravdu prochází (a v minulosti procházela) krizí, nebo zda bychom tyto krize nemohli považovat pouze za změny, které s sebou bezesporu jednotlivá vývojová období jak rodiny, tak i celé společnosti, nesou. Problematiku krize rodiny bychom mohli chápat i jako rozdílnost v pohledu jednotlivých autorů na danou problematiku. Gabura (2012, s. 18) zmiňuje, že například Durkheim namítá, že krize rodiny jako instituce je jen fikcí, protože rodina prochází poměrně dlouhým obdobím jak stability, tak i problémů. Je tedy jen na jednotlivých autorech, jak krizi rodiny chápou a jak se na problém dívají.

Konkrétní charakteristiku současné české rodiny uvádíme v druhé kapitole.

1.4 Typologie a formy rodinného soužití

Jak jsme zmínili výše, současná rodina může mít více podob. Vymezením jednotlivých forem rodiny se zabývá ve své knize například Gabura (2012, s. 33). Druhy a typy rodiny můžeme rozlišovat i na základě kritérií. Následující rozdělení rodiny je založeno na konstelaci rodiny, které je nejčastější.

Nukleární rodina je taková rodina, ze které jedinec pochází. Tvoří ji rodiče a alespoň jedno dítě. Většina lidí označuje tento typ rodiny za orientační rodinu (Gabura, 2012, s. 33). Matoušek (2003, s. 285) uvádí, že nukleární rodina je dvougenerační a výrazně orientovaná na člověka, neboť se jedná o rodinu, do které se dítě narodí a ve které začíná proces vychovávání.

Aktuální rodina je rodina, kterou si jedinci sami založí a ve které žijí společně s dětmi v roli manželské i rodičovské. Aktuální rodina bývá velmi výrazným způsobem ovlivňována nukleární rodinou. Někteří autoři označují tento typ rodiny jako prokreační (Gabura, 2012, s. 33). V rámci diplomové práce bychom se rádi na vliv nukleární rodiny na aktuální rodinu zaměřili, a proto mu budeme v praktické části věnovat dostatečný prostor. Vágnerová (2000, s. 345) tvrdí, že vlastní zkušenost z dětství může ovlivnit potřebu jedince založit svou vlastní rodinu. Model vlastních rodičů může na dítě působit buď pozitivně (jedinec vzor rodičů akceptuje bez podstatných změn) nebo negativně, kdy rodičovský vzor představoval nežádoucí alternativu a mohl by stimulovat odlišný postoj k rodičovství. V tomto případě by mohla mít nová prokreační rodina pro jedince korektivní funkci, pomocí níž by se jedinec vyrovnával s vlastními negativními zážitky.

Dalším typem rodiny je **rekonstruovaná rodina**. Jedná se o znovu obnovenou rodinu po rozvodu či v případě úmrtí jednoho z partnerů. Agregátní rodina je jednou z forem rekonstruované rodiny. Je charakteristická tím, že ji tvoří rodina s dětmi, které pochází z různých manželství. Agregátní rodinu někteří autoři také označují jako rodinu binukleární. Dalším typem je **rozšířená rodina**, jejíž součástí jsou i další členové rodiny (další příbuzenstvo), kteří jsou pro rodinu významným faktorem nebo kteří žijí s rodinou v jedné domácnosti pod jednou střechou (Gabura, 2012, s. 33).

Posledním typem rodiny dle rodinné konstelace je **družská rodina**. Tento pojem byl používán hlavně ve starší legislativě a ve starších odborných pracích. V družské rodině žijí rodiče a děti bez uzavřeného manželství partnerů, kteří jsou navzájem označováni jako druh a družka. V současné legislativě se však už tato právní forma rodiny nenachází. Gabura (2012, s. 33) píše, že dnes hovoříme spíše o neformální rodině anebo o volném rodinném spojení partnerů a dětí. Tento trend se v České republice projevuje stále častěji. Dle ČSÚ (Statistická ročenka České republiky 2015, 2015) statistiky potvrzují, že od roku 1975 do roku 2014 vzrostl počet dětí živě narozených mimo manželství z cca 5% na cca 45%. Dále se ukazuje, že od roku 2008 klesá celkový počet živě narozených dětí a zároveň narůstá počet narozených dětí mimo manželství (v roce 2000 bylo cca 70 tisíc dětí narozených

v manželství a 20 tisíc mimo manželství, zatímco v roce 2014 se narodilo cca 59 tisíc dětí v manželství a asi 50 tisíc mimo manželství). Statistika tedy poukazuje na to, že rodina mění svou podobu a také potvrzují současný trend, kdy dochází k tomu, že část partnerských vztahů se rozhodne, že nechce vstoupit do manželství. Důvody pro takové rozhodnutí mohou být různé, například strach ze závazku manželství, předchozí rozvod či rozchod s partnerem, neochota se vázat apod.

Dále bychom mohli druhy rodiny dělit na základě jejich úplnosti. Prvním typem je **úplná** rodina, ve které jsou oba rodiče a jejich dítě nebo děti. Jedná se o neoptimálnější formu rodinného soužití. Ve chvíli narození dítěte už můžeme mluvit o této rodině jako o reprodukční rodině. Dalším druhem je rodina **neúplná**. Tímto pojmem označujeme nejčastěji rodinu, ve které chybí jeden z rodičů. V rámci neúplné rodiny rozlišujeme i její další typy, do kterých řadíme rodinu s jedním rodičem, který nevstoupil do partnerského vztahu (nejčastěji se jedná o svobodnou matku s dítětem), vdovskou rodinu a rozvedenou rodinu. V novější terminologii se mluví častěji o jedno rodičovských rodinách nebo o singl rodičích, než o neúplných rodinách. Někteří autoři za neúplnou rodinu považují i rodinu bez dětí (Gabura, 2012, s. 34). Dle ČSÚ (Příjmy domácností podle postavení osoby v čele domácnosti, 2015) bylo v ČR v roce 2014 dle typu domácnosti v ČR celkem 60,3 % úplných rodin (rodiny se dvěma rodiči) 10,9% neúplných rodin (rodiny s jedním rodičem) a 27,9 % domácností jednotlivců (nerodinné domácnosti). Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011 (Czso, 2015) uvádí celkem 2 737 561 rodinných domácností a z toho počtu bylo celkem 2 129 304 úplných rodin a 575 720 neúplných rodin. Zbytek byly rodinné domácnosti tvořené 2 rodinami (v rámci kterých se vyskytovaly rodiny úplné i neúplné) a domácnosti tvořené 3 a více rodinami. V rámci neúplných rodin se závislými dětmi stála ve 249 486 případech v čele žena a muž pouze v 49 491 případech. Statistiky potvrzují, že v rámci neúplných rodin častěji absentuje muž (otec), než žena (matka). Jak už bylo zmíněno výše, důvody neúplnosti rodin mohou být různé.

Dále bychom se na rodinu mohli dívat skrze původ dětí a na základě tohoto pohledu rozlišujeme rodinu **biologickou**, která zahrnuje děti a jejich biologické rodiče a **rodinu s osvojenými dětmi**, kdy rodiče nejsou biologickými rodiči dětí, ale na základě soudního rozhodnutí jim připadají všechny rodičovské povinnosti jako biologickým rodičům a mají také trvalý právní status rodiče. Poledním typem rodiny podle původu dětí je **náhradní rodina**, ve které náhradní rodiče nejsou biologickými rodiči dětí a ve vztahu k nim nemají

právní statut rodiče. Péče o děti je realizována prostřednictvím forem náhradní rodinné péče (Gabura, 2012, s. 34).

S ohledem na téma diplomové práce se budeme v rámci výzkumu zaměřovat na to, jak si studenti představují svůj partnerský a rodinný život po ukončení studia, jaký typ partnerského soužití je pro ně ideální a jak si představují svou prokreační rodinu (z hlediska uzavření/neuzavření manželství a ideálního počtu dětí). Zaměříme se také na to, jak studenti vnímají vliv nukleární rodiny na jejich představy. V rámci diplomové práce se tedy nejvíce zaměříme na nukleární a aktuální rodinu studentů. V případě nukleární rodiny na její úplnost a neúplnost a s tím související vliv na jedince a jeho vlastní partnerství.

V následující kapitole se budeme věnovat trendům, které se v současnosti v rámci rodiny objevují.

2 SOUČASNÉ TRENDY V RODINĚ

V rámci celého vývoje rodiny se s každým obdobím pojí trendy, které jsou typické pro danou dobu a případně i místo. V předchozí kapitole jsme si přiblížili změny, kterými rodina procházela v průběhu svého vývoje. Následkem změn došlo ke vzniku trendů, které v naší společnosti představují důležité místo. Mezi trendy bychom mohli zařadit například odkládání mateřství, upřednostňování kariéry před rodinou, odkládání vstupu do manželství či čtenou rozvodovost. V následující kapitole se zaměříme na druhy trendů v rodině a dále popíšeme alternativní formy soužití v rodině. V neposlední řadě zmapujeme obraz české rodiny a v závěrečné části přiblížíme výzkumy rodiny, které se realizovaly jak u nás, tak i v zahraničí.

2.1 Druhy současných trendů v české rodině

S postupným vývojem rodiny, která se neustále mění a reaguje na změny společenských i ekonomických podmínek, se objevují nové trendy v rodině. Pro současnou českou rodinu jsou charakteristické následující trendy:

Očekávání trvalosti vztahu se postupem času vytrácí. Často se objevují případy, kdy jedinec nechce příliš riskovat a obětovat sám sebe ve prospěch rodiny. Raději si ponechává prostor pro svá individuální rozhodnutí. V souvislosti s tím se objevuje řada alternativních forem soužití, jejichž cílem jsou co nejvolnější vztahy mezi partnery: například manželství jedinců na zkoušku, partnerství, kdy každý z jedinců má svoji vlastní domácnost, dlouholetá trvalá soužití s dětmi bez formálního stvrzení manželství nebo partnerství bez dětí, kdy se partneři dobrovolně rozhodnou, že děti jsou pro ně velkým závazkem a zodpovědností (Šulová, 2011, s. 171). Dle ČSÚ (Nesezdaná soužití, 2015) dochází k nárůstu nesezdaných soužití z 3,5% v roce 1991 na 11% v roce 2011 ze všech domácností tvořených jednou úplnou rodinou. Nesezdaná soužití mohou být buď bez dětí, nebo se závislými dětmi (ekonomicky neaktivní a ve věku do 26 let) nebo s dětmi, které nejsou závislé (bez závislých dětí).

Dalším z trendů je celkově **nízká stabilita rodiny**, která se pojí s vysokou mírou rozvodovosti. Šulová (2011, s. 171) píše, že Česká republika se dlouhodobě pohybuje mezi státy s nejvyšším podílem rozvodovosti. Přechodně došlo k poklesu rozvodů pouze v roce 1999, kdy se tak stalo z důvodu legislativních změn v Zákoně o rodině. Následkem rozvodů vzniká často neúplná rodina nebo rodina jednotlivce. Z výsledků srovnávacího šetření rodiny

a reprodukce (Rychtaříková, Vymětalová, Hamplová, 2001, s. 58), které bylo realizováno na mezinárodní úrovni, vyplynulo, že stabilita svazku souvisí s typem soužití. Nejmenší míru stability vykazují nesezdaná soužití a naopak jako nejvíce stabilní se projevila manželství bez předchozího společného života „na zkoušku“.

Velmi častým jevem je v poslední době i **odkládání uzavírání prvního manželství** do stále vyššího věku. Dříve byl uplatňován model soužití, kdy jedinci žili ve společné domácnosti až po svatbě. Dnes je tomu spíše naopak, kdy spolu partneři nejdříve začínají žít společně a až postupem času dojde k uzavření manželství. Impulzem ke vstupu do manželství pak může být například těhotenství ženy nebo alespoň rozhodnutí mít dítě. Jak však bylo zmíněno výše, manželství uzavřená bez předchozího soužití ve společné domácnosti, bývají více stabilní. Fialová et. al. (2000, s. 69) tvrdí, že mladí lidé upřednostňují nesezdané soužití proto, že z takového soužití je lehčí odejít. Nicméně existuje rozdíl mezi jedinci, kteří chápou nesezdané soužití jako trvalý stav (hlavním přínosem je pro ně nezávislost ve vztahu) a těmi, kteří jej chápou jako přechodný stav (ti věří, že jim soužití umožní partnera lépe poznat). Hašková a Rabušic (2008, s. 18 - 19) uvádí, že důvody pro odkládání mohou být různé, například ekonomická nejistota, hodnotová orientace a také zvyšující se tolerance společnosti vůči nesezdaným soužitím.

S trendem odsouvání uzavírání prvního manželství souvisí dle Šulové (2011, s. 172) i **odsouvání rodičovství na pozdější období**. Kocourková (2002, s. 16 - 21) dělí příčiny odkládání rodičovství na kulturní a sociálně ekonomické. Kulturní zahrnují změny v hodnotové orientaci, kdy došlo k posunu v normách a postojích populace (je zdůrazňován individualismus, seberealizace jedince a jeho práva). Do sociálně ekonomických příčin se řadí především zvýšená ekonomická aktivita rodin. To dokládá výzkum Lechnerové (2011, s. 93 – 96), která zjistila, že nejčastějším důvodem odkládání rodičovství je nevyhovující ekonomická situace, dále nevyhovující situace v bydlení, nedostatečná psychická připravenost na to, mít dítě nebo také to, že jedinci nemají partnera, se kterým by chtěli mít a vychovávat své dítě. Malá část respondentů uvedla, že důvodem odkládání početí dítěte je neochota vzdát se kariéry a volného času. Šulová (2011, s. 172) uvádí, že v případě odsunutí rodičovství do pozdějšího věku se mohou vyskytovat i zdravotní problémy spojené s věkem, které již ženě neumožní početí. Statistiky Českého statistického úřadu (Vybrané demografické údaje v České republice, 2015) trend odsouvání rodičovství potvrzují, neboť průměrný věk matky při narození prvního dítěte byl v roce 2010 27,6 let a do roku 2014 vzrost na 28,1 let.

Mezi další trendy Šulová (2011, s. 174) řadí **volbu intimního partnera**, kterou ovlivňuje partnerství bez vazby na přirozené možné důsledky partnerství (narození dítěte). Partneri si nevolí své protějšky na základě úvahy, kdy by měl být druhý z partnerů chápán jako potencionální rodič jejich dětí. V současnosti ve vztazích tyto úvahy velmi často absentují a v případě gravidity mohou být i dlouhodobí intimní partneri zaskočeni neočekávanou situací, která je donutí se zamyslet nad tím, zda jim jejich intimní partner připadá přijatelný pro společnou výchovu potomků. Šulová dále zmiňuje, že absence vnitřního hodnocení partnera je způsobena vlivem antikoncepce.

S volbou intimního partnera souvisí **předmanželská zkušenost v oblasti sexu**, která je již zcela běžně ve společnosti přijímána (s výjimkou specifických skupin ve společnosti) a je také významným činitelem pro intimní soužití partnerů (Šulová, 2011, s. 174). Arnett (2004, s. 74) uvádí, že dříve se od dívek očekávalo, že zůstanou pannami až do svatby, protože panenství bylo největším bohatstvím, které dívka měla. Nyní je však předmanželský sex tolerován a i očekáván. Často se jedná o jednu z hlavních charakteristik fungování vztahu. **Zralost partnerů** je při prvních intimních zkušenostech často pouze fyziologická, ne psychosociální. To souvisí s celkovým nesouladem mezi psychickým a fyzickým zráním jedince v průběhu vývoje (Šulová, 2011, s. 174).

Do trendů, které charakterizují současnou rodinu, bychom mohli zařadit také akceptaci **dvoukariérové rodiny**, která vzniká zejména jako důsledek růstu kvalifikovanosti a vzdělanosti. Šmídová (2003, s. 165) definuje dvoukariérové manželství jako rodinu, ve které jsou oba manželé zaměstnání a jsou nuceni se dělit o povinnosti plynoucí z péče o domácnost a o péči a výchovu dětí. V tomto modelu rodiny se partneri pracovní realizují a vzájemně se podporují. Dále se mění celková struktura rodiny, klesá počet dětí v rodině a omezuje se vícegenerační soužití. V odborné literatuře je tento trend označován jako **zmenšování rodiny**. Podle údajů z Českého statistického úřadu od roku 1975 do roku 1999 klesala úhrnná plodnost z 2,4 na 1,1 dítěte na 1 ženu. Od roku 2000 dochází k pozvolnému nárůstu plodnosti, která v roce 2014 dosahovala 1,5 dítěte na 1 ženu. Nicméně tato data jsou stále pod hranicí 2,1 dětí na jednu ženu, která je uváděna jako zachovná hranice nutná k tomu, aby se populace sama obnovovala (Rabušic, 2001, s. 36).

Narůstá také počet jedinců, kteří žijí v **jednočlenné domácnosti**. Tento způsob života je někdy označován jako **singles** (Kraus, Poláčková, 2001, s. 83). Ve společnosti se pojem začal objevovat od přelomu 60. a 70. let 20. století. Bylo to způsobeno vlivem sexuální revoluce a celkovým rozvolněním partnerských vztahů. Nicméně je velmi těžké přesně

definovat znaky singles, protože v průběhu historie se měnily charakteristiky této skupiny osob. Z počátku se jednalo o jedince, kteří žili na okraji společnosti (starší lidé, chudí, ovdovělí, nemocní apod.) (Borgata, Montgomery, 2000, s. 99 – 101). V dnešní době jsou do singles řazeni lidé s podstatně odlišnějšími charakteristikami a už se nejedná pouze o skupinu sociálně znevýhodněných lidí. Jandourek (2003, s. 219) chápe singles jako jedince, kteří založení rodiny odkládají z toho důvodu, že jim život o samotě vyhovuje. Motivace k takovému způsobu života vychází z možnosti věnovat čas kariéernímu vývoji, osobním zálibám či možnosti vstupovat do většího množství sexuálních vztahů. Na druhou stranu s sebou život singles nese i negativní stránky, do kterých se řadí izolace jedince a pocity osamocení. V častých případech je na singles jedince kladen velký tlak okolí ke vstupu do manželství. Nicméně fenomén singles nelze shrnout do jedné univerzální definice, protože jednotliví autoři jej chápou odlišně. Tomášek a Radimská (2003, s. 10 – 11) charakterizují singles jako skupinu relativně mladých lidí mezi 25 až 40ti lety, kteří se zaměřují na rozvoj jiných strategií, než rodinných. Nejedná se však o stabilní skupinu, neboť její příslušníci jsou přesvědčeni, že odkládání sňatku a celkový pohled na partnerství je pouze přechodným stavem a že v budoucnu potkají „pravého“ partnera/partnerku. S rostoucím věkem však klesají šance na uzavření sňatku, přesto však většina singles s postupem času naváže více či méně dlouhodobý vztah. S odkazem na IV. mezinárodní konferenci o rodinné politice v Praze je zmiňováno, že nárůst singles představuje ve společnosti problém, neboť se tato skupina jedinců vyznačuje egoistickými a egocentrickými názory na svět. Tomášek upozorňuje, že tvůrci koncepcí sociálních politik by se měli zaměřit na singles, kteří nemohou sladit pracovní aktivity s rodinným životem a proto odkládají zakládání rodiny. Možný (2008, s. 198 – 199) charakterizuje singles jako jedince, kteří mohou mít i zkušenost s manželstvím, ale brzy se rozvedli a nyní žijí sami. Nelze však přesně vymezit, o jakou skupinu lidí se jedná z hlediska věku. Dále je otázkou, co vše lze chápat pod pojmem „žít sám“ – většina singles nežijí v sexuální abstinenci a do své domácnosti si občas někoho přivedou. Tyto otázky dokládají nejednotnost a roztržičnost v chápání singles a velkou míru variability různých znaků a charakteristik dané problematiky. Dle ČSÚ (Obyvatelstvo, domy, byty a domácnosti, 2015) bylo v roce 2014 11,4 % domácností jednotlivců mužů a 16,4 % domácností jednotlivců žen (bez ohledu na předchozí uzavřené/neuzavřené manželství, ovdovění, věk, sexuální orientaci apod.).

Všechny výše zmíněné trendy charakterizují dnešní rodinu a celkově i společnost a dokládají jejich kontinuální vývoj. Je otázkou, zda mají být tyto změny rodiny chápány jako pozitivní či negativní.

2.2 Alternativní formy rodinného soužití (minoritní formy rodin)

S rozvojem rodiny a jejími vývojovými změnami došlo také k rozvoji alternativních forem soužití. Jako tradiční forma soužití je většinou chápáno manželství. Alternativní formu soužití můžeme chápat jako soužití dvou osob, které není manželstvím, nicméně daný pojem není nikde přesně definován. Mnozí autoři do alternativních forem řadí i způsoby soužití v rodině, které vznikají například po rozvodu manželství, opakovaným vstupem do manželství apod. Někteří autoři jako alternativní soužití chápou pouze soužití bez uzavřeného manželství. Pro zachycení co nejširšího pohledu na problematiku alternativního soužití (nebo minoritních forem rodin) budeme v rámci diplomové práce popisovat i formy soužití, které souvisí i s manželstvím.

Mezi nové alternativní formy soužití lze zařadit volné soužití párů, vícenásobné vztahy, odloučené rodiny, neúplné rodiny pouze s jedním rodičem, binukleární rodiny (kde zůstává i druhý rodič stále zainteresovaný), opakovaná manželství, homosexuální páry a opakovaná manželství (kde může docházet k vytvoření nevlastních rodin, partneři zakládají nové rodiny, do kterých s sebou přivádí i svoje děti z předchozích vztahů). V souvislosti se stále se více prodlužujícím životním cyklem a prodlužující se dobou dospělosti, se zdá, že je nižší šance než kdykoli předtím, aby každý měl jen jednoho partnera na celý život (Ritvo, Glick, 2009, s. 38). Tento trend potvrzují i statistiky, které mluví o vysokých počtech rozvodů, o znovu vstupování jedinců do manželství, o výchově dětí pouze jedním rodičem apod. Asi každý z nás zná někoho, koho se alespoň jedna z forem alternativního soužití týká nebo někoho, kdo přímo v takovém soužití žije.

Nejfrekventovanější alternativní formou soužití je **nesezdané soužití** partnerů. Tento typ soužití je někdy nazýván jako kohabitace či faktické manželství. Jedná se o intimní soužití muže a ženy, kteří žijí ve společné domácnosti, ale vztah není legitimizovaný sňatkem. Nesezdané soužití může mít pro partnery mnoho důvodů – soužití se záměrem pozdějšího uzavření sňatku, striktní odmítání manželství či soužití tzv. na zkoušku (Matoušek, 2003, s. 89). Společné soužití s sebou nese jak výhody, tak i nevýhody, které zahrnují např. pocit svobody, aktivity ale na druhou stranu i nejistoty (Ritvo, Glick, 2009, s. 38).

Další alternativní formou soužití jsou **vícenásobné (sériové) vztahy**. Jedná se o formu soužití, kdy si někteří jedinci v průběhu života vytvoří vzorec následných vztahů, které zahrnují různě dlouhé vážné vztahy. Mohou zahrnovat i několik manželství s vytvořením a následným rozpadem dvou či třech rodinných jednotek. U takovýchto vztahů je těžké určit, co k tomuto modelu soužití jedince vede. Může se jednat např. o emocionální problémy či strach ze závazku nebo známku aktuálního osobnostního vývoje (Ritvo, Glick, 2009, s. 38). Tato forma soužití není v dnešní společnosti ničím výjimečným, mnoho jedinců projde v průběhu svého života několika vážnými vztahy. Tyto vztahy mohou být dlouhodobé i krátkodobé, ukončené rozchodem partnerů. V současnosti je jen malé procento jedinců, kteří se svým prvním partnerem stráví zbytek svého života a kteří do vztahu nevstupují bez předchozí partnerské zkušenosti.

Další alternativní formou soužití je **odloučené manželství**, které je pro dnešní společnost také poměrně častým jevem. Jedná se o velmi traumatizující období pro všechny zúčastněné osoby (pokud jsou v manželství i děti, jedná se o ještě více traumatickou situaci). Navzdory této skutečnosti však nabízí partnerům možnost zamyšlení se nad svým manželstvím, přehodnocení soužití a individuálních cílů. Odloučení v rané fázi manželství může být způsobeno pominutím partnerského vzplanutí, v případě uzavření manželství z důvodu těhotenství může být důvodem odloučení pozdější obviňování kvůli příčinám manželství. Někteří jedinci vstupují do manželství z touhy osamostatnit se od rodičů či ze strachu z toho, že již nikdy nenajdou partnera. Pokud tyto motivy časem pominou nebo začnou ztrácet na síle, může být základ manželství narušen a partneři si přestanou rozumět. Na odloučení lze nahlížet ze dvou hledisek – odloučení jako nešťastná událost a selhání nebo odloučení jako nová možnost růstu a změny k lepšímu (Ritvo, Glick, 2009, s. 39).

Dle sociálních statistik došlo v 90. letech minulého století k nárůstu **rodin s jedním rodičem**. Tento druh rodiny jsme zmiňovali již v kapitole 1.4, kde je autory nazývána jako neúplná rodina nebo také single rodina. V rámci moderního dělení rodiny ji však můžeme řadit i do alternativních forem rodinného soužití. Jedná se o rodiny, ve kterých působí pouze jeden z rodičů z důvodu úmrtí druhého z rodičů, rozvodu, odloučení manželství rodičů nebo z důvodu narození dítěte mimo manželství. Pokud se jedná o rodinu rodičů s jedním rodičem v důsledku rozvodu, je druhý rodič většinou stále zainteresovaný – tyto rodiny označujeme jako binukleární. Společnou odpovědností rodičů je stále výchova dítěte, i když v rozdělených domácnostech. Jak bylo zmíněno v kapitole 1. 4., častěji v rodinách s jedním rodičem absentuje muž. V 90ti procentech rodin s jedním rodičem, který má výhradní (nebo

téměř výhradní) zodpovědnost za dítě, je tímto rodičem žena. Zároveň 10 % ze všech rodin, jsou právě rodiny s jedním rodičem. V rodině s jedním rodičem se může vyskytovat i velké množství problémů, jako například sociální izolace a osamělost rodiče, rozpaky z navazování nových partnerských vztahů a žárlivost ze strany dítěte, požadavky malých dětí na neustálou přítomnost rodiče, větší zátěž rodiče v podílu zodpovědnosti za dítě, méně možností k diskuzi o kladech a záporech rozhodnutí a v neposlední řadě pocit odlišnosti u dětí z rodin s jedním rodičem od dětí z úplných rodin (Ritvo, Glick, 2009, s. 40 – 41). Při hodnocení vlivu života v neúplné rodině na budoucí život dítěte, a na utváření jeho budoucích partnerských soužití, je třeba vždy brát v potaz množství faktorů, které mohou složitý vývoj jedince ovlivnit. Do těchto faktorů můžeme například zařadit to, z jakého důvodu je rodina neúplná (rozvod, úmrtí rodiče, rodič samoživitel), v případě rozvodu i jeho důvod (domácí násilí, rodičovská disharmonie, manželská nevěra apod.), dále může mít vliv i to, v jakém období života dítěte se rodina stala neúplnou (zda dítě žije od počátku života pouze s jedním rodičem, zda se rodiče rozvedli v období dětství dítěte nebo naopak, až bylo starší), zda dítě druhého rodiče někdy potkalo apod. Faktorů, které mají na formování názorů, postojů a představ o životě vliv, je mnoho a na každého jedince působí jinak. V rámci diplomové práce se zaměřujeme na to, zda si studenti myslí, že je v představách o svém vlastním partnerském a rodinném životě ovlivnili jejich rodiče (to, jakým způsobem spolu žili nebo nežili a zda studenti vnímali jejich soužití jako šťastné nebo problematické).

Nevlastní rodiny jsou dalším druhem alternativních rodinných forem soužití. Definujeme je jako domácnost, ve které jsou dva dospělí, přičemž nejméně jeden z nich má dítě z předcházejícího vztahu. Činnost nevládní rodiny se pojí s celou řadou různých úloh, které se během jejího fungování mohou objevit a kterým musí rodina čelit. Mezi nevládními rodiči a nevládními dětmi není téměř žádný nebo žádný právní vztah, děti se často vyrovnávají s měnícím se složením domácnosti a s komplikovanými vztahy (často jsou členy dvou domácností), děti i dospělí přicházejí do vztahu se zkušenostmi z předchozí rodiny, což může vést k odlišným názorům v nové rodině. Vztah dítěte a rodiče předchází vztahu nového páru, je nutné, aby se vyvinulo pouto nejdříve v páru a poté vztahy s ostatními členy nové rodiny. Vznik nevládní rodiny s sebou nese mnohá úskalí, která musí partneři s dětmi překonat, aby mohli společně jako rodina dobře fungovat. V literatuře je uváděno, že mnoho členů nevládní rodiny nemá informace o problémech, které se zakládáním nevládní rodiny souvisejí a v mnohých případech se unáhleně rozhodují ukončit nový vztah ještě dříve, než se stihne projevit spokojenost rodiny (Ritvo, Glick, 2009, s. 43 – 44).

Gjuričová (2003, s. 92) označuje tyto rodiny pojmem doplněné rodiny, které kladou velký nárok jak na připojení nových členů do svých řad, tak na transformaci již existujících vztahů. Počet nevlastních rodin zcela jistě úzce souvisí s vysokou mírou rozvodovosti, kdy dle ČSÚ (Obyvatelstvo – roční časové řady, 2016) v roce 2014 bylo rozvedeno 26764 manželství a celková míra rozvodovosti se od roku 2001 pohybuje na úrovni 45 – 50 %. Je zcela logické, že většina rozvedených jedinců nechce žít do konce života osamoceně a proto vstupují opakovaně do manželství a zakládají nevlastní rodiny.

V rámci alternativních forem rodiny zařazují Ritvo a Glick (2009, s. 44) také **rodiny zajišťované prarodiči**. Tyto rodiny vznikají v situaci, kdy oba rodiče zemřou anebo se rodič, který je sám, stane neschopným starat se o dítě (z důvodu např. nemoci, užívání drog, výkonu trestu odnětí svobody apod.). Tato situace je pro dítě i prarodiče velmi složitá, ale zcela jistě realizovatelná. V rámci výchovy zajišťované prarodiči však mohou nastat například mezigenerační problémy, které mohou mít nepříznivý vliv na výchovu a celkové soužití vychovávajícího a vychovávaného. Je proto nutné, aby byl podporován vztah a kontakt dítěte s prarodiči již od dětství.

V současné době se stávají stále častějším typem **bezdětné rodiny**. Schopnost mít děti je považována za univerzální psychologický předpoklad. Děti jsou chápány jako pozitivní hodnota pro tvorbu osobní identity člověka. Zároveň se ale vytváří očekávání, že děti jsou nezbytné pro stabilitu soužití muže a ženy. Některé dvojice se s tímto tvrzením neztotožňují a dobrovolně se profilují jako bezdětné rodiny. Naopak některé páry berou nárok na vlastní děti jako samozřejmost, které pokud není dosaženo, mohou cítit zklamání. V těchto případech se často stává, že jedinci obviňují jak sebe, tak své partnery (Gjuričová, 2003, s. 94). Důvody infertility muže či ženy mohou být různé, ale dnešní lékařská věda již v mnoha případech umí infertilitu léčit, případně se páry mohou orientovat na náhradní rodičovství.

Dalším typem alternativní rodiny, který zmíníme, jsou **homosexuální a lesbické rodiny**. Mnoho gayů a lesbiček se dožaduje výchovy dětí z předcházejících manželství, adopce dětí nebo v případě lesbiček i rození dětí. Tyto rodiny musí velmi často čelit problémům jak v oblasti vyrovnání se s vlivem homofobie na dítě a rodinu, ale také v oblasti definování právní role nebiologického rodiče a vyrovnávání se s emocionální rolí nebiologického rodiče (Ritvo, Glick, 2009, s. 44). Sedláčková (Specifika dětí z homoparentální rodiny, 2009) uvádí, že tyto rodiny jsou nejčastěji označovány jako homosexuální, stejnopohlavní či gay/lesbické rodiny. Nicméně toto označení bere v potaz pouze sexuální orientaci rodičů,

ale o sexuální orientaci dítěte vůbec nemluví. Sexuální orientaci nemá rodina, ale její jednotliví členové. Proto je vhodnější tyto rodiny pojmenovávat jako homoparentální. Přesný počet homoparentálních rodin v České republice není znám, protože údaj nefiguruje v žádných oficiálních statistikách. Občanské sdružení Stejná rodina (Stejnarodina.cz, 2013 - 2014) uvádí, že v případě vstupu jedinců do registrovaného partnerství nemohou jedinci adoptovat dítě a asistovaná reprodukce je přístupná pouze pro heterosexuální páry. Nicméně i přesto existují v České republice stovky homoparentálních rodin, které vychovávají děti. Nejčastěji se jedná o rodiny, v nichž jeden z partnerů či partnerek má dítě z předchozího vztahu. Ale začínají vznikat i rodiny, do nichž se děti teprve plánovaně narodí - v tomto případě se jedná téměř výhradně o lesbické rodiny. V rámci homosexuálního a lesbického soužití je pochopitelná touha po legislativním ošetření partnerského soužití, které by partnerům zajišťovala stejná (nebo alespoň) podobná práva a povinnosti jako heterosexuálním partnerům manželství. V roce 2006 (Česko, 115/2006 Sb.) vstoupil v platnost zákon č.115/2006 Sb. o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, který definuje registrované partnerství jako: „trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem.“ Registrované partnerství tedy dává párům jistá práva, ale nejedná se stále o rovnocennou alternativu k manželství. Rozdíl je nejvíce patrný zejména ve výše zmíněné výchově dětí.

Jako poslední zmíníme pojem **Living apart together** (zkráceně LAT). Do českého jazyka bychom tento pojem mohli přeložit jako společné oddělené žití. Tento způsob života popisuje v odborné literatuře více autorů, ale vzhledem k tomu, že LAT soužití není v českém prostředí zcela běžné, jedná se z části o méně probádanou oblast partnerského soužití. V našem prostředí se pojmem zabývala například J. H. Marhánková (2013), která LAT zkoumala u ovdovělých lidí nebo M. Tomášek (2004), který o LAT mluví ve vztahu k fenoménu singles. Definovat LAT není příliš jednoduché. V rámci zahraniční literatury Levin (2004, s. 223 – 240) vymezuje podmínky, které musí soužití LAT splňovat: oba dva partneři se musejí považovat za pár, okolí je musí vnímat jako pár a musejí mít oddělené domácnosti. Levin také píše, že se může jednat jak o heterosexuální, tak také o homosexuální páry. Celkový počet párů žijících odděleně (ale zároveň společně) není znám, protože tyto páry nejsou předmětem statistik a dá se říct, že žijí ve společnosti spíše skrytě. Nicméně Levin ve svém článku zmiňuje četné zahraniční studie, které uvádí Living apart together soužití v rozmezí od 6 % do 9%. Pojem LAT nelze zaměňovat s pojmem LTA (v překladu znamená Living together apart), pod který Martin a kol. (2011, s. 561 – 581) zahrnují páry,

kteří v minulosti tvořili pár, ale po svém rozchodu z různých důvodů bydlí stále ve společné domácnosti.

2.3 Česká rodina

Současné změny ve společnosti, které s sebou nesou i změnu v pohledu na rodinu a na její fungování, se nevyhýbají ani České republice. Velmi pěkně změny zachycují statistiky Českého statistického úřadu, které nám poskytují informace o proměnách rodiny v rámci širší časové osy. Celkový počet obyvatel České republiky se od roku 2007 do roku 2014 zvýšil o 157 145 osob. Průměrný věk se ve sledovaném období zvýšil ze 40,3 na 41,7 let. Tato data potvrzují trend stárnutí populace, který souvisí hlavně s klesajícím počtem novorozenců. V roce 2007 bylo celkem 114 632 živě narozených dětí, v roce 2014 počet poklesl na 109 860 dětí. Vzrostl také počet dětí narozených mimo manželství, kdy v roce 2007 se narodilo mimo manželství 39 537 dětí z celkového počtu živě narozených a v roce 2014 se jednalo o 51 267 dětí narozených mimo manželství. Statistiky potvrzují, že v průběhu let se snižuje počet narozených dětí a zároveň roste počet dětí, které se narodí mimo manželství. S tím souvisí i trend odkládání mateřství na pozdější dobu, kdy v letech 2007 – 2014 vzrostl věk matky při narození prvního dítěte z 27,6 na 28,8 let. S ohledem na trend odkládání uzavírání sňatků se snížil počet uzavřených sňatků z 57 157 v roce 2007 na 45 575 uzavřených sňatků v roce 2014. Zároveň mírně vzrostl i průměrný věk svobodných ženichů (z 31,2 na 32,3 let) a nevěst (z 28,6 na 29,8 let). S poklesem sňatečnosti logicky souvisí i snížení počtu rozvodů (31 129 v roce 2007 a 26 764 v roce 2014). Nicméně míra rozvodovosti zůstává stále velmi vysoká, dosahovala v roce 2014 46,7 %. V roce 2014 se zvýšila průměrná délka trvání manželství na 13,1 let oproti roku 2007, kdy dosahovala 12,3 let. Toto číslo potvrzuje, že se rozvádí stále větší množství lidí po delší době trvání manželství (Obyvatelstvo – roční časové řady, 2016). Možný (2002, s. 195 – 196) však pokazuje na skutečnost, že růst míry rozvodovosti musí někdy dosáhnout stropu, protože není možné, aby se rozvedlo více lidí, než kolik jich uzavře sňatek.

Všechna výše zmíněná čísla potvrzují trendy v rodině, které jsou v současnosti popisovány autory, kteří se zabývají proměnami rodiny a její podobou v moderní a postmoderní společnosti. V následující kapitole si popíšeme konkrétní výzkumy rodiny.

2.4 Výzkumy rodiny

Na rodinu a její proměny je zacíleno velké množství výzkumů, které jsou realizovány v rámci jak Evropy, tak i konkrétně v České republice. Jelikož se diplomová práce zabývá pohledem na rodinný a partnerský život, zmíníme následně několik výzkumů, které s touto problematikou souvisí.

Výzkumy demografického chování mají u nás dlouholetou tradici. Dříve byly shrnovány pod názvem výzkum manželství a rodiny a plánovaného rodičovství. První výzkum byl realizován v roce 1956 ve Státním úřadě statistickém. Téměř všechny tehdy realizované výzkumy byly zaměřeny účelově. Jejich průběh korespondoval se změnami demografického chování (období poklesu porodnosti apod.). Výzkumy se zaměřovaly na zjištění skutečné situace rodin, nikdy se nekladly otázky o možných způsobech partnerského soužití, předpokládané rodinné (sňatkové) chování apod. (Fialová et al., 2000, s. 7 - 8).

V oblasti rodin proběhl nejucelenější výzkum Rodina 94 a rozsáhlejší Rodina 96, které byly realizovány Sociologickým ústavem Akademie věd České republiky a které se zaměřily na postoje lidí ve všech věkových kategoriích. Dále se na zkoumání rodiny zaměřily výzkumy Populační klima 1996 a Formy rodinného života mladé generace 1996 (oba realizovány Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí – VÚPSV). V roce 1994 se problematice manželství a rodičovství věnoval rodinný modul mezinárodního výzkumu International Social Survey Programme, který umožnil porovnání postojů a názorů občanů v rámci některých evropských i mimoevropských států. Nicméně určitou nevýhodou je skutečnost, že výsledky zmíněných výzkumů byly publikovány převážně jen v interních materiálech (Fialová et al., 2000, s. 9 – 10, 21).

V roce 1997 se uskutečnilo empirické šetření Mladá generace 1997, které se zaměřovalo na postoje mladých lidí, ve věku 18 až 30 let, k rodině, rodičovství, partnerství apod. Výzkum se mimo jiné zabýval i ideálním počtem dětí v rodině dle názorů respondentů, představami o ideálním partnerovi či dalšími životními plány mladých lidí. Výsledky výzkumu byly podrobně popsány v publikaci Představy mladých lidí o manželství a rodičovství (Fialová et al., 2000, s. 9 – 10, 21).

V roce 2003 bylo Centrem pro výzkum veřejného mínění (které spadá pod Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.) realizováno výzkumné šetření, které se kromě jiného zaměřovalo i na rodinu a rodinný život. Výzkum se zabýval mimo jiné i otázkami zakládání rodiny a postoji k některým kontroverzním otázkám ohledně partnerských vztahů. Konkrétně jednou ze zkoumaných oblastí byl ideální věk vstupu do prvního manželství, ideální věk pro

rodičovství, ideální počet dětí v rodině. Je však nutno dodat, že výzkum se zabýval pouze obecnými názory na problematiku a ne osobními názory respondentů. (Šalamounová, Šamanová, 2003, s. 25 – 31).

V rámci Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně je zřízen Institut výzkumu dětí, mládeže a rodiny, který se ve svých výzkumných projektech zabývá rozmanitými tématy, která souvisí s rodinou. Od roku 2012 probíhá longitudinální studie Cesty do dospělosti, která mimo jiné zkoumá cíle a hodnoty mladých lidí v období dospívání a dospělosti, problematiku profesního zaměření a partnerských vztahů (Cesty do dospělosti: dlouhodobý výzkum dospívání, 2015).

Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti, při Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, realizoval panelový výzkum Páry a rodiny v roce 2008, 2009 a 2010. Výzkum se zaměřoval na významné představy mladé generace o partnerském životě, na významné životní události respondentů (nalezení partnera, narození dětí, uzavírání sňatku, rozvody apod.). Autoři výzkumu vydali publikaci „Na prahu dospělosti: Partnerství, sex a životní představy mladých v současné české společnosti“, ve které popisují výsledky výzkumu z let 2008 a 2009. Mimo to jsou v knize zpracována témata sociologie rodiny, která čtenáři přináší náhled do problematiky (Katrňák, et. al., 2010). S publikací jsme pracovali při studiu odborné literatury a sloužila nám jako inspirace při vytváření dotazníku pro praktickou část diplomové práce, protože téma publikace a diplomové práce jsou si v jistých ohledech podobné.

V následující kapitole si přiblížíme psychologickou charakteristiku vývojového období mladé dospělosti, do které spadají respondenti dotazníkového šetření.

3 SPECIFIKA STUDENTŮ VYSOKÝCH ŠKOL

Studenti vysokých škol jsou skupinou obyvatelstva, která se vyznačuje svými určitými specifiky a zvláštnostmi. Jedná se o užší skupinu, která má vzájemně mnoho společného a naopak oproti zbytku společnosti se také v různých směrech odlišuje. V diplomové práci se zaměříme na studenty humanitních oborů, konkrétně na studenty sociální pedagogiky. Jedná se o specifické studijní odvětví, jehož studenti se připravují na profesní život, jehož součástí bude každodenní práce a setkávání se s lidmi. Sociální pedagog může ve své praxi pracovat jak s jednotlivcem, tak i s celou skupinou lidí a nezdá se, že kdy bude pracovat i s celou rodinou. Domníváme se tedy, že je důležité zjistit, jakým způsobem studenti vnímají rodinu a partnerství. V souvislosti s představami o rodině a partnerství je však také důležité vymezení daného vývojového období z hlediska psychologie. V průběhu života člověk prochází různými vývojovými stádii, kdy je velmi důležité, aby postupně dosahoval jednotlivých stupňů tak, aby nebyl narušen vývoj stupně dalšího. Pokud například člověk jedno období plně neuzavře nebo nedosáhne potřebného rozvoje, případně kdy dojde ve vývojovém období k nějakému problému, který zabrání správnému vývoji v dalším období, může dojít k tomu, že člověk si s sebou nese problém do života dále a není schopen se s ním vyrovnat. Tento problém jej může poté dále ovlivňovat v jeho životě, i když si to jedinec nemusí uvědomovat. V třetí kapitole se tedy budeme věnovat nejdříve psychologické charakteristice vývojového období, dále socializaci a vytváření identity a morálnímu a hodnotovému vývoji studentů.

3.1 Psychologická charakteristika vývojového období

Období studia na vysoké škole můžeme, u většiny studentů, z hlediska vývojové psychologie zařadit do období mladé dospělosti, kterou vymezujeme dolní hranicí 20 let a horní hranicí 40 let. Samozřejmě ne každý student vysoké školy se pohybuje v této věkové kohortě, ale jedná se o nejvíce pravděpodobný věk, kdy je studium na vysoké škole realizováno v prezenční formě.

Z hlediska tělesných změn toto období není příliš významné. Mladá dospělost je fází dalšího rozvoje kognitivních kompetencí. Dochází k větším socializačním změnám, které zahrnují zejména přijímání nových rolí, s tím spojené osvojování nových způsobů chování a dovršení vývoje morálního uvažování (Vágnerová, 2007, st. 11 – 12).

Dle Eriksona bychom toto období mohli částečně zařadit ještě do stádia identity, který toto období vymezuje věkovou hranicí od 12 do 20 let. Jedná se o období, kdy jedinec hledá a buduje svou vlastní identitu (totožnost). Jedná se o to, že jedinec ví, že někam patří a ví, kým je, zná své poslání a cíl v životě, ví, čeho by chtěl dosáhnout (Říčan, 2010, st. 170). Nicméně hledání odpovědí na tyto otázky je nelehkým úkolem. Budování identity s sebou nese rozchod s osvojenými názory a postoji v dětství. Je nutné kriticky přezkoumat osvojené názory a postoje, se kterými jedinec nesouhlasí a přestat dělat to, co opravdu dělat nechce. Tento rozchod s minulostí může znamenat konflikt s lidmi. Důležité je zvolit si vlastní životní styl, přijmout za něj odpovědnost a přijmout také jeho následky (Říčan, 2009, s. 279 – 280). Hledání smyslu života a jeho cíle může být pro některé jedince velmi obtížné a může se jednat o různě dlouhý úsek v životě jedince. Někteří jedinci svůj smysl života nenaleznou nikdy. Zároveň se smysl života může v průběhu vývoje osobnosti měnit. Velmi důležitá je v tomto období rodina, která poskytuje jedinci zázemí a určitý pocit jistoty. Pokud má člověk fungující rodinné zázemí a jistotu, může se lépe formovat jeho osobnost. Naopak, pokud jedinec nemá pocit jistoty, může být hledání jeho identity velmi složité.

Z větší části období studia na vysoké škole řadíme dle Eriksona do stádia intimity, které je vymezeno od 20 let do asi 30 let. Hlavním úkolem v životě jedince je zakotvení v určité profesi a uspořádání mezilidských vztahů. Synonymem intimity je blízkost. Jedná se však o vyšší stupeň intimity, než jaké jedinec dosahoval v dospívání. V období mladé dospělosti se buduje mezi partnery skutečná vzájemnost. Jedinec by se měl zajímat o to, jaký jeho partner doopravdy je, přijímat jej takového, jaký je a hledat partnerskou harmonii. V tomto období už by měl být člověk schopen na vztahu pracovat, umět něco obětovat a dělat kompromisy. Partnerské soužití a vstoupení do intimního vztahu však vyžaduje i určitou odvahu. Pokud má například člověk již předchozí špatnou zkušenost, může dojít k izolaci. Člověk nemusí být schopen navazovat nové vztahy, a pokud je naváže, mohou být pouze povrchní bez skutečné důvěrnosti (Říčan, 2010, st. 171). Domníváme se, že budování vztahu a intimity může být ovlivněno i způsobem partnerství i emoční vazby, kterou jedinec zažil a viděl v dětství ve svém okolí. Velmi často se stává, že dítě si přenáší určité vzorce chování ze svého okolí a rodiny do svých vztahů a partnerského fungování. Vágnerová (2000, s. 326) uvádí, že na základě prožitku naplněného intimního vztahu si jedinec vytváří zkušenostní základ, který později v dospělosti bude ovlivňovat jeho další vztahy k blízkým lidem. Z hlediska rozvoje a intimity do budoucna je důležitý rozvoj vlastní identity jedince. Pokud si člověk vybuduje stabilní identitu, stane se vyrovnanějším a jistějším. Sternberg (1986,

s. 120 - 121) rozlišuje několik základních znaků intimity v partnerském vztahu. Jedná se o sdílení přítomnosti, vzájemnou důvěru a respekt, potřebu otevřenosti ve vztahu a sdílení budoucnosti. Na oblast intimity se budeme zaměřovat i v rámci dotazníkového šetření.

Celková stabilita jedince v tomto období závisí velmi na tom, jakého uspokojení dosáhne v partnerské, rodičovské a pracovní oblasti. Ne zřídka se stává, že pokud se člověku nedaří dosáhnout spokojenosti v jedné z těchto oblastí, tak si ji kompenzuje rozvojem a úspěchem v oblasti druhé. V kvalitě výsledků činnosti jedince a v kvalitě mezilidských vztahů potom spočívá hodnota dospělého jedince (Vágnerová, 2007, st. 15). Vyhodnocení kvality života a s tím spojené spokojenosti ale záleží na každém jednotlivci zvlášť, neboť se jedná o velmi individuální potřeby jedince. Každý vnímá spokojenost jinak. Někdo může být spokojený v manželství bez dětí, ale s dobrou prací, někdo má dobrou práci, ale není spokojený v rodinném životě apod. V rámci dotazníkového šetření se budeme zaměřovat na míru spokojenosti respondentů v jejich současném partnerském vztahu.

Mladá dospělost s sebou nese dilema, které spočívá v rozporu mezi potřebou svobody a nezávislosti a mezi potřebou zkoušet nové role. Mladý člověk může skrz nové role dosáhnout prestiže, zároveň však mohou role představovat i zátěž, na kterou jedinec nebyl dříve zvyklý. Na druhou stranu je ale výrazným faktorem zvědavost a touha po nových zkušenostech a zážitcích. Významný je společenský tlak, který na jedince působí – v tomto životním období se předpokládá uzavření manželství, zplození dětí, stabilní profesní role apod. (Vágnerová, 2007, st. 14 - 15). Dle Thorové (2015, s. 440) je za mladou dospělost považováno období dynamických změn, kdy člověk postupně dozrává a mění se od nezralé osobnosti ke zralé. Z hlediska věku toto období vymezuje věkovou hranicí 20 až 35 let.

3.2 Socializace

Období mladé dospělosti s sebou nese určitou sociální bezprizornost a omezení trvalejších sociálních vazeb. Dospělí lidé v tomto období zahajují nástup do zaměstnání, s tím často souvisí změna bydliště a zařízení vlastního bydlení, změna přátel a případně i partnerů. Na základě působení různých faktorů se život jedince do určité míry stabilizuje a dochází k celkové proměně a vyhranění vlastního životního stylu, který plyne z hodnot a postojů jedince. Právě v tomto vývojovém období se mění vztah k obecným normám a dochází k rozvoji vlastního pojetí života v oblastech profesních, partnerských a rodičovských rolí (Vágnerové, 2007, s. 28). V rámci diplomové práce se zaměřuje konkrétně na partnerské

a rodičovské role v dospělosti a na to, jaké představy mají studenti o svém partnerském a rodinném životě po ukončení studia.

Důležitá je orientace na mezilidské vztahy, kdy zkušenosti z mezilidských vztahů mají vliv na socializační a osobnostní rozvoj jedince. Ukázalo se, že pokud má jedinec alespoň uspokojivý vztah, má to pozitivní vliv na osobnost mladého dospělého (bez ohledu na to, zda se vztah později rozpadne). Trvalejším faktorem než vztah, jsou osobnostní rysy jedince, které jsou v tomto období již stabilizovanější. Tyto osobnostní vlivy ovlivňují kvalitu vztahu jedince. Vlastnosti osobnosti a kvalita vztahu působí ve vzájemné interakci. Jedním z hlavních úkolů mladé dospělosti je i dosažení výše zmíněné intimity, která stojí v protikladu k povrchním a krátkodobým vztahům. Díky prožitku naplnění intimity si jedinec vytváří zkušenostní základ, který v dospělosti ovlivňuje další vztahy k blízkým lidem (Vágnerová, 2007, s. 30, 34).

Socializační proces v období dospělosti pokračuje i v této fázi života, ale má individuální průběh. Dochází k přeměně rolí jedince a k rozvoji sociálních dovedností. Prostředí orientační rodiny slouží jako zdroj jistoty a opory, ale už není pro jedince nejvýznamnějším sociálním zázemím (Vágnerová, 2007, s. 33). Mnoho jedinců se již od rodičů osamostatnilo a rodinu chápe jako zdroj jistoty, který je možné vyhledat v nouzové situaci. Na druhou stranu je ale nutno říci, že značná část jedinců v mladé dospělosti orientační rodinu neopouští a výhod života u rodičů využívá po co nejdelší dobu. Dle Vágnerové (2007, s. 33) jsou důležitým zdrojem zkušeností, v sociální a osobní oblasti, partnerské vztahy. Jejich potenciál tkví v tom, že jsou výchozím zdrojem pro budoucí prokreační rodinu, kterou dospělí v průběhu mladé dospělosti zakládají. Důležité jsou, vedle partnerských vztahů, také vztahy s přáteli a známými a kontakty v rámci profesních kolektivů, které rozvíjí sociální dovednosti jedince. Přátelské vztahy mohou sloužit i jako rezerva pro navázání trvalejších a hlubších vztahů.

3.3 Morální a hodnotový vývoj

V oblasti morálního uvažování a vztahu k sociálním normám dochází u mladých dospělých k posunu v chápání běžných sociálních norem. Jedinec se postupně vymanil z vlivu autority a může rozhodovat o tom, zda bude daná pravidla respektovat či nikoliv. Dochází také ke změně společenského očekávání, protože společnost je ve vztahu k dospělému méně tolerantní a od dospělého očekává větší míru zodpovědnosti. Zároveň má společnost rozdílná očekávání ve vztahu k mužům a k ženám. V rámci proměn rolí dospělého jedince (zplození

děti, uzavření manželství) může docházet k selektivně prosociálnímu chování, kdy jsou normy chování relativizovány – jednání jedince vedoucí k prospěchu vlastní rodiny je posuzováno dle jiného měřítka (pokud by byly normy překročeny, je jednání racionalizováno). Celkově se jedinci orientují na právo a pořádek. Tato orientace se přisuzuje hlavně mužům, ale v poslední době ji můžeme pozorovat i u žen, které usilují o sociální postavení – především v profesní oblasti (Vágnerová, 2007, s. 28 – 30). To potvrzuje trend odsouvání mateřství na pozdější období, odsouvání uzavírání manželství do vyššího věku a s tím související nižší počet dětí v rodině.

Pro mladou dospělost je typický morální pozitivismus, kdy jedinec zdůrazňuje bezpodmínečnou platnost předpisů. Nicméně postupně dochází k rozvoji morálního uvažování, které se sice orientuje na dodržování pravidel, ale zároveň již nejsou pravidla chápána jako absolutně platná. Někteří jedinci dosáhnou postformálního způsobu myšlení, které akceptuje různé pohledy uvažování a proto bývá označováno jako hodnotově relativistické morální uvažování (Vágnerová, 2007, s. 28).

S postupným rozvojem jedince a s rozvojem zkušeností se stává morální uvažování flexibilnější a méně radikální. Dochází k posunu od teoretického (jednoznačného až radikálního) přístupu ke kontextuálnímu a pragmatičtějšímu uvažování. Morální uvažování se také konkretizuje, kdy se neřeší abstraktní problémy, ale spíše vztahy k lidem. Nicméně morálka muže a ženy se může lišit. Ženská morálka pojímá širší rozsah problémů, je diverzifikovanější, senzitivní a flexibilní. Naproti tomu mužská morálka je více situačně nezávislá, důraz je kladen na obecná pravidla, preferován je generalizovanější pohled na společnost. Tato diverzita morálky muže a ženy není dána jen biologicky, ale také je chápána jako důsledek společenského tlaku. Od žen je očekáváno plnění role manželky a matky, které nemohou být příliš abstraktní (Vágnerová, 2007, s. 30 – 31). V posledních 50ti letech došlo ke změně v chápání mužské a ženské role. Znaky změn můžeme zaznamenat například v oblečení, ve způsobu trávení volného času apod. Ženy změnu rolí chápou spíše pozitivně, jako dosažení rovnoprávnosti. Zvýšila se prestiž žen, mají možnost na získání lepší sociální pozice. Role žen je dominantnější, nezávislejší a samostatná. Tato změna je ženami chápána jako potvrzení jejich hodnoty a představuje zisk. Pro muže není vyrovnání pohlavních rolí spojeno s žádným zjevným ziskem. Muži přišli o svou deklarovanou sociální pozici a dominanci (přinejmenším na formální úrovni), zvýšila se jejich nejistota a jejich role není v současnosti přesně společensky vymezena (stejně jako ženská role) (Vágnerová, 2000, s. 313 – 314). Změna mužské a ženské role souvisí i se změnami v rámci rodiny, kdy

v důsledku zrovnoprávnění žen a mužů ženy usilují o kariérní růst, díky kterému dochází k odkládání manželství a rodičovství. Nejednoznačně vymezená je i mateřská a otcovská role. Ženy vyžadují plnění povinností od otců, ale zároveň není otcovská role vnímána tak prestižně jako mateřská, která má ve společnosti vyšší sociální status. Dalo by se říci, že role otce je vnímána jako podřízená a méně významná, než role matky. Nicméně je nutno říci, že v současné rodině se již začínají objevovat muži, kteří pečují na rodičovské dovolené o dítě místo ženy a ta dále chodí do zaměstnání. Tento trend jistě napomáhá chápání otcovské role jako rovnocenné s rolí matky. Maříková (2003, s. 6 – 7) popisuje, že institut rodičovské dovolené jako první zavedlo Švédsko již v roce 1974. V České republice měli muži možnost pečovat o nejmenší dítě od roku 1987, nicméně se to týkalo pouze ovdovělých, svobodných, rozvedených či z jiných důvodů osamělých mužů. Až v roce 1990 byl mateřský příspěvek nahrazen příspěvkem rodičovským a došlo tak k formálnímu zrovnoprávnění muže a ženy v oblasti péče o malé děti.

Mladá dospělost s sebou nese i profesní role a v tomto období dochází k postupnému nástupu a začleňování jedinců do profesního procesu. Vágnerová (2000, s. 321 - 324) tvrdí, že od muže se v tomto období očekává zejména ekonomické zabezpečení rodiny, vyšší profesní pozice apod. Podle společenské úspěšnosti je poté muž hodnocen. Naopak profesní role ženy je chápána jinak. Profesní uplatnění ženy je chápáno jako možný doplněk k tradiční roli ženy, která je zaměřena na péči o rodinu a děti. Období mladé dospělosti je tedy pro ženy dobou, kdy dochází ke kritickému souběhu životních událostí. Dochází k dilematu volby mezi profesní kariérou a rolí matky, které nemusí být vždy lehké. Vyřešení tohoto dilematu je považováno za nejtěžší úkol rané dospělosti. Mladé ženy většinou považují obě dvě role za důležité a již dopředu počítají s nutností zvládnout obě role. V oblasti profesní kariéry žen je časté, že ženy své první zaměstnání považují za provizorní před odchodem na rodičovskou dovolenou. Dopředu počítají s tím, že jejich kariéra bude mateřstvím přerušena.

V současnosti dochází k určitému posunu v chápání ženské role a ke snaze skloubení profesní a mateřské role. Zaměstnavatelé postupně začínají nabízet zkrácené pracovní úvazky, které jsou ideální pro ženy, které mají malé děti vyžadující intenzivnější péči. Existuje i možnost nástupu muže na rodičovskou dovolenou. Záleží vždy na dohodě muže a ženy, jak chtějí, aby jejich rodina fungovala, a do jaké míry jsou ochotni přijmout některé pravomoci, které byly dříve vnímány jako dominantní pro opačné pohlaví. Lze tedy v naší společnosti zaznamenat určité tendence pro skloubení ženské profesní i mateřské role,

ale určitě se nejedná o velmi rozšířenou tendenci. To potvrzují i statistiky, které uvádějí stále se zvyšující věk matek prvorodiček a také snižování počtu dětí v rodině. To může souviset s tím, že pokud žena již jednou přerušila svou profesní kariéru z důvodu mateřství, tak již podruhé tuto zkušenost podstupovat nechce. Nicméně to může souviset i s věkem žen, protože čím vyššího věku ženy dosahují, tím se snižuje jejich fertilita a možnost otěhotnět. Všechny tyto souvislosti mají vliv na celkový obraz současné rodiny.

3.4 Představy studentů o partnerském a rodinném životě

V rámci diplomové práce pracujeme s představami studentů sociální pedagogiky o jejich partnerském a rodinném životě po ukončení studia. V této podkapitole si přiblížíme, co jsou to představy.

Dle Říčana (2008, s. 61) se představou rozumí jev blízký vjemu. Jedná se o „obraz předmětu, který není přítomen, pokud vůbec existuje či existoval“. Slovo předmět v definici je nutno chápat velmi široce (může představovat jablko, psa, ale i pohyb, či tvář člověka). Výklad slova představa v rámci českého jazyka je poněkud volnější a jeho význam je ve smyslu názoru nebo plánu. Funkcí představ je příprava na činnost, vyrovnávání vnitřního napětí jedince a tvorba vnitřního světa.

Velký sociologický slovník (1996, s. 417) ztotožňuje představy s obrazotvorností, fantazií a imaginací a staví je do protikladu k abstraktnímu myšlení. Představa je definována jako dispozice osobnosti a specifická schopnost provázející kreativitu. Je však rozlišována představa, jako reprodukce kdysi vnímaného a imaginace, jako proces přetváření představ v obrazy, které se částečně odklání od skutečnosti.

Z pohledu filozofie je představa chápána jako něco, co prezentuje jistý obsah (předmět nebo objekt). Lze ji chápat objektivně nebo subjektivně (akt duševního představování si a s tím spjatý způsob si předmět představit. V představě lze zachytit intencionálně předmět, který je reálný (Olšovský, 2011, s. 199).

Na základě výše popsaných informací o představách, budeme v rámci diplomové práce chápat představu o partnerském a rodinném životě jako jakýsi plán a názor na budoucí život studentů v oblasti partnerství a rodiny, který již může být částečně založen na nějaké zkušenosti (ať již z oblasti vlastního partnerství nebo na základě zkušenosti z nukleární rodiny).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V rámci praktické části jsme si vymezili oblast výzkumu jako představy o rodinném a partnerském životě a výzkumné téma, které se zabývá představami studentů sociální pedagogiky o partnerském a rodinném životě. Hlavním cílem výzkumu je zmapovat představy studentů sociální pedagogiky ve Zlíně o jejich partnerském a rodinném životě po ukončení studia.

Dalším cílem je zjistit, jaké jsou představy studentů v rámci dílčích podoblastí partnerského a rodinného života (oblast partnerského soužití, spokojenosti ve vztahu, komunikace ve vztahu), dále bychom rádi zjistili, zda se liší představy studentů v závislosti na stupni studia (studenti bakalářského a magisterského studia), ve kterém se respondenti nacházejí. V neposlední řadě chceme zjistit, zda jsou studenti v představách ovlivněni orientační rodinou.

4.1 Výzkumný problém, výzkumné otázky a výzkumné hypotézy

Vzhledem ke stanovenému hlavnímu cíli výzkumu budeme mapovat představy studentů sociální pedagogiky o jejich rodinném a partnerském životě po ukončení studia.

Stanovili jsme si 4 obecné výzkumné otázky, které obsahují ještě další specifické otázky. V rámci výzkumných otázek jsme si stanovili i 5 hypotéz, které bychom chtěli ověřit.

VO 1 Jaké jsou představy studentů sociální pedagogiky o jejich partnerském životě po ukončení studia?

1.1. Považují studenti partnerské soužití jako důležitou součást své budoucnosti?

1.2. Považují studenti dlouhodobý partnerský vztah jako důležitý pro spokojený život?

1.3. Jaký typ soužití do budoucna studenti preferují?

1.4. Jaký věkový rozdíl mezi partnery považují studenti za ideální?

1.5. Jakou míru důležitosti přisuzují studenti jednotlivým vybraným oblastem partnerství (intimita, komunikace verbální i neverbální, plánování společné budoucnosti, společné trávení volného času s partnerem, emocionální stránka)?

VO 2 Jaká je míra spokojenosti studentů s jejich současným partnerským vztahem?

- 2.1. Jaká část studentů se v současnosti nachází ve stálém partnerském vztahu?
- 2.2. Jakou míru spokojenosti ve svém současném partnerském vztahu přisuzují studenti jednotlivým oblastem partnerství (intimita, komunikace verbální i neverbální, plánování společné budoucnosti, společné trávení volného času s partnerem, emocionální stránka)?
- 2.3. Jak si studenti myslí, že okolní společnost vnímá jejich partnerský vztah?

VO 3 Jaké jsou představy studentů sociální pedagogiky o jejich rodinném životě po ukončení studia?

- 3.1. Kolik studentů považuje manželství za nezbytné pro založení rodiny?
- 3.2. Plánují studenti vstoupit v budoucnu do manželství?
- 3.3. Plánují studenti do budoucna děti? Případně kolik?

VO 4 Do jaké míry jsou představy studentů o rodinném životě ovlivněny zkušenostmi z rodiny.

- 4.1. Jaká část studentů může být ve svém partnerském životě ovlivněna rozvodem manželství rodičů?
- 4.2. Jaká část studentů vnímá/vnímala soužití svých rodičů jako spokojené.
diny, ze které studenti pochází.

H1 Představy o vstupu studentů do manželství se liší na základě stupně studia.

H2 Předpokládáme, že touha studentů mít v budoucnu stejný vztah jako měli jejich rodiče, je závislá na šťastném soužití rodičů.

H3 Předpokládáme, že touha mít s partnerem děti souvisí s celkovou spokojeností ve vztahu.

H4 Předpokládáme, že ochota uzavřít v budoucnu manželství může souviset s nešťastným partnerstvím rodičů.

H5 Předpokládáme, že studenti, kteří jsou spokojeni s mírou trávení společného času s partnerem, jsou ve vztahu celkově spokojenější.

4.2 Pojetí výzkumu

Záměrem výzkumného šetření je mapovat a komparovat představy studentů o partnerském a rodinném životě po ukončení studia. V rámci výzkumného šetření chceme zjistit, jaké jsou představy studentů o partnerském a rodinném životě, zda chtějí vstupovat do manželství, jaký druh soužití preferují, jaký počet dětí v rodině považují za ideální, zda se představy liší mezi studenty jednotlivých stupňů studia a dále, zda vlastní zkušenosti z rodiny ovlivňují studenty v jejich představách. Výsledkem bude přehled o daném problému. S ohledem na výše stanovené výzkumné otázky jsme zvolili kvantitativní pojetí výzkumu.

4.3 Výzkumný soubor

Výzkumný problém se týká studentů sociální pedagogiky ve Zlíně. Jedná se o studenty pomáhajících profesí, kteří se ve své praxi budou setkávat s různými skupinami obyvatelstva, budou pracovat jak s jednotlivci, tak s rodinou či s celou komunitou. Proto považujeme za důležité zjistit, jaký je pohled těchto studentů na partnerství a rodinný život.

Základní soubor tvoří studenti oboru sociální pedagogika ve Zlíně. Výběrový výzkumný soubor tvoří studenti sociální pedagogiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně v prezenční formě studia. Ze základního souboru jsme vybrali výběrový soubor prostřednictvím záměrného kvalifikovaného výběru. Za základní kritéria při výběru považujeme prezenční studium sociální pedagogiky v bakalářském stupni v 1., 2. a 3. ročníku a v magisterském stupni v 1. a 2. ročníku. Studenty ze Zlína jsme zvolili z toho důvodu, že se zde sociální pedagogika studuje zároveň v bakalářském i navazujícím stupni studia a fakulta humanitních studií je jedním z uznávaných pracovišť v oblasti sociální pedagogiky.

Sociální pedagogika se na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně studuje v bakalářském studijním programu Specializace v pedagogice a v navazujícím magisterském studijním programu Pedagogika. V rámci obou studijních programů nabízí škola studijní obor Sociální pedagogika. Studenty prezenční formy studia jsme zvolili z toho důvodu, že tato skupina studentů je z hlediska věku, představ a rodinných zkušeností homogennější, než skupina studentů v navazujícím magisterském programu. Studenti magisterského programu mají v mnoha případech jiné specifické životní zkušenosti, než studenti prezenční formy studia a proto by mohly být výsledky výzkumu ovlivněny jejich představami.

Výzkumný soubor obsahuje celkem 228 studentů, kteří studují sociální pedagogiku ve Zlíně v bakalářském a navazujícím magisterském stupni v prezenční formě. Přesné počty studentů

v jednotlivých ročnících uvádíme v následující tabulce. Údaje uvedené v tabulce jsou platné k datu 4.11.2015 (Portál.utb.cz).

Ročník studia	Počet studentů
1. Ročník Bc.	62
2. Ročník Bc.	52
3. Ročník Bc.	43
1. Ročník nMgr.	39
2. Ročník nMgr.	33
Σ	229

4.4 Průběh výzkumu

V rámci předvýzkumu byl dotazník distribuován malému vzorku studentů, kteří měli poukázat na případné nedostatky dotazníku. Na základě jejich odpovědí byl dotazník upraven.

Dotazník byl distribuován, na základě domluvy s vyučujícími, při výuce seminářů nebo přednášek v průběhu měsíce února. Dotazník vyplnilo celkem 179 studentů, 3 byly vyřazeny z důvodu neúplnosti odpovědí. Konečná návratnost byla 176, což je 98,32 %.

4.5 Výzkumná technika

Výzkumným nástrojem, který jsme si zvolili pro zjišťování představ studentů sociální pedagogiky o rodinném a partnerském životě po ukončení studia, je nestandardizovaný dotazník. Při vytváření dotazníků jsme se inspirovali odbornou literaturou a pomocí studia této literatury jsme formulovali jednotlivé otázky v dotazníku.

Dotazník je rozdělen na 4 části. První část zjišťuje otázky, které se týkají představ studentů o rodinném a partnerském životě. Ve druhé části dotazníku jsou zařazeny otázky, které se týkají pohledu studentů na vlastní partnerský vztah (pokud mají v současnosti partnera) a na míru spokojenosti se vztahem v jednotlivých dílčích oblastech partnerského života. Ve třetí části dotazníku je baterie otázek, které se zabývají pohledem studentů na partnerský

vztah jejich rodičů a vlivem nukleární rodiny na představy studentů. Poslední část otázek v dotazníku se zabývá demografickými údaji o studentech (pohlaví, věk, ročník studia)

Dotazník obsahuje celkem 46 položek. Otázky č. 1 a č. 2 se orientují na diferenciaci studentů dle stupně studia a ročníku studia.

První výzkumnou otázku (VO 1) zjišťujeme otázkami v dotazníku č. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 15, 16 a 17. Otázky jsou škálové, budou vyhodnoceny pomocí průměru a směrodatné odchylky. Respondenti mohou vybírat z nabídky odpovědí na škále „rozhodně souhlasím“ až po „rozhodně nesouhlasím“. Na konec je zařazena i neutrální odpověď „nevím“. V rámci VO 1 jsme si stanovili i dílčí výzkumné otázky (1.1. – 1.5.). Dílčí výzkumnou otázku 1.1. řeší otázka v dotazníku č. 1, výzkumnou otázku 1.2. řeší otázka č. 2, otázku 1.3. mapují otázky č. 9, 11, 12 a 13. Otázku 1.4. zjišťujeme položkami č. 15, 16 a 17. Otázku 1.5. otázkami z dotazníku č. 3, 4, 5, 6, 7 a 8.

Druhou výzkumnou otázku (VO 2) zjišťujeme otázkami č. 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31 a 46. Otázky jsou škálové, budou vyhodnoceny pomocí průměru a směrodatné odchylky. Respondenti mohou vybírat z nabídky odpovědí na škále „rozhodně souhlasím“ až po „rozhodně nesouhlasím“. Na konec je zařazena i neutrální odpověď „nevím“. V rámci druhé výzkumné otázky jsme si stanovili i dílčí výzkumné otázky – dílčí výzkumnou otázku 2.1. zjišťují otázky č. 46 a č. 24 z dotazníku, otázku 2.2. mapují otázky č. 25, 26, 27, 28, 29 a 30 a dílčí otázku 2.3. zkoumají otázky č. 23 a č. 31.

V rámci VO 3 se zaměřujeme na to, jak se liší představy studentů o rodinném životě v závislosti na vlivu stupně studia. VO 3 zjišťujeme pomocí otázek v dotazníku č. 9, 10, 14, 18, 19, 20, 21 a 32. Otázky jsou škálové, budou vyhodnoceny pomocí průměru a směrodatné odchylky. Respondenti mohou vybírat z nabídky odpovědí na škále „rozhodně souhlasím“ až po „rozhodně nesouhlasím“. Na konec je zařazena i neutrální odpověď „nevím“. V rámci dílčí výzkumné otázky 3.1. budeme pracovat s otázkou č. 10, v rámci dílčí otázky 3.2. budeme pracovat s otázkou č. 9 a pro zjištění otázky 3.3. použijeme otázky z dotazníku č. 14, 18, 19, 20, 21 a 32.

V rámci VO 4 se zabýváme vlivem původní rodiny na představy o partnerském životě studentů, které budeme zkoumat pomocí otázek č. 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41 a 42. Otázky jsou škálové, budou vyhodnoceny pomocí průměru a směrodatné odchylky. Respondenti mohou vybírat opět z nabídky odpovědí na škále „rozhodně souhlasím“ až po „rozhodně nesouhlasím“. Na konec je zařazena i neutrální odpověď „nevím“. V rámci dílčí

otázky 4.1 použijeme otázku č. 41 z dotazníku, v rámci dílčí otázky 4.2 budeme pracovat s otázkami č. 33 a č. 34.

Otázky č. 43, 44 a 45 se zaměřují za zjištění demografických údajů o studentech. Otázky na pohlaví a ročník studia jsou uzavřené, studenti budou vybírat z možných odpovědí. Vyhodnoceny budou pomocí tabulky četností. Otázka na věk je otevřená a bude vyhodnocena průměrem.

4.6 Způsob zpracování dat

Data získaná z dotazníkové šetření byla přenesena do datové tabulky v programu Microsoft Excel. Dále jsme s daty pracovali v programu Statistika 12, ve které jsme si vytvořili tabulky četností. Jednotlivé otázky dotazníku jsme následně zpracovali do podoby tabulek. V programu jsme provedli i ověřování hypotéz.

Ke zjištění představ studentů sociální pedagogiky o jejich partnerském životě po ukončení studia (VO 1), budeme data zpracovávat formou popisné statistiky. V rámci uvedených specifických otázek nezjišťujeme vztah, ale pouze popis a sumarizaci dat, kdy použijeme výpočet četností, průměry a směrodatnou odchylku. V rámci škálových otázek budeme pracovat s průměry, směrodatnými odchylkami a četnostmi odpovědí, které vyjádříme pomocí absolutních a relativních četností.

Za účelem zjištění, jaká je míra spokojenosti studentů s jejich partnerským životem (VO 2) použijeme opět popisnou statistiku. Stejně jako v případě první výzkumné otázky se jedná o popis a sumarizaci dat. Použijeme výpočet četností, průměry a směrodatnou odchylku a data vyjádříme prostřednictvím absolutních a relativních četností.

Za účelem zjištění VO 3, jaké jsou představy studentů o manželském životě po ukončení studia, použijeme opět popisnou statistiku, kdy použijeme výpočet absolutních a relativních četností, průměry a směrodatnou odchylku.

Ke zjištění, do jaké míry jsou představy studentů o rodinném životě ovlivněny zkušenostmi z rodiny (VO 4), použijeme popisnou statistiku, v rámci níž použijeme výpočet četností, průměry a směrodatnou odchylku a data vyjádříme prostřednictvím absolutních a relativních četností.

Pro zjištění, jaký je rozdíl mezi stupněm studia a představami o rodinném životě v oblasti manželství (ověření H1) použijeme test dobré shody chí-kvadrát, pro ověření vztahu mezi šťastným soužitím rodičů a ochotou studentů vstoupit do manželství (H2), vztahu mezi spokojeností ve vztahu a ochotou mít v budoucnu s partnerem děti (H3), vztahu mezi nešťastným soužitím rodičů a touhou vstupovat do manželství (H4) a vztahu mezi spokojeností ve vztahu a trávením volného času s partnerem (H5), použijeme opět ve všech případech test dobré shody chí-kvadrát.

Před použitím vybraných testů ověříme předpoklady pro využití daného testu v odborné metodologické literatuře. Data musí splňovat normalitu a homogenitu.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE

Kapitola se zabývá analýzou dat získaných dotazníkovým šetřením. V první části seznamujeme čtenáře s výsledky dotazníkového šetření, které jsou pro přehlednost zpracovány do grafické podoby tabulek četností. Druhá část kapitoly se zabývá verifikací hypotéz, které vychází z dotazníkového šetření a které jsme si stanovili v předchozí kapitole.

5.1 Analýza dotazníkového šetření

Otázka č. 1 v dotazníku zjišťovala, zda respondenti považují partnerský vztah za důležitou součást svého budoucího života.

Partnerský vztah jako důležitá součást budoucího života					
	5	4	3	2	1
N	140	24	9	2	1
f	0,80	0,14	0,05	0,01	0,00
%	79,55	13,64	5,11	1,14	0,57
průměr	4,70				
σ	0,67				

Tabulka 1 Vnímání partnerského vztahu jako důležité součásti budoucího života

Více než 92% všech respondentů považuje partnerský vztah za důležitou součást svého budoucího života. Pouze cca 6 % si myslí, že partnerský vztah pro ně není důležitou součástí života do budoucnosti. Výsledky potvrzují potřebu partnerského soužití v životě. Průměr nám ukazuje vysokou míru souhlasu respondentů s výrokem a směrodatná odchylka nám říká, že odpovědi se od průměrné hodnoty velmi neliší a dokládá tedy velkou podobnost v odpovědích respondentů.

Otázka č. 2 zjišťovala, zda studenti považují dlouhodobý partnerský vztah jako důležitou součást spokojeného života.

Důležitost dlouhodobého partnerského vztahu pro spokojený život					
	5	4	3	2	1
N	85	67	17	4	3
f	0,48	0,38	0,10	0,02	0,02
%	48,30	38,07	9,66	2,27	1,70
průměr	4,29				
σ	0,86				

Tabulka 2 Důležitost dlouhodobého partnerského vztahu pro spokojený život

Největší část respondentů (více než 80 %) uvedlo, že dlouhodobý partnerský vztah je z jejich pohledu důležitý pro spokojený život. Téměř 12 % (oproti 6 % v předchozí otázce) říká, že dlouhodobý partnerský vztah není důležitý pro spokojený život. Můžeme zde tedy vidět drobný rozdíl mezi tím, jak respondenti chápou partnerství z hlediska důležitosti pro budoucí život a z hlediska spokojenosti života díky dlouhodobému vztahu. Nicméně celkově údaje vypovídají o tom, že partnerský vztah jako takový a dlouhodobý partnerský vztah, studenti vnímají pro svůj život a svoji životní spokojenost jako velmi důležité prvky. Průměrná hodnota 4,29 nám opět říká, že respondenti vykazují vysokou míru souhlasu s výrokem v otázce č. 2 v dotazníku a směrodatná odchylka 0,86 vypovídá o velké podobnosti v odpovědích respondentů.

Výrokem č. 3 jsme zjišťovali míru důležitosti intimity ve vztahu. Téměř 96 % studentů považuje intimitu za důležitou součást partnerského vztahu, což koresponduje s psychologickou charakteristikou vývojového období mladé dospělosti, kdy psychologové uvádí, že v tomto období by měli jedinci dosahovat intimity, která je důležitá i pro další vývoj osobnosti. Pouze malé procento všech dotázaných (cca 4 %) si nemyslí, že by intimita byla ve vztahu důležitou oblastí. Průměrná hodnota odpovědí vykazuje vysokou míru souhlasu respondentů s výrokem a hodnota 0,65 směrodatné odchylky je známkou vysoké míry podobnosti odpovědí respondentů.

Míra důležitosti intimity ve vztahu					
	5	4	3	2	1
N	140	28	4	3	1
f	0,80	0,16	0,02	0,02	0,00
%	79,55	15,91	2,27	1,70	0,57
Průměr	4,72				
σ	0,65				

Tabulka 3 Vnímání důležitosti intimity ve vztahu

Otázka dotazníku č. 4 se zabývala důležitostí verbální komunikace ve vztahu.

Míra důležitosti verbální komunikace ve vztahu					
	5	4	3	2	1
N	132	38	6	0	0
f	0,75	0,22	0,03	0,00	0,00
%	75,00	21,59	3,41	0,00	0,00
Průměr	4,72				
σ	0,52				

Tabulka 4 Míra důležitosti verbální komunikace ve vztahu

97 % ze všech dotázaných respondentů považuje verbální komunikaci za důležitou oblast ve vztahu. Pouze 3 % respondentů si myslí, že verbální komunikace ve vztahu spíše není důležitá. Rozhodný nesouhlas nevedl žádný z respondentů. Zjištěná data ukazují, že verbální komunikaci je přisuzována velmi vysoká míra důležitosti z pohledu respondentů, což potvrzuje i průměr 4,72. Směrodatná odchylka 0,52 vypovídá o vysoké míře podobnosti odpovědí respondentů.

Výrokem č. 5 byla zjišťována míra důležitosti neverbální komunikace ve vztahu.

Míra důležitosti neverbální komunikace ve vztahu					
	5	4	3	2	1
N	128	41	6	0	1
f	0,73	0,23	0,03	0,00	0,00
%	72,73	23,30	3,41	0	0,57
Průměr	4,68				
σ	0,60				

Tabulka 5 Míra důležitosti neverbální komunikace ve vztahu

Stejně jako v případě verbální komunikace, je i neverbální komunikaci ve vztahu přisuzována vysoká míra důležitosti. 96 % dotázaných ji považuje za důležitou a pouze mírně přes 3 % respondentů si nemyslí, že by byla neverbální komunikace ve vztahu důležitá. 1 respondent uvedl odpověď nevím. Průměr 4,68 vypovídá o vysoké míře souhlasu respondentů s výrokem a směrodatná odchylka o velké míře podobnosti odpovědí.

Výrok č. 6 se zaměřoval na vnímání důležitosti plánování společné budoucnosti. Zhruba 85 % respondentů vnímá plánování společné budoucnosti s partnerem jako důležitou součást partnerského vztahu. 12 % studentů si naopak nemyslí, že by plánování společné budoucnosti bylo důležité. Vypočítaný průměr odpovědí 4,28 odkazuje na vysokou míru souhlasu respondentů s výrokem a zjištěná směrodatná odchylka 0,87 svědčí o velké míře podobnosti odpovědí dotázaných, nicméně se jedná o mírně vyšší hodnotu směrodatné odchylky než v předchozích otázkách, což svědčí o tom, že odpovědi respondentů vykazují nižší míru podobnosti ve srovnání s předchozí otázkou.

Míra důležitosti plánování společné budoucnosti					
	5	4	3	2	1
N	85	66	18	4	3
f	0,48	0,38	0,10	0,02	0,02
%	48,30	37,50	10,23	2,27	1,70
Průměr	4,28				
σ	0,87				

Tabulka 6 Míra důležitosti plánování společné budoucnosti s partnerem

Otázka č. 7 zkoumala míru důležitosti emocionální stránky ve vztahu.

Míra důležitosti emocionální stránky vztahu					
	5	4	3	2	1
N	143	28	3	2	0
f	0,81	0,16	0,02	0,01	0,00
%	81,25	15,91	1,70	1,14	0
Průměr	4,77				
σ	0,53				

Tabulka 7 Míra důležitosti emocionální stránky ve vztahu

V rámci otázky uvedlo cca 97 % studentů emocionální stránku pro vztah jako rozhodně důležitou nebo spíše důležitou. Největší část uvedla, že rozhodně souhlasí s výrokem o důležitosti emocionální stránky ve vztahu. Pouze minimální část studentů (cca 3 %) uvedla, že emocionální stránka vztahu není důležitá. Výsledky opět potvrzují teorie vývojových psychologů, kteří na emocionalitu v tomto vývojovém období kladou velký důraz. Vypočítaný průměr dokládá vysokou míru souhlasu studentů s výrokem a směrodatná odchylka vypovídá o vysoké míře podobnosti v odpovědích respondentů.

Následující otázka č. 8 se zabývala důležitostí trávení společného času s partnerem.

Míra důležitosti trávení společného času s partnerem					
	5	4	3	2	1
N	103	61	10	1	1
f	0,59	0,35	0,06	0,00	0,00
%	58,52	34,66	5,68	0,57	0,57
Průměr	4,50				
σ	0,68				

Tabulka 8 Míra důležitosti trávení společného času s partnerem

Z hlediska důležitosti trávení společného času s partnerem uvedlo přes 93 % studentů, že je pro ně tato oblast partnerství důležitá, nejvíce respondentů uvedlo, že rozhodně souhlasí a značná část spíše souhlasí. Necelých 6 % spíše nesouhlasí, 1 respondent rozhodně

nesouhlasí a 1 respondent zvolil odpověď nevím. Celkově data ukazují, že trávení společného času s partnerem, je pro většinu respondentů velmi důležité. Průměrná hodnota odpovědí vypovídá o vysoké míře souhlasu studentů s otázkou a směrodatná odchylka vypovídá o tom, že respondenti vykazovali vysokou míru podobnosti svých odpovědí.

Výrok č. 9 zjišťoval, zda chtějí respondenti vstoupit v budoucnu do manželství. Celkem cca 75 % studentů odpovědělo, že v budoucnu rozhodně chce a spíše chce vstoupit do manželství. Zhruba 17 % spíše nechce nebo rozhodně nechce. Nezanedbatelný počet respondentů na tuto otázku označil odpověď nevím (13 respondentů). Je otázkou, čím tato nerozhodnost může být způsobena. Vliv může hrát to, že někteří z těchto studentů v současnosti nemají partnera nebo třeba i to, že se nad touto otázkou nikdy nezamysleli nebo si nejsou jistí, ke které z nabízených odpovědí by se raději přiklonili. Vypočítaný aritmetický průměr vypovídá o tom, že míra souhlasu s otázkou již není tak vysoká ve srovnání s předcházející otázkou a směrodatná odchylka 1,22 dokazuje nižší míru podobnosti odpovědí studentů.

Vstup do manželství					
	5	4	3	2	1
N	93	40	23	7	13
f	0,53	0,23	0,13	0,04	0,07
%	52,84	22,73	13,07	3,98	7,39
Průměr	4,10				
σ	1,22				

Tabulka 9 Vstup do manželství

Otázkou č. 10 v dotazníku se zjišťovalo, zda respondenti považují manželství za nezbytné pro založení rodiny. Z výsledků vyplývá, že více než polovina dotázaných nepovažuje manželství za nezbytné pro založení rodiny. To nám potvrzuje, že odpovědi respondentů korespondují s trendem vzniku rodin bez uzavření manželství a s trendem vysokého počtu nesezdaných (nebo jiných druhů) soužití ve společnosti. Pouze cca 39 % respondentů si myslí, že manželství je pro založení rodiny nezbytné. Stejně jako v předchozí otázce se i zde vyskytuje vyšší procento respondentů, kteří zvolili z nabízených možností odpověď nevím. Aritmetický průměr 3,21 vypovídá o tom, že odpovědi respondentů se jednoznačně nepřiklání ani k souhlasu s výrokem ani k nesouhlasu. Směrodatná odchylka je stejně jako v předchozí otázce mírně vyšší, což vypovídá o nižší míře podobnosti odpovědí respondentů.

Manželství nezbytné pro založení rodiny					
	5	4	3	2	1
N	28	41	61	32	14
f	0,16	0,23	0,35	0,18	0,08
%	15,91	23,30	34,66	18,18	7,95
Průměr	3,21				
σ	1,15				

Tabulka 10 Vnímání manželství jako nezbytného pro založení rodiny

Výrokem č. 11 jsme zjišťovali preferenci nesezdaného soužití s partnerem. Celkem cca 41 % studentů uvedlo, že rozhodně nebo spíše nepreferují nesezdané soužití a cca 14 % uvedlo, že s nesezdaným soužitím rozhodně nebo spíše souhlasí. 16,5 % respondentů odpovědělo nevím. Výsledky částečně korespondují s výsledky otázky č. 9, která se zabývala tím, zda studenti chtějí vstoupit v budoucnu do manželství. V otázce č. 9 chtělo vstoupit do manželství cca 75 % studentů a v otázce č. 11 41 % studentů nepreferuje nesezdané soužití, můžeme tedy předpokládat, že preferují buď manželství, nebo nějakou jinou formu partnerského soužití. 17 % respondentů v otázce č. 9 nechce uzavřít manželství a 14 % uvedlo, že do budoucna preferuje nesezdané soužití. Výsledky nejsou zcela totožné, ale v tomto případě je nutno brát v potaz, že mimo manželství existuje více forem partnerského soužití. V případě odpovědi nevím, se oproti otázce č. 9, v otázce č. 11 zvýšil výrazně počet respondentů, kteří v dotazníku označili tuto odpověď. Domníváme se, že by to mohlo být způsobeno tím, že v případě uzavírání sňatku respondenti byli schopni výrazně jednoznačněji určit, zda chtějí/nechtějí vstoupit do manželství, zatímco v oblasti nesezdaného soužití již nebyli schopni se zcela přiklonit na jednu stranu a proto volili neutrální odpověď. Z hlediska aritmetického průměru se respondenti přiklonili na stranu spíše nesouhlasu s nesezdaným soužitím a směrodatná odchylka vypovídá o nižší míře podobnosti odpovědí.

Preference nesezdaného soužití					
	5	4	3	2	1
N	4	20	53	70	29
f	0,02	0,11	0,30	0,40	0,17
%	2,27	11,36	30,11	11,36	16,48
Průměr	2,43				
σ	0,97				

Tabulka 11 Preference nesezdaného soužití

Otázka č. 12 dotazníku sledovala preferenci registrovaného partnerství.

Preference registrovaného partnerství					
	5	4	3	2	1
N	4	4	12	122	34
f	0,02	0,02	0,07	0,69	0,20
%	2,27	2,27	6,82	69,32	19,32
Průměr	1,99				
σ	0,75				

Tabulka 12 Preference registrovaného soužití

V rámci odpovědí na otázku uvedlo celkem 8 studentů (přes 4 %), že preferuje registrované partnerství (rozhodně ano nebo spíše ano). Nejvíce respondentů se nacházelo v možnostech spíše ne a rozhodně ne (přes 76 %). Zjištěné procentuální rozvržení jsme předpokládali, protože do registrovaného partnerství mohou vstupovat homosexuální páry, které ale z hlediska zastoupení ve společnosti tvoří minoritní skupinu. Překvapivě vysoký je počet studentů, kteří uvedli odpověď nevím (19 %). V odpovědi mohou být zahrnuti studenti, kteří si například nejsou zcela jisti svou sexuální orientací, případně i studenti s homosexuální orientací, kteří si nejsou jisti, zda by chtěli do registrovaného partnerství vstoupit, případně jedinci, kteří se z nějakého jiného důvodu nepřiklonili k jedné z dalších možných odpovědí a volili neutrální odpověď nevím. Vypočítaný průměr nám říká, že odpovědi respondentů se pohybují spíše na hranici nesouhlasu (respondenti většinou nepreferují do budoucna registrované partnerství) a směrodatná odchylka odkazuje na relativně vyšší homogenitu v odpovědích respondentů.

Následující otázka č. 13 zkoumala, zda studenti preferují žít single.

Preference žít single					
	5	4	3	2	1
N	5	4	21	116	30
f	0,03	0,02	0,12	0,66	0,17
%	2,84	2,27	11,93	65,91	17,05
Průměr	2,08				
σ	0,80				

Tabulka 13 Preference života single

Téměř 78 % studentů do budoucna nepreferuje žít single. Malé procento (přes 5 %) do budoucna chce žít single. V odpovědích se vyskytuje poměrně vysoké procento (17 %) respondentů, kteří nevědí, zda chtějí žít single nebo ne. Výskyt souhlasných odpovědí studentů potvrzuje trend společnosti stále častěji se objevujících jedinců, kteří chtějí žít

single. Jedná se však stále o minoritní skupinu obyvatel. Nicméně je otázkou, zda tito jedinci chápou žití single jako přechodný stav nebo trvalý a zcela jistě je důležitým faktorem to, zda jsou lidé okolnostmi přinuceni žít sami nebo zda se jedná o touhu žít sám. V současnosti je zcela běžné, že mnoho jedinců si v průběhu života vyzkouší více druhů partnerského soužití a že v některém období života žijí jako single. V rámci výsledků jsme si vypočítali průměr, který nám ukazuje, že se respondenti přiklonili spíše na stranu nesouhlasu se single životem. Směrodatná odchylka je ve srovnání s ostatními směrodatnými odchylkami v rámci dotazníkového šetření poměrně vysoká, což vypovídá o nižší míře podobnosti v odpovědích respondentů.

Otázka č. 14 zjišťovala, zda studenti plánují v budoucnu děti.

Plán mít děti					
	5	4	3	2	1
N	115	36	11	7	7
f	0,66	0,20	0,06	0,04	0,04
%	65,34	20,45	6,25	3,98	3,98
Průměr	4,39				
σ	1,04				

Tabulka 14 Plán mít do budoucna děti

Vysoké procento respondentů (cca 86 %) uvedlo, že děti do budoucna plánují a chtějí je mít. Nižší procento (přes 10 %) děti neplánuje a cca 4 % neví, zda děti budou chtít nebo ne. Vysoké procento studentů, kteří děti chtějí, vnímáme jako velmi pozitivní jev, protože děti jsou chápány jako důležitá součást rodiny a ta je zase základem společnosti a jejího fungování. Studenti, kteří již dopředu vědí, že děti v budoucnu neplánují, k tomu mohou mít různé důvody – negativní zkušenost s dětmi nebo vědí, že chtějí žít single a bez dětí, nemají k dětem pozitivní vztah apod. To, že někteří studenti uvádí, že neví, jestli chtějí mít děti, je také zcela přirozené. K rozhodnutí zda mít/nemít děti dospívá každý jedinec individuálně, nicméně v období mladé dospělosti je rozhodnutí o dětech jedním s významných mezníků. Vypočítaný průměr nám ukazuje, že odpovědi studentů se pohybovali v mezích souhlasu s výrokem. Hodnota směrodatné odchylky dosahuje spíše vyšší hodnoty, protože byly odpovědi respondentů méně homogenní.

Otázka č. 15 se zaměřovala na to, zda si respondenti myslí, že věkový rozdíl partnerů do 5 let je ideální.

Věkový rozdíl mezi partnery do 5 let					
	5	4	3	2	1
N	78	65	11	4	18
f	0,44	0,37	0,06	0,02	0,10
%	44,32	36,93	6,25	2,27	10,23
Průměr	4,03				
σ	1,23				

Tabulka 15 Věkový rozdíl mezi partnery do 5 let

Více než 80 % studentů s výrokem souhlasilo, přes 8 % nesouhlasilo a přes 10 % neví. Zjištěný průměr 4,03 vypovídá o tom, že studenti s výrokem spíše souhlasí, ale vysoká hodnota směrodatné odchylky nám říká, že míra podobnosti v odpovědích je ve srovnání s ostatními otázkami v dotazníku spíše nižší.

Následující otázka č. 16 zjišťovala, zda vnímají respondenti jako ideální věkové rozpětí mezi partnery od 5 do 10 let.

Věkový rozdíl mezi partnery od 5 do 10 let					
	5	4	3	2	1
N	23	71	49	8	25
f	0,13	0,40	0,28	0,05	0,14
%	13,07	40,34	27,84	4,55	14,20
Průměr	3,34				
σ	1,20				

Tabulka 16 Věkový rozdíl mezi partnery od 5 do 10 let

V rámci této otázky uvedlo souhlas přes 53 % (což je méně, než v předchozí otázce), nesouhlasilo přes 32 % (více, než v předchozí otázce) studentů a 14 % neví. Vypočítaný průměr nám ukazuje, že míra souhlasu respondentů s výrokem se v porovnání s předchozí otázkou snížila a směrodatná odchylka zůstala zhruba na stejné hodnotě.

Otázka č. 17 zkoumala, zda je jako ideální věkové rozpětí vnímáno více než 10 let.

Věkový rozdíl mezi partnery více než 10 let					
	5	4	3	2	1
N	5	18	67	53	33
f	0,03	0,10	0,38	0,30	0,19
%	2,84	10,23	38,07	30,11	18,75
Průměr	2,48				
σ	1,00				

Tabulka 17 Věkový rozdíl mezi partnery více než 10 let

Celkem přes 13 % respondentů s výrokem souhlasilo (opět se hodnota snížila oproti předchozím otázkám), přes 68 % nesouhlasilo (zvýšení hodnoty oproti předchozím dvěma otázkám) a téměř 19 % neví. Zjištěný průměr nám říká, že studenti se v rámci otázky nejčastěji pohybovali v oblasti nesouhlasu (nemyslí si, že věkový rozdíl mezi partnery více než 10 let je ideální). Směrodatná odchylka dosahuje opět vyšší hodnoty, což vypovídá o tom, že studenti se v rámci svých odpovědí pohybovali ve všech kategoriích a není zde patrná vysoká homogenita odpovědí. Pokud bychom srovnali otázky č. 15, 16 a 17, mohli bychom konstatovat, že jako ideální věkové rozmezí se, dle odpovědí respondentů, jeví věkový rozdíl do 5 let. Se zvyšujícím se věkovým rozpětím klesá i míra souhlasu studentů s výrokem. Důležité je také to, že poměrně velká část respondentů v otázkách uváděla odpověď neví. To by mohlo značit, že v dnešní době již není vnímáno věkové rozpětí mezi partnery za důležité a proto se velká část studentů rozhodla zvolit neutrální odpověď v dotazníku.

Otázka č. 18 se zaměřovala na to, zda 1 dítě v rodině je ideální počet.

Ideální počet dětí v rodině je 1 dítě					
	5	4	3	2	1
N	18	39	56	45	18
f	0,10	0,22	0,32	0,26	0,10
%	10,23	22,16	31,82	25,57	10,23
Průměr	2,92				
σ	1,14				

Tabulka 18 Ideální počet dětí v rodině je 1 dítě

Celkem 32 % studentů souhlasilo s výrokem, který říká, že 1 dítě v rodině je ideální. 57 % si nemyslí, že 1 dítě je ideální a 10 % neví. Vypočítaný průměr nám ukazuje, že nejčastěji se odpovědi pohybovaly v kategorii nesouhlasu a směrodatná odchylka vypovídá o nižší míře podobnosti odpovědí respondentů.

Nadcházející otázka č. 19 zkoumala, zda jsou jako ideální počet dětí v rodině chápány 2 děti. V této otázce cca 83 % souhlasilo se 2 dětmi, jako ideálním počtem dětí v rodině, 9 % nesouhlasilo a 7 % respondentů neví. Oproti předcházející otázce můžeme pozorovat změnu v pohledu na ideální počet, kdy větší procento respondentů si myslí, že více ideální jsou 2 děti v rodině, než 1. Vypočítaný průměr vypovídá o tom, že odpovědi studentů se nejvíce vyskytovaly v kategorii souhlasu s výrokiem, ale směrodatná odchylka nám říká, že odpovědi nebyly homogenní (stejně jako v předchozí otázce).

Ideální počet dětí v rodině jsou 2 děti					
	5	4	3	2	1
N	76	71	13	3	13
f	0,43	0,40	0,07	0,02	0,08
%	43,18	40,34	7,39	1,70	7,39
Průměr	4,10				
σ	1,11				

Tabulka 19 Ideální počet dětí v rodině jsou 2 děti

Otázka č. 20 zjišťovala, zda jsou 3 děti v rodině ideální. Celkem 40 % studentů se domnívá, že 3 děti v rodině jsou ideální, cca 45 % s výrokiem nesouhlasí a 15 % neví. Z pohledu vypočítaného průměru byly odpovědi nejčastěji uváděny v kategorii nesouhlasu a směrodatná odchylky dosahuje vysoké míry, tudíž odpovědi respondentů nevykazují velkou podobnost.

Ideální počet dětí v rodině jsou 3 děti					
	5	4	3	2	1
N	17	54	50	29	26
f	0,10	0,31	0,28	0,16	0,15
%	9,66	30,68	28,41	16,48	14,77
Průměr	3,04				
σ	1,21				

Tabulka 20 Ideální počet dětí v rodině jsou 3 děti

V otázce č. 21 jsme zjišťovali, zda jsou 4 a více dětí v rodině vnímány jako ideální počet.

Ideální počet dětí v rodině jsou 4 a více dětí					
	5	4	3	2	1
N	1	8	57	80	30
f	0,00	0,05	0,32	0,45	0,17
%	0,57	4,55	32,39	45,45	17,05
Průměr	2,26				
σ	0,81				

Tabulka 21 Ideální počet dětí v rodině jsou 4 a více dětí

Celkem 5 % studentů souhlasilo s výrokem, kdy 4 a více dětí považovali za ideální, naopak cca 78 % respondentů se vyjádřilo nesouhlasně a 17 % neví. Průměr 2,26 vypovídá o vysoké míře nesouhlasu studentů s otázkou a směrodatná odchylka vypovídá o tom, že respondenti vykazovali nižší míru podobnosti svých odpovědí (ale v porovnání s předchozími otázkami se podobnost zvýšila).

Následující baterii otázek vyplňovali pouze studenti, kteří měli v době účasti v dotazníkovém šetření partnera. Pokud studenti partnera neměli, otázky č. 22 až č. 32 vynechali a neodpovídali na ně. Z celkového počtu 16 respondentů na tuto baterii otázek neodpovídalo dohromady 41 respondentů. V této baterii otázek tedy pracujeme s celkovým počtem 135 respondentů.

Otázka č. 22 zjišťovala, zda respondenti považují svůj partnerský život celkově za spokojený.

Celková míra spokojenosti s partnerským životem					
	5	4	3	2	1
N	70	54	4	4	3
f	0,52	0,40	0,03	0,03	0,02
%	51,85	40,00	2,96	2,96	2,22
Průměr	4,36				
σ	0,86				

Tabulka 22 Celková míra spokojenosti respondentů s jejich partnerským životem

Téměř 92 % respondentů uvedlo, že jsou ve vztahu spokojeni (rozhodně ano, spíše ano), cca 6% spokojeno není (spíše ne, rozhodně ne) a 2 % studentů neví, zda jsou spokojeni nebo nejsou. Nerozhodnost studentů může být dána momentálními problémy ve vztahu, které mohou ovlivnit aktuální pocit spokojenosti nebo nespokojenosti studentů. Vypočítaný průměr vypovídá o nejčastěji uváděných odpovědích respondentů na škále v oblasti souhlasu. Směrodatná odchylka vypovídá o relativně vysoké míře podobnosti v odpovědích.

Otázka č. 23 zkoumala, zda si respondenti myslí, že jejich vztah je lepší, než vztahy druhých.

Vnímání vlastního vztahu jako lepšího, než vztahy druhých					
	5	4	3	2	1
N	27	43	20	14	31
f	0,20	0,32	0,15	0,10	0,23
%	20,00	31,85	14,81	10,37	22,96
Průměr	3,16				
σ	1,46				

Tabulka 23 Vnímání vlastního vztahu jako lepšího, než vztahy druhých

Souhlas s výrokem uvedlo cca 51 % studentů, 25 % nesouhlasilo a 23 % nevědělo. Zjištěné údaje vypovídají o tom, že zhruba polovina respondentů vnímá svůj vztah jako lepší, než vztahy druhých lidí v okolí, naopak asi čtvrtina si to nemyslí a další čtvrtina neví. To, jak jedinec vnímá svůj vztah, může být do jisté míry určitě ovlivněno i vzorem z okolí jedince a na základě srovnání s okolím se může jevit vztah buď lépe, nebo hůře, než ostatní vztahy. Vypočítaný průměr nám ukazuje, odpovědi respondentů se nejčastěji pohybovaly na škále mezi „spíše souhlasím“ a „spíše nesouhlasím“. Zjištěná směrodatná odchylka je poměrně vysoká a dokazuje nízkou míru podobnosti odpovědí respondentů. Pokud bychom porovnali odpovědi respondentů v otázce č. 22 a 23, tak bychom mohli vyvodit záměr, že většina respondentů je v současném vztahu spokojená, díky tomu mohou vnímat svůj vztah jako lepší, než vztahy druhých, případně pro ně nemusí hrát velkou roli, zda je vztah lepší nebo horší (může o tom vypovídat vysoká míra odpovědí „nevím“).

V otázce č. 24 jsme se snažili zjistit, zda chtějí studenti ve svém partnerském vztahu pokračovat i nadále. Celkem cca 90 % studentů uvedlo, že ve vztahu chtějí „rozhodně“ nebo „spíše“ pokračovat, cca 5 % pokračovat „rozhodně“ nebo „spíše“ nechce a 5 % neví. Vypočítaný průměr vypovídá o nejvyšší míře zastoupení odpovědí na škále rozhodně/spíše ano. Směrodatná odchylka vypovídá o nižší míře homogenity odpovědí. Procenta odpovědí v otázce č. 24 téměř zcela korespondují s odpověďmi v otázce č. 22, což spolu logicky souvisí. Předpokládáme, že pokud jsou studenti ve vztahu spokojeni, chtějí v něm i nadále pokračovat, zatímco pokud spokojeni nejsou, tak se předpokládá, že jej budou chtít možná ukončit a nadále v něm již nepokračovat.

Touha pokračovat v současném vztahu i nadále					
	5	4	3	2	1
N	99	22	3	4	7
f	0,73	0,16	0,02	0,03	0,05
%	73,33	16,30	2,22	2,96	5,19
Průměr	4,43				
σ	1,17				

Tabulka 24 Touha pokračovat v současném partnerském vztahu i nadále

Následující otázka č. 25 se zaměřovala na spokojenost respondentů s mírou intimity v jejich současném partnerském vztahu.

Spokojenost s mírou intimity ve vztahu					
	5	4	3	2	1
N	73	48	10	2	2
f	0,54	0,40	0,07	0,01	0,01
%	54,07	35,56	7,41	1,48	1,48
Průměr	4,33				
σ	0,96				

Tabulka 25 Spokojenost respondentů s mírou intimity ve vztahu

Téměř 90 % dotázaných uvedlo, že jsou s mírou intimity ve svém vztahu spokojeni. Cca 9 % spokojeno není a 1 % neví. Vypočítaný průměr nám ukazuje, že odpovědi respondentů se nejčastěji vyskytovaly v oblasti souhlasu (rozhodně a spíše souhlasím). Směrodatná odchylka 0,96 nám říká, že odpovědi se vyznačovaly vysokou mírou podobnosti (pokud budeme přihlížet k tomu, že nejvíce odpovědí bylo „rozhodně souhlasím“ a „spíše souhlasím“, pokud bychom na směrodatnou odchylku nahlíželi z hlediska rozdělení všech kategorií, tak bychom mohli konstatovat, že zde nebyl výrazný příklon odpovědi respondentů k ani jedné z nabízených možností). Zjištěné procentuální zastoupení téměř odpovídá zjištěným údajům v otázce č. 3, která se zabývala obecně pohledem na důležitost intimity ve vztahu.

Další otázka č. 26 se snažila zjistit, jaká je míra spokojenosti studentů s verbální komunikací ve vztahu. Téměř 83 % studentů uvedlo, že jsou s verbální komunikací spokojeni („rozhodně ano“ a „spíše ano“), cca 15 % není spokojeno („spíše ne“ a „rozhodně ne“) a 2 % neví. Ve srovnání s odpověďmi v otázce č. 4 nám vyplývá, že přestože studenti považují míru verbální komunikace ve vztahu za velmi důležitou, ve skutečnosti je jejich míra spokojenosti v oblasti verbální komunikace v jejich současném vztahu nižší, než jakou důležitost jí přisuzují. Zjištěný průměr otázky č. 26 nám ukazuje, že nejčastěji respondenti uváděli

odpověď „spíše souhlasím“. Směrodatná odchylka je opět mírně vyšší, což vypovídá o nižší míře homogenity odpovědí respondentů.

Spokojenost s mírou verbální komunikace ve vztahu					
	5	4	3	2	1
N	54	58	16	4	3
f	0,40	0,43	0,12	0,03	0,02
%	40,00	42,96	11,85	2,96	2,22
Průměr	4,09				
σ	1,03				

Tabulka 26 Spokojenost respondentů s mírou verbální komunikace ve vztahu

Následující tabulka zachycuje údaje zjišťované v otázce č. 27, která zkoumala míru spokojenosti s neverbální komunikací respondentů v jejich současném partnerském vztahu.

Spokojenost s mírou neverbální komunikace ve vztahu					
	5	4	3	2	1
N	74	46	10	3	2
f	0,55	0,34	0,07	0,02	0,01
%	54,81	34,07	7,41	2,22	1,48
Průměr	4,32				
σ	0,98				

Tabulka 27 Spokojenost respondentů s mírou neverbální komunikace ve vztahu

Celkově 88 % studentů je spokojeno s mírou neverbální komunikace, necelých 10 % spokojeno není a 1 % neví. Zjištěný průměr 4,32 vypovídá o tom, že studenti nejčastěji uváděli odpovědi „rozhodně souhlasím“ a „spíše souhlasím“. Směrodatná odchylka dokládá nižší míru homogenity odpovědí respondentů. Po srovnání odpovědí otázek č. 27 a č. 5 vyplývá, že přestože studenti považují míru neverbální komunikace ve vztahu za velmi důležitou (96 % v otázce č. 5), ve skutečnosti je jejich míra spokojenosti v oblasti verbální komunikace v jejich současném vztahu nižší, než jakou důležitost jí přisuzují.

Otázka č. 28 se snažila zjistit, jaká je míra spokojenosti studentů s plánováním společné budoucnosti s partnerem.

Plánování společné budoucnosti s partnerem					
	5	4	3	2	1
N	71	37	13	8	6
f	0,53	0,27	0,10	0,06	0,04
%	52,59	27,41	9,63	5,93	4,44
Průměr	4,12				
σ	1,21				

Tabulka 28 Plánování společné budoucnosti s partnerem

80 % respondentů je spokojeno s tím, že s partnerem plánují společnou budoucnost. 15,5 % spokojeno není a 4 % neví. Zjištěný průměr vypovídá o tom, že nejčastěji se odpovědi pohybovaly v kategoriích souhlasu, nicméně směrodatná odchylka nám říká, že odpovědi nevykazují vysokou míru podobnosti.

V následující otázce č. 29 jsme zkoumali míru spokojenosti s emocionální stránkou vztahu respondentů, kteří měli v době sběru dat partnera.

Míra spokojenosti s emocionální stránkou ve vztahu					
	5	4	3	2	1
N	74	42	12	6	1
f	0,55	0,31	0,09	0,04	0,00
%	54,81	31,11	8,89	4,44	0,74
Průměr	4,28				
σ	1,01				

Tabulka 29 Míra spokojenosti respondentů s emocionální stránkou ve vztahu

Z výsledků vyplývá, že cca 86 % studentů je spokojeno s emocionální stránkou vztahu, 13 % spokojeno není a necelé 1 % neví. Zjištěný průměr dokládá vysokou míru souhlasu studentů s výrokem, ale směrodatná odchylka vypovídá o nízké míře podobnosti v odpovědích respondentů.

Otázka č. 30 se zabývala zjištěním spokojenosti studentů v oblasti trávení dostatku volného času s partnerem.

Trávení dostatku volného času s partnerem					
	5	4	3	2	1
N	44	52	26	10	3
f	0,33	0,39	0,19	0,07	0,02
%	32,59	38,52	19,26	7,41	2,22
Průměr	3,86				
σ	1,11				

Tabulka 30 Míra spokojenosti s trávením volného času s partnerem

Podářilo se nám zjistit, že 71 % studentů je spokojeno a myslí si, že tráví se svým partnerem dostatek volného času, ale téměř 27 % si myslí, že spolu s partnerem netráví dostatek času. 2 % neví. Zjištěný průměr nám ukazuje, že odpovědi respondentů se nejčastěji pohybovaly v oblasti „spíše souhlasím“ a „spíše nesouhlasím“. Zde je patrné, že situace není výrazně nakloněna ani k jedné straně škály a jedná se spíše o střed souhlasu/nesouhlasu. Směrodatná odchylka je spíše vyšší, což opět svědčí o nižší míře podobnosti odpovědí respondentů.

V následující otázce č. 31 jsme chtěli zjistit, zda si studenti myslí, že okolí jejich vztah vnímá jako spokojený.

Jak působí vztah na okolí					
	5	4	3	2	1
N	53	52	7	8	15
f	0,39	0,39	0,05	0,06	0,11
%	39,26	38,52	5,19	5,93	11,11
Průměr	3,83				
σ	1,37				

Tabulka 31 Vnímání respondentů toho, jak působí jejich vztah na okolí

Většina respondentů (77 %) se domnívá, že jejich vztah působí na okolí spokojeně. 11 % si naopak myslí, že vztah na okolí nepůsobí spokojeně. Poměrně velké procento (11 %) uvedlo odpověď neví, což může vypovídat o tom, že svůj vztah z pohledu svého okolí vůbec nehodnotí. Vypočítaný průměr odkazuje na to, že odpovědi respondentů se pohybovaly v rozmezí škál mezi „spíše souhlasím“ a „spíše nesouhlasím“. Směrodatná odchylka je v porovnání s jinými otázkami vysoká, což odkazuje na nízkou podobnost odpovědí studentů.

Následně jsme se zabývali touhou studentů mít v budoucnu se současným partnerem děti (otázka č. 32 v dotazníku). Z odpovědí jsme zjistili, že 72 % studentů by chtělo mít se

současným partnerem v budoucnu dítě, 13 % naopak nechce mít se současným partnerem dítě a relativně vysoké procento studentů (15 %) neví, zda by se svým současným partnerem děti chtěli nebo ne.

Touha mít se současným partnerem děti					
	5	4	3	2	1
N	75	22	7	10	21
f	0,60	0,16	0,05	0,07	0,16
%	55,56	16,30	5,19	7,41	15,56
Průměr	3,83				
σ	1,58				

Tabulka 32 Touha respondentů mít se svým současným partnerem děti

Následující baterie otázek v dotazníku se zaměřovala na to, jak studenti vnímají soužití svých rodičů, na to, zda pocházejí nebo nepocházejí z rozvedených rodin a na to, zda je jejich pohled na ideální rodinu a partnerství ovlivněn vzorem z jejich nukleární rodiny. Na tuto část otázek odpovídali opět všichni respondenti (celkem 176 studentů).

Následující tabulka zachycuje odpovědi respondentů na otázku č. 33, která se snažila zjistit, zda studenti vnímali/vnímají soužití svých rodičů jako šťastné.

Soužití rodičů bylo/je šťastné					
	5	4	3	2	1
N	59	50	21	41	5
f	0,34	0,28	0,12	0,23	0,03
%	33,52	28,41	11,93	23,30	2,84
Průměr	3,66				
σ	1,24				

Tabulka 33 Šťastné soužití rodičů respondentů

62 % respondentů si myslí, že soužití rodičů bylo šťastné, 35 % studentů nesouhlasí a 3 % neví. Průměr opět odkazuje na to, že odpovědi studentů se nejčastěji pohybovali v rozmezí „spíše souhlasím“ po „spíše nesouhlasím“ a směrodatná odchylka ukazuje na nízkou míru podobnosti odpovědí respondentů.

Otázka č. 34 zjišťovala, zda bylo soužití rodičů spokojené, s občasnými potížemi. V výrokem souhlasilo 55 % studentů, 39 % nesouhlasilo a 5 % neví. Dle vypočítaného průměru jsme zjistili, že odpovědi se nejčastěji pohybovaly mezi „spíše souhlasím“ a „spíše nesouhlasím“. Dle směrodatné odchylky zjišťujeme, že odpovědi respondentů vykazují nízkou míru podobnosti.

Soužití rodičů bylo/je spokojené s občasnými potížemi					
	5	4	3	2	1
N	47	52	28	40	9
f	0,27	0,30	0,16	0,23	0,05
%	26,70	28,41	15,91	22,73	5,11
Průměr	3,50				
σ	1,25				

Tabulka 34 Spokojené soužití s občasnými problémy

Následující otázka č. 35 se zabývala tím, zda bylo soužití rodičů složité s častými problémy.

Soužití rodičů bylo/je složité, s častými problémy					
	5	4	3	2	1
N	18	27	32	86	13
f	0,10	0,15	0,18	0,49	0,07
%	10,23	15,34	18,18	48,86	7,39
Průměr	2,72				
σ	1,13				

Tabulka 35 Složitě soužití s častými problémy

25 % respondentů s tímto výrokem souhlasilo, 67 % nesouhlasilo a 7 % odpovědělo neví. V rámci vypočítaného průměru byl nejčastější odpovědí nesouhlas, ale dle směrodatné odchylky, která je relativně vysoká, je podobnost odpovědí nízká.

Otázka č. 36 zkoumala, za bylo soužití rodičů nešťastné, se závažnými problémy.

Soužití rodičů bylo/je nešťastné se závažnými problémy					
	5	4	3	2	1
N	18	14	8	113	23
f	0,10	0,08	0,05	0,64	0,13
%	10,23	7,95	4,55	64,20	13,07
Průměr	2,38				
σ	1,13				

Tabulka 36 Nešťastné soužití se závažnými problémy

18 % uvedlo, že souhlasí s výrokem, 69 % nesouhlasí a 13 % neví. Vypočítaný průměr vypovídá o celkovém nesouhlasu s výrokem a směrodatná odchylka o nízké podobnosti v odpovědích studentů. Pokud porovnáme odpovědi respondentů v rámci otázek č. 33, 34, 35 a 36, zjistíme, že nejčastěji studenti uváděli, že soužití rodičů bylo šťastné, dále následovalo soužití spokojené s občasnými potížemi, poté složité s častými problémy a nakonec nešťastné se závažnými problémy.

Další otázka v dotazníku (č. 37) zjišťovala, zda studenti věděli o problémech svých rodičů, pokud nějaké měli. Celkově 64 % studentů o problémech svých rodičů vědělo, 23 % uvedlo, že nevědělo a 13 % neví. Průměr 3,51 vypovídá spíše o souhlasu respondentů s výrokem, tedy, že častěji o problémech svých rodičů věděli, než nevěděli. Směrodatná odchylka je opět vysoká, což znamená, že odpovědi studentů nebyly homogenní. Zjištěné údaje vypovídají o tom, že pokud se mezi rodiči vyskytují problémy, děti je velmi dobře vnímají a ví o nich (i když třeba neví, čeho konkrétně se týkají).

O problémech rodičů jsem věděl/a					
	5	4	3	2	1
N	33	80	30	10	23
f	0,19	0,45	0,17	0,06	0,13
%	18,75	45,45	17,05	5,68	13,07
Průměr	3,51				
σ	1,24				

Tabulka 37 Respondenti věděli o problémech svých rodičů ve vztahu

Další otázka (č. 38) navazuje na předchozí otázku a zjišťuje, zda rodiče své problémy dávali/nedávali před dětmi najevo. Pouze cca 18 % respondentů uvedlo, že s výrokem souhlasí, což znamená, že u těchto respondentů se rodiče snažili, aby problémy, které mezi sebou mají, nedali svým dětem najevo a předpokládáme, že je skrývali. 70 % studentů naopak uvedlo, že nesouhlasí, což znamená, že rodiče své problémy před dětmi dávali najevo. Zjištěný průměr vypovídá o nejčastějších odpovědích mezi „spíše souhlasím“ a „spíše nesouhlasím“. Směrodatná odchylka nám říká, že je zde nižší míra podobnosti odpovědí. Data zhruba korespondují s výsledky předchozí otázky, kdy vyplývá, že pokud rodiče dávali své problémy najevo, respondenti o nich věděli a naopak, pokud rodiče problémy skrývali, tak o nich respondenti nemuseli vědět. Je však otázkou, do jaké míry lze problémy skrývat tak, aby o nich děti nevěděly.

Své problémy rodiče nikdy nedávali najevo					
	5	4	3	2	1
N	6	25	49	75	21
F	0,03	0,14	0,28	0,43	0,12
%	3,41	14,20	27,84	42,61	11,93
Průměr	2,55				
σ	0,99				

Tabulka 38 Rodiče své partnerské problémy nedávali najevo

Další otázka č. 39 se zaměřila na to, zda si respondenti přejí, aby v budoucnu měli stejný vztah, jako jejich rodiče. 32 % studentů uvedlo, že souhlasí, tudíž by chtěli mít vztah, jako mají/měli jejich rodiče mezi sebou. Cca 57 % s výrokiem nesouhlasí, což znamená, že netouží po tom, aby jejich vztah byl stejný. 11 % studentů na otázku neznalo odpověď. Zjištěný průměr vypovídá o nesouhlasu studentů s výrokiem a směrodatná odchylka, která je vysoká, ukazuje na nízkou míru podobnosti v odpovědích respondentů.

V budoucnu chci stejný vztah, jako měli mí rodiče					
	5	4	3	2	1
N	31	25	34	67	19
f	0,18	0,14	0,19	0,38	0,11
%	17,61	14,20	19,32	38,07	10,80
Průměr	2,90				
σ	1,29				

Tabulka 39 Touha respondentů mít v budoucnu stejný vztah, jaký měli jejich rodiče

V otázce č. 40 jsme zjišťovali, zda si studenti myslí, že to, jak si představují ideální partnerský vztah, je ovlivněno vzorem rodiny, ve které vyrůstali. 45 % uvedlo, že souhlasí, 44 % nesouhlasí a 12 % neví. Směrodatná odchylka je vysoká, což značí nízkou míru podobnosti odpovědí a průměr vypovídá o nejčastěji uváděných odpovědích „spíše souhlasím“ a „spíše nesouhlasím“. Z výsledku tedy vyplývá, že to, jak si studenti představují svůj ideální partnerský život, je ovlivněno tím, jak fungovalo partnerství v jejich nukleární rodině. Nicméně v tomto případě není specifikováno, zda vzor v rodině je pozitivní nebo negativní.

Pohled na ideální vztah je ovlivněn vzorem rodiny					
	5	4	3	2	1
N	35	44	29	48	20
f	0,20	0,25	0,16	0,27	0,11
%	19,89	25,00	16,48	27,27	11,36
Průměr	3,15				
σ	1,33				

Tabulka 40 Pohled na ideální vztah respondentů je ovlivněn vzorem partnerství z rodiny

Následující 2 otázky se zaměřovaly na to, zda jsou rodiče studentů rozvedení nebo zda žijí společně. V případě otázky č. 41 uvedlo cca 24 %, že jsou rodiče rozvedení a 74 %, že rodiče rozvedení nejsou. 1 % neví. Studenti, kteří uvedli nejednoznačné odpovědi (spíše souhlasím,

spíše nesouhlasím, nevím), k tomu měli své důvody. Jednalo se o studenty, kteří rodiče neznali, protože mohli být adoptovaní, případně mohlo dojít k úmrtí rodičů a oni nemuseli znát celou rodinnou historii.

Rodiče jsou rozvedení					
	5	4	3	2	1
N	42	1	1	130	2
f	0,24	0,00	0,00	0,74	0,01
%	23,86	0,57	0,57	73,86	1,14
Průměr	2,72				
σ	1,29				

Tabulka 41 Míra rozvodovosti rodičů respondentů

V otázce č. 42 se zkoumalo, zda rodiče žijí společně. 70 % uvedlo, že rodiče žijí společně a 28 % řeklo, že nežijí společně. Někteří respondenti opět uvedli nejasnou odpověď (spíše ano, nevím). To může být opět způsobeno neznalostí rodinné situace v případě výchovy mimo rodinu či adopce. Pokud srovnáme odpovědi v otázkách č. 41 a č. 42, zjistíme, že počty rodičů, kteří žijí společně nebo jsou rozvedení, si navzájem úplně neodpovídají. Může to být způsobeno tím, že mnoho párů sice nežije společně, ale nejsou rozvedení či naopak jsou rozvedení, ale z různých důvodů mohou stále bydlet společně.

Rodiče žijí společně					
	5	4	3	2	1
N	120	4	0	49	3
f	0,68	0,02	0,00	0,28	0,02
%	68,18	2,27	0	27,84	1,70
Průměr	4,07				
σ	1,40				

Tabulka 42 Respondenti, jejichž rodiče žijí společně

Následující část otázek (č. 43 – č. 45) se zaměřovala na demografické údaje o účastnících dotazníkového šetření.

Pohlaví			
	muž	žena	Σ
N	10	166	176
f	0,06	0,94	1
%	5,68	94,32	

Tabulka 43 Rozdělení respondentů dle pohlaví

Celkem se zúčastnilo 94,32 % respondentů ženského pohlaví a 5,68 % mužského pohlaví. Výrazná převaha žen byla způsobena výraznou feminizací studovaného oboru sociální pedagogiky.

Studenti se pohybovali ve věkové kohortě od 19 do 26 let. Průměrný věk respondentů byl 21,98 let. Jednotlivé počty respondentů dle ročníku studia zaznamenává následující tabulka. Snižující se počet studentů v jednotlivých ročnících je pro vývoj studia typický, kdy s postupem času část studentů své studium ukončí nebo případně odloží. V případě navazujícího magisterského studia je vždy počet studentů nižší, než v bakalářském studiu.

Ročník studia					
	1. Bc	2. Bc	3. Bc	1. nMgr	2. nMgr
N	49	40	34	28	25
f	0,28	0,23	0,19	0,16	0,14
%	27,84	22,73	19,32	15,91	14,20

Tabulka 44 Rozdělení respondentů dle ročníku studia

Poslední otázka č. 46 se snažila zjistit, zda studenti mají v současnosti stálého partnera a pokud ano, tak jak dlouho tento vztah trvá. Celkem 124 studentů uvedlo, že má takového partnera a 52 studentů takového partnera neměla. Počet studentů, kteří uvedli, že nemají takového partnera, je zajímavý z toho důvodu, že na otázky č. 22 – č. 32 neměli studenti odpovídat, pokud nemají partnera. Tuto část otázek nevyplnilo 41 respondentů. Z těchto výsledků tedy vyvozujeme, že 11 respondentů, kteří na otázky týkající se partnerství odpovídali, ale zároveň uvedli, že nemají stálého partnera, svůj partnerský vztah nepovažují za stálý, s partnerem neplánují společnou budoucnost a ve vztahu z nějakého důvodu nechtějí do budoucna pokračovat, případně se vztahem mohou být nespokojení. Studenti, kteří uvedli, že mají stálého partnera dle vymezení v otázce, uváděli i délku partnerského vztahu. V průměru jejich partnerství partnerský vztah trval 2,35 let.

Má/nemá stálého partnera			
	má	nemá	Σ
N	124	52	176
%	70,45	29,55	

Tabulka 45 Respondenti, kteří mají v současnosti stálého partnera

5.2 Interpretace dat

VO 1 Jaké jsou představy studentů sociální pedagogiky o jejich partnerském životě po ukončení studia?

Výzkumná otázka v sobě zahrnuje dílčí podoblasti, kterým se věnujeme níže.

1.1 Považují studenti partnerské soužití za důležitou součást své budoucnosti?

Souhrny zjištěných odpovědí nabízí tabulka č. 1 v kapitole popisující výsledky dotazníkového šetření. Z výsledků vyplývá, že většina respondentů si myslí, že partnerský vztah je pro budoucí život důležitý, naopak pouze malá část studentů vztah nepovažuje do budoucna za důležitý. Výsledky potvrzují potřebu partnerství v životě jedince, což koresponduje s vývojovými teoriemi psychologie, které dosažení partnerství považují za důležitou součást psychického vývoje a vývoje osobnosti jedince.

1.2. Považují studenti dlouhodobý partnerský vztah jako důležitý pro spokojený život?

Pro zjištění důležitosti dlouhodobého vztahu pro spokojený život jsme vycházeli z otázky č. 2 v dotazníku. Zjistili jsme, že většina respondentů s výrokem souhlasilo a dlouhodobý partnerský vztah je z jejich pohledu důležitý pro spokojený život. Pokud srovnáme odpovědi i s následující otázkou, zjistíme, že partnerství je celkově studenty vnímáno jako důležitá součást života, která může mít vliv i na spokojenost života v budoucnu.

1.3. Jaký typ soužití do budoucna studenti preferují?

Pro jednodušší orientaci v datech jsme sloučili odpovědi respondentů, z otázek týkajících se preference partnerského soužití, do jedné souhrnné otázky. V tabulce jsou zahrnuty vždy souhlasné odpovědi („rozhodně ano“ a „spíše ano“).

Preference soužití do budoucna				
	Nesezdané soužití	Registrované partnerství	Single	Manželství
N	24	8	9	133
f	0,14	0,05	0,05	0,77
%	13,79	4,60	5,17	76,44

Tabulka 46 Souhrn preferovaného soužití

Celkem na otázku odpovědělo 174 respondentů. 13,79 % upřednostňuje nesezdané soužití, naopak nejvíce studentů 76,44 % chce vstoupit do manželství. Malá část (necelých 5 %) chce vstoupit do registrovaného partnerství a 5 % upřednostňuje single soužití. Výsledky

ukazují, že instituce manželství je většinou respondentů upřednostňována a jeví se studentům jako nejideálnější druh soužití. Zastoupení studentů, kteří preferují registrované partnerství a single života, koresponduje s výskytem těchto tendencí ve společnosti. Z výsledků vyplývá, že studenti sociální pedagogiky stále vnímají instituci manželství jako důležitou a nepotvrzuje se zde tendence manželství odmítat a uchýlovat se do jiných druhů soužití.

1.4. Jaký věkový rozdíl mezi partnery považují studenti za ideální?

Ideální věkové rozmezí mezi partnery			
	Do 5 let	Od 5 do 10 let	10 let a více
N	143	94	23
f	0,55	0,36	0,09
%	55,00	36,15	8,85

Tabulka 47 Souhrn ideálního věkového rozmezí mezi partnery

Na základě zjištěných dat jsme sestavili tabulku četností, která zachycuje respondenty, kteří uvedli, že „rozhodně souhlasí“ a „spíše souhlasí“ s výše uvedenými věkovými rozmezími mezi partnery. Celkem jsme zaznamenali 260 pozitivních odpovědí. To znamená, že někteří respondenti uvedli souhlasnou odpověď v rámci více otázek, souhlasili tedy s více nabízenými kategoriemi. Celkem 55 % všech respondentů upřednostňuje věkový rozdíl mezi partnery do 5 let, 36 % preferuje věkové rozmezí od 5 do 10 let a necelých 9 % preferuje rozpětí 10 a více let. Můžeme konstatovat, že jako ideální věkové rozmezí se dle odpovědí respondentů jeví věkový rozdíl do 5 let. Se zvyšujícím se věkovým rozpětím klesá i míra souhlasu studentů s výrokem. Důležité je také to, že poměrně velká část respondentů v otázkách uváděla odpověď neví. Mohlo by to být způsobeno celkovou vyšší mírou tolerance věkového rozpětí mezi partnery ve společnosti a tím, že mnoho lidí již věk nepovažuje za směrodatnou veličinu, která by zajišťovala spokojenost a rovnováhu ve vztahu.

1.5. Jakou míru důležitosti přisuzují studenti jednotlivým vybraným oblastem partnerství (intimita, komunikace verbální i neverbální, plánování společné budoucnosti, společné trávení volného času s partnerem, emocionální stránka)?

Míra důležitosti v oblastech partnerství						
	Intimita	Verbální komunikace	Neverbální komunikace	Plánování budoucnosti	Společný volný čas	Emocionální stránka
N	168	170	169	151	164	171

Tabulka 48 Míra důležitosti jednotlivých oblastí partnerství

Na základě zjištěných dat, která ukazují míru důležitosti jednotlivých oblastí partnerství pro studenty, jsme sestavili tabulku četností. Z výsledků vyplývá, že jednotlivé oblasti partnerství považují studenti za velmi důležité. Lze říci, že mezi oblastmi navzájem nejsou výrazné rozdíly. Za nejvíce důležitou považují studenti emocionální stránku vztahu, dále verbální komunikaci, poté neverbální komunikaci, intimitu, trávení společného času a v poslední řadě plánování společné budoucnosti. Nicméně výsledky mezi mírou důležitosti jednotlivých oblastí jsou minimální. Výsledky potvrzují teorii Sternberga, která se zabýval důležitými oblastmi intimity v partnerském vztahu.

VO 2 Jaká je míra spokojenosti studentů s jejich současným partnerským vztahem?

Druhá výzkumná otázka se skládá z následujících podotázek, které popíšeme níže.

2.1. Jaká část studentů se v současnosti nachází ve stálém partnerském vztahu?

Odpověď na tuto otázku vychází z otázek č. 22 až č. 32, na které odpovídali pouze studenti, kteří měli v době účasti v dotazníkovém šetření partnera. Celkově na tyto otázky neodpovědělo 41 ze 176 respondentů, což znamená, že partnera mělo v době realizace šetření celkem 135 respondentů. Otázka č. 46 zjišťovala, zda studenti svůj vztah považují za stálý, zda plánují společnou budoucnost s partnerem, zda chtějí oba ve vztahu pokračovat, zda chtějí být se současným partnerem i v budoucnu. Na tuto otázku odpovědělo 124 respondentů ano (mají takový vztah). Rozdíl v kladných odpovědích v otázce č. 46 a v počtu respondentů, kteří neodpovídali na otázky 22 – 32 nám ukazuje, že 11 studentů uvedlo, že partnera má, ale z nějakého důvodu v něm pravděpodobně nejsou spokojeni a svůj vztah nepovažují za stálý, případně s ním do budoucna nepočítají.

2.2. Jakou míru spokojenosti ve svém současném partnerském vztahu přisuzují studenti jednotlivým oblastem partnerství (intimita, komunikace verbální i neverbální, plánování společné budoucnosti, společné trávení volného času s partnerem, emocionální stránka)?

Míra spokojenosti v oblastech partnerství						
	Intimita	Verbální komunikace	Neverbální komunikace	Plánování budoucnosti	Společný volný čas	Emocionální stránka
N	121	112	120	108	96	116

Tabulka 49 Souhrn míry spokojenosti v jednotlivých oblastech partnerství

Míru spokojenosti v jednotlivých oblastech partnerství jsme zkoumali pomocí otázek č. 22 – 32. Baterie otázek byla určena studentům, kteří měli v době dotazníkového šetření partnera/partnerku. Celkem na otázky odpovídalo 135 respondentů. Pro srovnání spokojenosti v jednotlivých oblastech jsme použili odpovědi „rozhodně souhlasím“ a „spíše souhlasím“, které jsme vložili do tabulky. Ze zjištěných souhrnů vyplývá, že studenti jsou nejvíce spokojeni s mírou intimity, neverbální komunikace a emocionální stránky. Menší míra spokojenosti se vyskytuje v oblasti verbální komunikace, plánování společné budoucnosti a nejméně jsou studenti spokojeni s trávením společného času s partnerem. Pokud bychom porovnali data, která ukazují míru důležitosti v oblastech partnerství pro studenty a míru spokojenosti v oblastech ve vlastním vztahu, tak zjistíme, že studenti obecně vykazují vysokou míru souhlasu s důležitostí jednotlivých oblastí, nicméně míra spokojenosti v oblastech ve vlastním partnerském vztahu je vždy nižší. To dokazuje, že i když některé věci považujeme za důležité, ve vlastním životě s nimi nemusíme být plně spokojeni. V rámci zjištěných dat se to týká například trávení společného času s partnerem, ve kterém studenti vykazují nejmenší míru spokojenosti. Domníváme se, že nespokojenost odráží celkový stav úspěšnosti společnosti a s tím související množství povinností, které jsou na jedince kladeny. Nicméně dostatečné trávení času s partnerem není dobré podceňovat, díky času trávenému společně se partneři poznávají, vytváří si společné zážitky, zkušenosti a rozvíjí svůj vztah. Další rozdíl vidíme také ve výsledcích o plánování společné budoucnosti, se kterým je spokojeno relativně menší množství studentů. Společná budoucnost a její plány na ni jsou opět důležité pro fungování vztahu a jsou impulzem pro rozvoj vztahu.

2.3. Jak si studenti myslí, že okolní společnost vnímá jejich partnerský vztah?

Pro zodpovězení výzkumné otázky jsme vycházeli z otázek č. 23 a č. 31. Celkem 105 studentů si myslí, že jejich vztah působí na okolí spokojeně. 70 studentů hodnotí svůj vztah jako lepší, než vztahy druhých. Pro zjištění odpovědí na otázku jsme pracovali s možnostmi „rozhodně souhlasím“ a „spíše souhlasím“ z dotazníku. Více než polovina respondentů se domnívá, že je jejich vztah z pohledu okolí spokojený, nicméně poměrně velké procento respondentů (31 studentů v otázce č. 23 a 15 studentů v otázce č. 32) neví, jak jejich vztah na okolí působí a neví, zda svůj vztah považují za lepší nebo horší, než vztahy druhých. Z toho bychom mohli vyvodit, že se respondenti často nezabývají tím, co si myslí okolí, ale je pro ně rozhodně důležitější jejich vlastní pocit a spokojenost. Což lze hodnotit jako pozitivní postoj. Na druhou stranu je nutné zmínit, že lze přes vztahy druhých vidět vlastní silné a slabé stránky v partnerství a zaměřit se na jejich rozvoj nebo naopak potlačení a snažit se tak harmonizovat vlastní vztah.

VO 3 Jaké jsou představy studentů sociální pedagogiky o jejich rodinném životě po ukončení studia?

V rámci třetí výzkumné otázky jsme si vymezili dílčí podotázky, které popíšeme níže.

3.1. Kolik studentů považuje manželství za nezbytné pro založení rodiny?

Data získaná z otázky č. 10 ukazují, že celkem 69 studentů si myslí, že manželství je nezbytné pro založení rodiny. Nejedná se o překvapivé číslo, protože potvrzuje trend zvyšujícího se počtu partnerů, kteří zakládají rodiny, aniž by vstoupili do manželství. Výsledky naopak ukazují, že více než polovina respondentů měla opačný názor a myslí si, že pro založení rodiny není manželství důležité. Na druhou stranu však považujeme za nutné zmínit, že přesto studenti vnímají manželství jako důležité pro život.

3.2. Plánují studenti vstoupit v budoucnu do manželství?

Z dat získaných z otázky č. 9 plyne, že přestože studenti nepovažují manželství za důležité pro založení rodiny, přesto je považují za důležité pro život a celkem 133 respondentů chce v budoucnu vstoupit do manželství. Z čehož plyne, že pro to, aby byla rodina založena, není nutné uzavřít manželství, ale manželství jako instituce, má stále svoji hodnotu.

Z toho vyplývá, že studenti sociální pedagogiky vyvrací trend minulého století, kdy rodina byla zakládána až po uzavření sňatku a narození dítěte mimo manželství bylo nemyslitelné.

To je již dnes překonáno. Studenti však vyvrací i teorie, které se zabývají krizí rodiny a tvrdí, že manželství ztrácí svou důležitost. To se u studentů sociální pedagogiky nepotvrdilo, protože instituci manželství považují stále za velmi důležitou a ve svém budoucím životě s ní vysoké procento počítá.

3.3. Plánují studenti do budoucna děti? Případně kolik?

Data v otázce č. 32 říkají, že 72 % studentů, kteří měli v době účasti na dotazníkovém šetření partnera, by chtělo mít s tímto partnerem v budoucnu děti. Celkově plánuje mít děti 86 % všech respondentů. Jako ideální počet nejčastěji studenti uváděli 2 děti. Tento údaj koresponduje i se všeobecným názorem společnosti, kdy 2 děti jsou považovány za normu. Nejčastější variantu dvou dětí uváděly i výzkumy Populační klima 1996, Mladá generace 1997, Naše společnost 2004 a PARO 2009. Což potvrzuje dlouhodobost normy. Nicméně dle výpočtů odborníků je v dnešní době stanovena zachovná hranice populace 2,1 dítě na jednu ženu. Dále zůstává otázkou i důvod respondentů pro uvedení možnosti odpovědi nevim. Domníváme se, že studenti mohou volit odpověď nevim proto, že ještě nemají ujasněné, kolik dětí by v budoucnu chtěli mít, nad touto otázkou možná ještě nepřemýšleli, možná je pro ně jednodušší uvést neutrální odpověď. Nicméně v dotazníku nebylo zahrnuto i zdůvodnění volby odpovědi, takže důvody respondentů se můžeme pouze domnívat.

VO 4 Do jaké míry jsou představy studentů o rodinném životě ovlivněny zkušenostmi z rodiny.

V rámci čtvrté výzkumné otázky jsme si vymezili dílčí podotázky, které popíšeme níže.

4.1. Jaká část studentů může být ve svém partnerském životě ovlivněna rozvodem manželství rodičů?

Celkem 43 studentů uvedlo, že jsou jejich rodiče rozvedení. 124 studentů uvedlo, že rodiče žijí společně. Na zkoumaném vzorku respondentů se neprojevila vysoká míra rozvodovosti, kterou uvádějí statistiky a která by měla dosahovat ve společnosti 50 %. V rámci našeho šetření byla rozvedena ¼ manželství rodičů studentů. Toto číslo vnímáme z hlediska srovnání se statistikami jako pozitivní, protože je nižší, než se předpokládalo. Nicméně nedokážeme identifikovat nějaký faktor, který by způsoboval, že se rodiče studentů sociální pedagogiky rozvádí méně často. Z hlediska relativně malého vzorku respondentů nemůžeme

zjištěný údaj generalizovat a můžeme pouze konstatovat, že u námi zkoumaného vzorku studentů se projevila nižší míra rozvodovosti.

4.2. Jaká část studentů vnímá/vnímala soužití svých rodičů jako spokojené.

Domníváme se, že na představy o rodinném a partnerském životě má vliv nukleární rodina, ve které jedinec vyrůstal a od které se v průběhu svého vývoje učil a která jej vychovávala. Pokud jedinec vyrůstal ve šťastné, fungující rodině, patrně jej to velmi pozitivně ovlivní do jeho budoucího života. V rámci dotazníkového šetření jsme zjistili, že převážná část studentů vyrůstala v rodině, kde soužití rodičů bylo šťastné nebo spokojené s občasnými problémy. To hodnotíme jako velmi pozitivní. S vysokou mírou spokojenosti partnerství rodičů se zcela jistě pojí i výše zmíněná relativně nízká míra rozvodovosti.

5.3 Verifikace hypotéz

Hypotéza č. 1: Představy o vstupu studentů do manželství se liší na základě stupně studia.

$1H_0$ Mezi touhou studentů bakalářského studia a magisterského studia vstoupit v budoucnu do manželství, neexistuje statisticky významný rozdíl.

$1H_A$ Mezi touhou studentů bakalářského studia a magisterského studia vstoupit v budoucnu do manželství, existuje statisticky významný rozdíl.

Pro ověření hypotézy pomocí parametrických testů nebyla splněna normalita dat. Z tohoto důvodu jsme pro ověření zvolili neparametrickou statistiku, konkrétně Mann-Whitneyův U Test.

Proměnná	Mann-Whitneyův U Test (w/ oprava na spojitost) (Bc + Mgr) Dle proměn. studenti nMgr. Označené testy jsou významné na hladině $p < ,05000$						
	Sčt poř. skup. 1	Sčt poř. skup. 2	U	Z	p-hodn.	Z upravené	p-hodn.
studenti Bc.	1395,500	1019,500	554,500	0,36313	0,71650	0,39233	0,69481

Tabulka ukazuje, že neexistuje statisticky významná rozdílnost mezi vnímáním manželství u studentů bakalářského a magisterského studia ($p = 0,716503$, $p > 0,05$). Zamítáme tudíž alternativní hypotézu a přijímáme nulovou hypotézu.

Na základě zjištěných výsledků lze konstatovat, že neexistuje statisticky významný vztah mezi tím, zda studenti chtějí v budoucnu vstoupit do manželství a tím, v jakém stupni studia se nacházejí. Hypotézu se nám tedy nepodařilo potvrdit.

Hypotéza č. 2: Předpokládáme, že touha studentů mít v budoucnu stejný vztah jako měli jejich rodiče, je závislá na šťastném soužití rodičů.

$2H_0$ Mezi touhou studentů mít v budoucnu stejný vztah jako měli rodiče mezi sebou a šťastným soužitím rodičů, neexistuje statisticky významný vztah.

$2H_A$ Mezi touhou studentů mít v budoucnu stejný vztah jako měli rodiče mezi sebou a šťastným soužitím rodičů, existuje statisticky významný vztah.

Pro výpočet hypotézy jsme opět použili neparametrický test, protože data pro hypotézu nesplňovala normalitu. Stejně jako v případě předchozí hypotézy jsme použili Mann-Whitneyův U Test.

Mann-Whitneyův U Test (w/ oprava na spojitost) (DP_data)							
Dle proměn. položka 39							
Označené testy jsou významné na hladině $p < 0,05000$							
Proměnná	Sčt poř. skup. 1	Sčt poř. skup. 2	U	Z	p-hodn.	Z upravené	p-hodn.
položka 33	2473,00	2378,00	100,000	7,16568	0,00000	7,54139	0,00000

Tabulka č. 51 ukazuje, že mezi daty existuje statisticky významná souvislost ($p = 0,000000$, $p < 0,05$). Zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme alternativní.

Pro zjištění míry souvislosti jsme dále použili ještě Spermanovy korelace (tabulka č. 52). Dle zjištěné hodnoty korelace vyplývá, že mezi daty existuje střední (značná) závislost ($0,70 > r \geq 0,40$).

Dvojice proměnných	Spearmanovy korelace (DP_data) ChD vynechány párově Označ. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$			
	Počet plat.	Spearman R	t(N-2)	p-hodn.
položka 33 & položka 39	176	0,69696	12,8205	0,00000

Na základě zjištěných výsledků lze konstatovat, že existuje statisticky významný vztah mezi tím, zda studenti chtějí mít v budoucnu stejný vztah, jako měli jejich rodiče a tím, zda bylo soužití rodičů šťastné. Hypotézu se nám tedy podařilo potvrdit.

Hypotéza č. 3: Předpokládáme, že touha mít s partnerem děti souvisí s celkovou spokojeností ve vztahu.

$3H_0$ Předpokládáme, že mezi touhou studentů mít se současným partnerem v budoucnu dítě a celkovou spokojeností ve vztahu, neexistuje statisticky významná souvislost.

$3H_A$ Předpokládáme, že mezi touhou studentů mít se současným partnerem v budoucnu dítě a celkovou spokojeností ve vztahu, existuje statisticky významná souvislost.

Pro výpočet hypotézy jsme opět použili neparametrický test, protože data pro hypotézu nespĺňovala normalitu. Použili jsme Mann-Whitneyův U Test.

Proměnná	Mann-Whitneyův U Test (w/ oprava na spojitost) (DP_data – kopie (2)) Dle proměn. položka 32 Označené testy jsou významné na hladině $p < ,05000$						
	Sčt poř. skup. 1	Sčt poř. skup. 2	U	Z	p-hodn.	Z upravené	p-hodn.
položka 22	86,5000	66,5000	31,5000	-0,29277	0,76969	-0,31103	0,75577

Tabulka č. 53 ukazuje, že neexistují statisticky významné souvislosti mezi spokojeností studentů se současným partnerským vztahem a jejich touhou mít v budoucnu se současným partnerem dítě ($p = 0,769698 > 0,05$). Přijímáme tedy nulovou hypotézu a zamítáme alternativní. Hypotézu se nám nepodařilo ověřit.

Hypotéze č. 4: Předpokládáme, že ochota uzavřít v budoucnu manželství může souviset s nešťastným partnerstvím rodičů.

$4H_0$ Předpokládáme, že mezi ochotou studentů vstoupit v budoucnu do manželství a nešťastným soužitím rodičů, neexistuje statisticky významná souvislost.

$4H_A$ Předpokládáme, že mezi ochotou studentů vstoupit v budoucnu do manželství a nešťastným soužitím rodičů, existuje statisticky významná souvislost.

Pro výpočet hypotézy jsme použili neparametrický test, protože data pro hypotézu nesplňovala normalitu. Pro ověření jsme použili opět Mann-Whitneyův test.

Mann-Whitneyův U Test (w/ oprava na spojitost) (DP_data)							
Dle proměn. položka 36							
Označené testy jsou významné na hladině $p < ,05000$							
Proměnná	Sčt poř. skup. 1	Sčt poř. skup. 2	U	Z	p-hodn.	Z upravené	p-hodn.
položka 9	7937,50	1378,50	1102,50	1,14074	0,25397	1,27396	0,20267

Tabulka ukazuje, že $p = 0,253976$, $p < 0,05$, tudíž neexistuje statisticky významná souvislost mezi ochotou vstoupit v budoucnu do manželství a tím, že soužití rodičů bylo nešťastné. Zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Hypotézu se nám podařilo ověřit.

Hypotéze č. 5: Předpokládáme, že studenti, kteří jsou spokojeni s mírou trávení společného času s partnerem, jsou ve vztahu celkově spokojenější.

H_{50} Předpokládáme, že mezi spokojeností s trávením volného času a celkovou spokojeností ve vztahu neexistuje statisticky významná souvislost.

H_{5A} Předpokládáme, že mezi spokojeností s trávením volného času a celkovou spokojeností ve vztahu neexistuje statisticky významná souvislost.

Pro výpočet hypotézy jsme použili neparametrický test, protože data pro hypotézu nesplňovala normalitu. Konkrétně se jednalo o Mann-Whitneyův test.

Mann-Whitneyův U Test (w/ oprava na spojitost) (DP_data)							
Dle proměn. položka 30							
Označené testy jsou významné na hladině $p < ,05000$							
Proměnná	Sčt poř. skup. 1	Sčt poř. skup. 2	U	Z	p-hodn.	Z upravené	p-hodn.
položka 22	2253,00	2403,00	875,000	-1,9743	0,04834	-2,2751	0,02289

Dle zjištěných výsledků kdy $p = 0,048344$, $p < 0,05$ zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Můžeme tedy konstatovat, že mezi mírou spokojenosti s trávením

volného času s partnerem a celkovou spokojeností ve vztahu existuje statisticky významná souvislost. Hypotézu se nám podařilo ověřit.

Pro zjištění míry závislosti jsme si vypočítali Spearmanovy korelace. Tabulka č. 56 ukazuje, že mezi daty existuje nízká závislost ($0,40 > r \geq 0,20$).

Dvojice proměnných	Spearmanovy korelace (DP_data) ChD vynechány párově Označ. korelace jsou významné na hl. p <,05000			
	Počet plat.	Spearman R	t(N-2)	p-hodn.
položka 22 & položka 30	135	0,30882	3,74457	0,00026

6 DISKUZE

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaké jsou představy studentů sociální pedagogiky o jejich rodinném a partnerském životě po ukončení studia. Z výsledků vyplývá, že v oblasti partnerství si studenti myslí, že partnerský vztah je důležitou součástí života jedince, domnívají se, že se jedná o složku, která může mít vliv na celkovou spokojenost v životě. Z tohoto důvodu sami vnímají partnerství i jako důležitou součást svého budoucího života a většina z nich s ním v budoucnu počítá. V dotazníkovém šetření jsme se zaměřili dále na to, jakou míru důležitosti studenti přisuzují jednotlivým podoblastem v partnerském vztahu. Konkrétně jsme se zabývali intimitou, komunikací (verbální i neverbální), emocionální stránkou vztahu, společnými plány partnerů do budoucna a trávením volného času. Z výsledku jsme zjistili, že studenti všem oblastem přisuzovali vysokou míru důležitosti, ale jako nejméně důležitou oblast vnímali plánování společné budoucnosti s partnerem. Je otázkou, proč tuto oblast považují studenti za nejméně důležitou. Domníváme se, že to může být způsobeno orientací vztahu pouze na prožitky přítomnosti, kdy mnoho jedinců neřeší budoucnost a soustředí se jen na přítomné okamžiky. Mohlo by to být způsobeno i tím, že pojem společná budoucnost je pro některé příliš abstraktní a nehmatatelný, takže ostatním oblastem přisoudili vyšší míru důležitosti. Nicméně je nutno říci, že výsledky mezi jednotlivými oblastmi partnerství nebyly velké a ve všech oblastech studenti uváděli vysokou míru souhlasu.

Dále jsme se zaměřovali na preferenci soužití do budoucna. Zjistili jsme, že nejčastěji studenti chtějí vstoupit do manželství ($\frac{3}{4}$ studentů), což je pro nás pozitivní zjištění. V rámci odborné literatury se mluví o trendu neochoty lidí vstupovat do manželství, což se nám pomocí dotazníkového šetření nepodařilo u námi zkoumané skupiny respondentů potvrdit. Je však potřeba brát v potaz, že jsme se v rámci šetření zabývali pouze tím, zda studenti chtějí vstoupit do manželství. Nicméně vlivem životních okolností může být u těchto respondentů v budoucnu situace jiná a může se stát, že do manželství jich celá část, která uvedla, že do manželství vstoupit chce, nevstoupí. Výsledky výzkumu korespondují i se zjištěním Katrňáka a jeho kolegů (2011, s. 26), kteří na základě výzkumu mladých lidí zjistili, že v moderní době lidé na manželství a partnerský život rozhodně nerezignovali a rodičovství je součástí jejich představ týkajících se budoucího života.

Jedním z dalších cílů výzkumu bylo zjistit, jestli se představy o manželství nějak liší mezi studenty bakalářského a magisterského studia (H1). To se nepotvrdilo, takže nemůžeme říct,

že jedna skupina studentů by chtěla více nebo méně vstupovat do manželství, než druhá skupina. Studenti se od sebe navzájem nijak neliší. Nicméně jsme se nezaměřili v rámci výzkumného šetření jen na manželství, ale zkoumali jsme, zda studenti preferují i jiné formy partnerského soužití. Ukázalo se, že někteří respondenti preferují žít single nebo nesezdání, malá část by ráda žila v registrovaném partnerství. Údaje odpovídají společenské situaci a tomu, že moderní doba přináší i jiné druhy partnerského soužití, než jen manželství. Lidé se již nemusí bát, že pokud nevstoupí do manželství, tak je bude společnost vnímat negativně, naopak mají možnost si vybrat způsob života, který jim bude plně vyhovovat.

Dále jsme se zaměřili na plánování dětí a podařilo se zjistit, že opět velká část studentů děti do budoucna plánuje (asi 86 %). Zjistili jsme také, že nejčastěji studenti uvádí jako ideální počet 2 děti, což koresponduje se společenským standardem. Je otázkou, do jaké míry může pohled na ideální počet dětí ovlivněn i vzděláním respondentů. Z dřívějších výzkumů vyplývá, že pravděpodobnost narození třetího dítěte dramaticky klesá v závislosti s narůstajícím vzděláním (Pipeková, in Marhánková, Kreidl, 2012, s. 99).

Druhá část výzkumného šetření se zaměřovala na spokojenost studentů v jejich současném partnerském vztahu. Z výsledků je patrné, že převážná část respondentů je se vztahem spokojena a chce v něm pokračovat i nadále. Nejmenší spokojenost je uváděna v oblasti společného trávení volného času s partnerem. Domníváme se, že tato oblast je velmi důležitá pro vývoj vztahu, poznávání partnerů a jejich spokojenost. V rámci šetření jsme se nezaměřovali na to, kolik času studenti vnímají jako dostatečný, protože míra dostatku času je individuální, ale zaměřovali jsme se na to, zda spolu s partnerem, z jejich pohledu, tráví dostatek volného času. Domnívali jsme se, že celková míra spokojenosti může souviset se společným trávením volného času s partnerem (H5) a to se nám podařilo potvrdit. Je to logické, protože jen díky společnému trávení času s partnerem lze rozvíjet a budovat vztah. Vzájemně se poznávat a učit se žít společně. Vedle trávení společného času je však důležitá i náplň tohoto volného času a to, jak jej partneři tráví, zda s obsahem oba souhlasí a jsou s ním spokojeni. Myslíme si, že na možný vliv nedostatku volného času v partnerském vztahu by mělo být více poukazováno, ať již přímo v rámci vzdělávacích institucí, tak také v rámci médií a sdělovacích prostředků. Domníváme se, že nespokojenost s trávením volného času s partnerem se netýká jen studentů sociální pedagogiky, ale zcela jistě se bude jednat o problém, který se bude vyskytovat napříč různými skupinami lidí ve společnosti.

Zjišťovali jsme také, zda studenti vnímají své vztahy jako stálé. Celkem 11 studentů, kteří odpovídali na otázky ohledně spokojenosti ve vztahu, odpověděli, že nemají vztah, kdy by

se svým partnerem chtěli být i v budoucnu, neplánují společnou budoucnost a ve vztahu nechtějí pokračovat do budoucna. To je zcela přirozené, protože ne každý partnerský vztah je úplně spokojený. Celkově však studenti spokojeni byli. Průměrný doba trvání roku 2,35 odkazuje i na stálost a trvalost vztahů. S ohledem na spokojenost, trvalost a stálost vztahů bychom mohli předpokládat, že u většiny z nich existuje vysoká pravděpodobnost fungování vztahu i v budoucnu a případně lze předpokládat, že páry přikročí ke vstupu do manželství a plození dětí. Předpokládali jsme, že celková spokojenost ve vztahu má vliv na to, zda chtějí studenti mít s partnerem v budoucnu děti. Tento předpoklad se nám nepodařilo ověřit (H3). Domníváme se, že by to mohlo být způsobeno tím, část respondentů odpověděla, že neví, zda chtějí mít v budoucnu se současným partnerem děti. Důvodem může být i to, že studenti jsou celkově ve vztahu spokojeni, ale děti do budoucna vůbec nechtějí, případně ve vztahu příliš spokojeni nejsou a z toho důvodu nechtějí mít se současným partnerem děti.

Poslední část dotazníkové šetření zkoumala vliv nukleární rodiny na představy studentů v oblasti rodinného a partnerského života. Podařilo se nám zjistit, že šťastné soužití manželů ovlivňuje to, zda studenti budou chtít mít v budoucnu stejný vztah (H2). Rodina, jako primární sociální skupina, formuje osobnost jedince již od jeho nejútlejšího věku. Díky sociálnímu učení jedinec zastává mimo jiné hodnoty a ideály, které mu předala i rodina a které bude nadále ve své vlastní rodině uplatňovat a vyznávat. Snažili jsme se také zjistit, zda to, že soužití bylo nešťastné, mohlo ovlivnit studenty v jejich ochotě vstoupit v budoucnu do manželství (H4). Dalo by se předpokládat, že pokud je soužití rodičů nešťastné, tak to studenty ovlivní (ať už negativně, že nebudou chtít do manželství vstupovat nebo naopak pozitivně, kdy budou chtít uzavřít manželství a vyvrátit negativní zkušenost z rodiny). Nicméně se nám tento předpoklad nepodařilo potvrdit a mezi daty jsme nezjistili statisticky významnou souvislost.

Uvedená zjištění dotazníkového šetření by mohla být limitována tím, že se jednalo o relativně malý vzorek respondentů, protože se nám nepodařilo získat data od všech studentů sociální pedagogiky ve Zlíně. Další limit bychom mohli spatřovat v tom, že výzkum se zaměřoval pouze na vybrané oblasti rodinného a partnerského života, zatímco daná problematika je ve skutečnosti mnohonásobně rozsáhlejší. Možný způsob dalšího zpracování a rozvoje zkoumání dané problematiky spatřujeme například ve zkoumání studentů sociální pedagogiky v celé České republice a vzájemné porovnávání představ v rámci univerzit, případně i srovnávání mezi Českou republikou a jinými státy, ve kterých se sociální pedagogika v současné době také velmi rozvíjí. Dále by mohla diplomová práce

sloužit pro další kvalitativní výzkum, který by dále rozvíjel poznání o motivaci studentů k odpovědím v dotazníkovém šetření.

V rámci analýzy dat a shrnutí praktické části diplomové práce můžeme konstatovat, že jsme na všechny stanovené výzkumné otázky poskytli odpovědi. Stanovené hypotézy se nám podařilo potvrdit nebo vyvrátit.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jaké jsou představy studentů sociální pedagogiky o jejich rodinném a partnerském životě po ukončení studia. V práci jsme vymezili 3 hlavní kapitoly, ve kterých jsme se věnovali problematice rodiny a partnerství, současným rodinným trendům a charakteristice vývojového období dospělosti, která se vztahovala k respondentům výzkumného šetření. V praktické části jsme čtenáře seznámili s výsledky výzkumu. Předpokládali jsme, že výsledky výzkumu by mohly do jisté míry kopírovat již uskutečněné výzkumy v oblasti rodiny a partnerského života. Do jisté míry se to potvrdilo. Domníváme se, že představy studentů se výrazným způsobem neodlišují od tradičních základů rodiny a toho, jak je rodina pojímána a chápána v tradičním slova smyslu. Naopak si myslíme, že se nám v rámci výzkumu podařilo dokázat, že studenti sociální pedagogiky ve Zlíně mají výrazně prorodinné myšlení, které je pro práci v pomáhajících profesích rozhodně důležité a potřebné k tomu, aby takový pracovník dokázal chápat situaci klienta, dokázal se vcítit do jeho situace a dokázal mu adekvátně pomoci řešit jeho problémy. Zároveň jsme ale také došli k zjištění, že současné trendy ve společnosti, jako je například nesezdané soužití, rozvodovost, registrované manželství apod., se studentům nevyhýbají a někteří z nich se s nimi ztotožňují. Nicméně si ale nemyslíme, že by život v souladu s tradicemi nebo naopak upouštění od nich, bylo nějak negativní či špatné. Každý jedinec má právo na vlastní život a každému vyhovuje jiné partnerské soužití a jiné uspořádání v rámci rodiny. Podařilo se nám zjistit, že představy studentů bakalářského a navazujícího magisterského studia se neliší.

Hlavním přínosem práce je poukázat na to, jaký způsobem si studenti sociální pedagogiky představují svou budoucnost. Práce by mohla sloužit jako zdroj informací o studentech pro pedagogy, kteří pracují se studenty v rámci profesní přípravy na výkon profese sociálního pedagoga. Pedagogové by se mohli díky diplomové práci zaměřit na oblasti partnerství a rodiny, které by bylo potřeba u studentů více rozvinout, jako např. oblast trávení volného času s partnerem apod. Zajímavé je také zjištění, že míra spokojenosti studentů s vlastním partnerským vztahem v jednotlivých oblastech je nižší, než jakou míru důležitosti studenti těmto oblastem přisuzují.

Studenti sociální pedagogiky se svými představami o rodině a partnerství neodlišují od většinové společnosti, jejich představy považujeme za korespondující s tradičními pohledy na rodinu, ale svým pohledem zohledňují i fungování dnešní moderní společnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ARNETT, Jeffrey Jensen, 2004. *Emerging adulthood: the winding road from the late teens through the twenties*. Oxford: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-530937-9
- [2] BORGATTA, Edgar F a Rhonda J MONTGOMERY, c2000. *Encyclopedia of sociology*. 2nd ed. New York: Macmillan Reference USA. ISBN 00-286-5581-8
- [3] CESTY DO DOSPĚLOSTI: DLOUHODOBÝ VÝZKUM DOSPÍVÁNÍ, 2012. *Institut výzkumu dětí, mládeže a rodiny* [online]. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://ivdmr.fss.muni.cz/projekt-cesty-do-dospelosti>
- [4] ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ, 2007. *Psychologie pro učitele*. Vyd.2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-273-7.
- [5] ČESKO. Zákon č. 115 ze dne 26.1.2006 Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=115/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- [6] ČESKO. *Zákon č.98* ze dne 3.2.2012 občanský zákoník. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- [7] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka České republiky 2015*, 2015. Ústí nad Labem: SLON. ISBN 978-80-250-2638-0. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/35626213/32019815.pdf/7df90fe9-22fd-470e-98e1-48ee3f13fc97?version=1.1>
- [8] FIALOVÁ, Ludmila et al., 2000. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-858-5087-7.
- [9] GABURA, Ján, 2012. *Teória rodiny a proces práce s rodinou*. Bratislava: Iris. ISBN 978-80-89256-95-2.
- [10] GEIST, Bohumil, 1992. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing. ISBN 80-85605-28-7

- [11] GIDDENS, Anthony, 1999. *Sociologie*. Praha: Argo. ISBN 80-7203-124-4.
- [12] GIDDENS, Anthony, 2013. *Sociologie*. Praha: Argo. ISBN 978-80-257-0807-1.
- [13] GJURICHOVÁ, Šárka a Jiří KUBIČKA, 2003. *Rodinná terapie: systematické a narativní přístupy*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0415-3.
- [14] HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ-CÍSAŘOVÁ, 2009. *Psychologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN: 978-80-7367-569-1.
- [15] HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, Jaroslava, Martin KREIDL a Barbora HUBATKOVÁ, 2012. *Proměny partnerství: životní dráhy a partnerství v české společnosti*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-142-8
- [16] HAŠKOVÁ, Hana a Ladislav Rabušic, 2008. K nízké sňatečnosti v České republice. *Sociální studia* 5 (2): 9-33. ISSN 1214-813X.
- [17] HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA, 2002. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál. ISBN 90-7178-635-7.
- [18] HOSPODAŘICÍ DOMÁCNOSTI PODLE ZPŮSOBU BYDLENÍ A PODLE TYPU HOSPODAŘICÍ DOMÁCNOSTI, ©2015. *Český statistický úřad* [online]. ©2015 [cit. 2015-11-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/sldb/domacnosti>
- [19] CHODĚRA, Oldřich, 2002. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-0217-7.
- [20] JANDOUREK, Jan, 2003. *Úvod do sociologie*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-717-8749-3.
- [21] JANDOUREK, Jan, 2012. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3679-2.
- [22] KATRŇÁK, Tomáš, 2011. *Na prahu dospělosti: partnerství, sex a životní představy mladých v současné české společnosti*. 1. vyd. Praha: Dokořán. Bod (Dokořán). ISBN 978-80-7363-352-3.
- [23] KELLER, Jan, 1992. *Nedomyšlená společnost*. 1. vyd. Brno: Doplněk. ISBN 80-901-1020-7.
- [24] KOCOURKOVÁ, Jiřina, 2002. Má populační politika v České republice perspektivu? In: Propopulační politika – ano či ne, Centrum pro ekonomiku a politiku, č. 21, s. 13-28

- [25] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, 2001. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-731-5004-2.
- [26] LECHNEROVÁ, Zdeňka, 2011. Determinanty oddalování početí dětí. *Sociální studia*. Katedra sociologie FSS MU, 2011(4), 87-104. ISSN 1214-813X.
- [27] LEVIN, Irene, 2004. Living Apart Together: A New Family Form. *Current Sociology*. **52**(2), 223-240. DOI: 10.1177/0011392104041809. ISSN 00113921. Dostupné také z: <http://csi.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/0011392104041809>
- [28] MARTIN, Claude, et. Al., 2011. Living Together Apart in France and the United States. *Population (English Edition, 2002-2011)*. 2011, vol. 66, no. 3/4 s. 561-581. ISSN:1634-2941.
- [29] MAŘÍKOVÁ, Hana, 2003. Rodičovská dovolená a muži. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, **2003**(1-2), 9-11. ISSN 1213-0028. Dostupné také z: http://www.genderonline.cz/uploads/b5e106bc7ca71c44210d955aaf039befa4ff170d_rocnik04-1-2-2003.pdf
- [30] MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-864-2919-9.
- [31] MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ, 2014. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0697-2.
- [32] MOŽNÝ, Ivo, 2002. *Sociologie rodiny*. 2., upr.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-06-9.
- [33] MOŽNÝ, Ivo, 2008. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 80-86429-87-8.
- [34] NESEZDANÁ SOUŽITÍ. ©2015. *Český statistický úřad* [online]. ©2015 [cit. 2015-11-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20541791/170227-14.pdf/27ebcd5e-95ba-4ef4-8c65-c2a9bc58f9d8?version=1.0>
- [35] OBYVATELSTVO, DOMY, BYTY A DOMÁCNOSTI PODLE SČÍTÁNÍ LIDU, DOMŮ A BYTŮ – ČR, KRAJE, OKRESY, SO ORP, SPRÁVNÍ OBVODY PRAHY A MĚSTA (SÍDLA SO ORP) – 211, ©2015. *Český statistický úřad* [online]. ©2015 [cit. 2015-11-15]. Dostupné z:

- <https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo-domy-byty-a-domacnosti-podle-scitani-lidu-domu-a-bytu-2011-cr-kraje-okresy-so-orp-spravni-obvody-prahy-a-mesta-sidla-so-orp-2011-egrhq6c4dz>.
- [36] OBYVATELSTVO – ROČNÍ ČASOVÉ ŘADY, ©2015. *Český statistický úřad* [online]. ©2015 [cit. 2015-11-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu
- [37] OLŠOVSKÝ, Jiří, 2011. *Slovník filozofických pojmů současnosti*. Vyd. 3., V nakl. Grada 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3613-6.
- [38] PŘÍJMY DOMÁCNOSTÍ PODLE POSTAVENÍ OSOBY V ČELE DOMÁCNOSTI ©2015. *Český statistický úřad* [online]. ©2015 [cit. 2015-11-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vydani-a-spotreba-domacnosti-statistiky-rodinnych-uctu-domacnosti-podle-postaveni-osoby-v-cele-podle-velikosti-obce-prijmova-pasma-regiony-soudrznosti-2013-00ea4veuh6>
- [39] RABUŠIC, Ladislav, 2001. *Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-864-2901-6
- [40] RADIMSKÁ, Radka a Marcel TOMÁŠEK, 2003. Singles - nový životní styl a jeho genderová specifika v České republice. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2003(1-2), 10-11. ISSN 1213-0028. Dostupné také z: http://www.genderonline.cz/uplads/b5e106bc7ca71c44210d955aaf039befa4ff170d_rocnik04-1-2-2003.pdf
- [41] RITVO, Eva C. a Ira D. GLICK, 2009. *Párová a rodinná terapie: stručný sprievodca*. Trenčín: Vydavateľstvo F. ISBN 978-80-88952-56-5.
- [42] ROZVODOVOST, ©2015. *Český statistický úřad* [online]. ©2015 [cit. 2015-2015-11-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/rozvodovost>
- [43] RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka, Simona VYMĚTALOVÁ a Dana HAMPLOVÁ, 2001. *Diferenciace reprodukčního a rodinného chování v evropských populacích*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. ISBN 80-7330-004-4.
- [44] ŘÍČAN, Pavel, 2008. *Psychologie: příručka pro studenty*. Vyd. 2., dopl. Praha: Portál. Psyché (Grada). ISBN 978-80-7367-406-9.
- [45] ŘÍČAN, Pavel, 2009. *Psychologie*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-560-8.

- [56] TOMÁŠEK, Marcel, 2006. Singles a jejich vztahy; kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabituující jednotlivce v České republice. *Sociologický časopis*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006(1), 81 - 105. Dostupné také z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/1410f645b65a6fdda3b4a2beaf43bb8964b9bc80_584_107tomasek22.pdf
- [57] VÁGNEROVÁ, Marie, 2000. Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.
- [58] VÁGNEROVÁ, Marie, 2007. *Vývojová psychologie II: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1318-5.
- [59] *Velký sociologický slovník*, 1996. Vyd. 1. Praha: Karolinum. ISBN 8071841641
- [60] VYBRANÉ DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE V ČESKÉ REPUBLICI. ©2015. *Český statistický úřad* [online]. ©2015 [cit. 2015-11-15]. Dostupné také z: https://www.czso.cz/documents/10180/33786359/32018115_0101.pdf/22674bbad272-43c3-b228-6f6af29550cb?version=1.1
- [61] VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, 2008. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1425-8.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AV ČR	Akademie věd České republiky
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
LAT	Living apart together
LTA	Living together apart
PARO	Výzkum Partnerství a rodina
VÚPSV	Výzkumný ústav práce a sociálních věcí

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 Vnímání partnerského vztahu jako důležité součásti budoucího života ....</i>	51
<i>Tabulka 2 Důležitost dlouhodobého partnerského vztahu pro spokojený život.....</i>	51
<i>Tabulka 3 Vnímání důležitosti intimity ve vztahu .....</i>	52
<i>Tabulka 4 Míra důležitosti verbální komunikace ve vztahu .....</i>	52
<i>Tabulka 5 Míra důležitosti neverbální komunikace ve vztahu.....</i>	53
<i>Tabulka 6 Míra důležitosti plánování společné budoucnosti s partnerem .....</i>	54
<i>Tabulka 7 Míra důležitosti emocionální stránky ve vztahu .....</i>	54
<i>Tabulka 8 Míra důležitosti trávení společného času s partnerem .....</i>	54
<i>Tabulka 9 Vstup do manželství .....</i>	55
<i>Tabulka 10 Vnímání manželství jako nezbytného pro založení rodiny.....</i>	56
<i>Tabulka 11 Preference nesezdaného soužití.....</i>	56
<i>Tabulka 12 Preference registrovaného soužití .....</i>	57
<i>Tabulka 13 Preference života single.....</i>	57
<i>Tabulka 14 Plán mít do budoucna děti.....</i>	58
<i>Tabulka 15 Věkový rozdíl mezi partnery do 5 let .....</i>	59
<i>Tabulka 16 Věkový rozdíl mezi partnery od 5 do 10 let .....</i>	59
<i>Tabulka 17 Věkový rozdíl mezi partnery více než 10 let.....</i>	60
<i>Tabulka 18 Ideální počet dětí v rodině je 1 dítě .....</i>	60
<i>Tabulka 19 Ideální počet dětí v rodině jsou 2 děti .....</i>	61
<i>Tabulka 20 Ideální počet dětí v rodině jsou 3 děti .....</i>	61
<i>Tabulka 21 Ideální počet dětí v rodině jsou 4 a více dětí .....</i>	62
<i>Tabulka 22 Celková míra spokojenosti respondentů s jejich partnerským životem ...</i>	62
<i>Tabulka 23 Vnímání vlastního vztahu jako lepšího, než vztahy druhých.....</i>	63
<i>Tabulka 24 Touha pokračovat v současném partnerském vztahu i nadále .....</i>	64
<i>Tabulka 25 Spokojenost respondentů s mírou intimity ve vztahu .....</i>	64
<i>Tabulka 26 Spokojenost respondentů s mírou verbální komunikace ve vztahu.....</i>	65
<i>Tabulka 27 Spokojenost respondentů s mírou neverbální komunikace ve vztahu .....</i>	65
<i>Tabulka 28 Plánování společné budoucnosti s partnerem .....</i>	66
<i>Tabulka 29 Míra spokojenosti respondentů s emocionální stránkou ve vztahu .....</i>	66
<i>Tabulka 30 Míra spokojenosti s trávením volného času s partnerem .....</i>	67
<i>Tabulka 31 Vnímání respondentů toho, jak působí jejich vztah na okolí .....</i>	67
<i>Tabulka 32 Touha respondentů mít se svým současným partnerem děti.....</i>	68

<i>Tabulka 33 Šťastné soužití rodičů respondentů</i>	68
<i>Tabulka 34 Spokojené soužití s občasnými problémy</i>	69
<i>Tabulka 35 Složitě soužití s častými problémy</i>	69
<i>Tabulka 36 Nešťastné soužití se závažnými problémy</i>	69
<i>Tabulka 37 Respondenti věděli o problémech svých rodičů ve vztahu</i>	70
<i>Tabulka 38 Rodiče své partnerské problémy nedávali najevo</i>	70
<i>Tabulka 39 Touha respondentů mít v budoucnu stejný vztah, jaký měli jejich rodiče</i>	71
<i>Tabulka 40 Pohled na ideální vztah respondentů je ovlivněn vzorem partnerství z rodiny</i>	71
<i>Tabulka 41 Míra rozvodovosti rodičů respondentů</i>	72
<i>Tabulka 42 Respondenti, jejichž rodiče žijí společně</i>	72
<i>Tabulka 43 Rozdělení respondentů dle pohlaví</i>	72
<i>Tabulka 44 Rozdělení respondentů dle ročníku studia</i>	73
<i>Tabulka 45 Respondenti, kteří mají v současnosti stálého partnera</i>	73
<i>Tabulka 46 Souhrn preferovaného soužití</i>	74
<i>Tabulka 47 Souhrn ideálního věkového rozmezí mezi partnery</i>	75
<i>Tabulka 48 Míra důležitosti jednotlivých oblastí partnerství</i>	76
<i>Tabulka 49 Souhrn míry spokojenosti v jednotlivých oblastech partnerství</i>	77

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P 1: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den,

jmenuji se Jana Lukešová a studuji 5.ročník sociální pedagogiky na UTB ve Zlíně. Chtěla bych Vás poprosit o vyplnění dotazníku, který zkoumá představy studentů o rodinném a partnerském životě po ukončení studia. Jeho vyplnění Vás zabere pouze pár minut. Dotazník je anonymní a veškerá získaná data budou využita pouze pro potřeby mé diplomové práce.

Dotazník je určen studentům sociální pedagogiky UTB ve Zlíně, v prezenční formě studia.

Předem děkuji za Váš čas.

První část dotazníku zkoumá představy o partnerském a rodinném životě po ukončení studia.

Vyberte, prosím z následujících odpovědí:

Rozhodně souhlasím (5) – spíše souhlasím (4) – spíše nesouhlasím (3) – rozhodně nesouhlasím (2) – nevím (1)

Rozhodněte, do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky?

Hodící se odpověď prosím zakřížkujte

Partnerský vztah považuji za důležitou součást svého budoucího života.	5	4	3	2	1
Dlouhodobý partnerský vztah je důležitý pro spokojený život.	5	4	3	2	1
Ve vztahu je pro mě důležitá intimita (sdílení tajemství, pocit blízkosti, porozumění apod.).	5	4	3	2	1
Ve vztahu je pro mě důležitá verbální komunikace.	5	4	3	2	1
Ve vztahu je pro mě důležitá neverbální komunikace (doteky, pohledy, fyzická vzdálenost).	5	4	3	2	1
Ve vztahu je pro mě důležité plánování společné budoucnosti.	5	4	3	2	1
Ve vztahu je pro mě důležitá emocionální stránka (pocit podpory ze strany partnera, pocit spokojenosti).	5	4	3	2	1
Ve vztahu je pro mě důležité trávení společného času s partnerem.	5	4	3	2	1
V budoucnu chci uzavřít manželství.	5	4	3	2	1
Manželství považuji za nezbytné pro založení rodiny.	5	4	3	2	1
Do budoucna preferuji nesezdané soužití s partnerem.	5	4	3	2	1
V budoucnu preferuji registrované partnerství.	5	4	3	2	1
V budoucnu chci být single.	5	4	3	2	1
V budoucnu plánuji mít děti.	5	4	3	2	1
Myslím si, že věkové rozdíly mezi partnery do 5 let jsou ideální.	5	4	3	2	1
Myslím si, že věkové rozpětí mezi partnery od 5 do 10 let je ideální.	5	4	3	2	1
Myslím si, že věkové rozpětí mezi partnery více než 10 let je ideální.	5	4	3	2	1
Ideální počet dětí v rodině je 1 dítě.	5	4	3	2	1
Ideální počet dětí v rodině jsou 2 děti.	5	4	3	2	1
Ideální počet dětí v rodině jsou 3 děti.	5	4	3	2	1
Ideální počet dětí v rodině jsou 4 a více dětí.	5	4	3	2	1

Druhá část dotazníku zkoumá míru spokojenosti v současném partnerském vztahu. Pokud v současnosti NEMÁTE PARTNERA/PARTNERKU, tuto část otázek prosím VYNECHEJTE.

Vyberte, prosím z následujících odpovědí:

Rozhodně souhlasím (5) – spíše souhlasím (4) – spíše nesouhlasím (3) – rozhodně nesouhlasím (2) – nevím (1)

Rozhodněte, do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky

Hodící se odpověď prosím zakřížkujte

Svůj partnerský život považuji celkově za spokojený.	5	4	3	2	1
Myslím si, že můj vztah je lepší, než vztahy druhých.	5	4	3	2	1
Ve svém současném vztahu chci pokračovat i nadále.	5	4	3	2	1
S mírou intimity ve svém vztahu jsem spokojený/ná (porozumění, pocit blízkosti...).	5	4	3	2	1
S verbální komunikací ve svém vztahu jsem spokojený/ná.	5	4	3	2	1
S neverbální komunikací ve svém vztahu jsem spokojený/ná (doteky, pohledy, fyzická vzdálenost).	5	4	3	2	1
S partnerem/kou plánujeme společnou budoucnost.	5	4	3	2	1
Jsem spokojený/ná s emocionální stránkou svého vztahu (podpora od partnera, pocit spokojenosti).	5	4	3	2	1
S partnerem/kou trávíme společně dostatek volného času.	5	4	3	2	1
Myslím si, že můj partnerský vztah působí na okolí spokojeně.	5	4	3	2	1
Se svým současným partnerem/kou chci mít děti.	5	4	3	2	1

Třetí část dotazníku zkoumá vliv nukleární rodiny na představy o partnerském a rodinném životě studentů.

Vyberte, prosím z následujících odpovědí:

Rozhodně souhlasím (5) – spíše souhlasím (4) – spíše nesouhlasím (3) – rozhodně nesouhlasím (2) – nevím (1)

Rozhodněte, do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky

Hodící se odpověď prosím zakřížkujte

Soužití mých rodičů bylo/je šťastné.	5	4	3	2	1
Soužití mých rodičů bylo/je spokojené s občasnými potížemi.	5	4	3	2	1
Soužití mých rodičů bylo/je složité, s častými problémy.	5	4	3	2	1
Soužití mých rodičů bylo/je nešťastné se závažnými problémy.	5	4	3	2	1
Pokud měli rodiče mezi sebou problémy, věděl/a jsem o tom.	5	4	3	2	1
Své problémy rodiče nikdy nedávali najevo.	5	4	3	2	1
V budoucnu bych chtěl/a mít stejný vztah, jako měli mí rodiče mezi sebou.	5	4	3	2	1
Můj pohled na ideální vztah je ovlivněn vzorem partnerství z rodiny.	5	4	3	2	1
Mí rodiče jsou rozvedení.	5	4	3	2	1
Mí rodiče žijí společně.	5	4	3	2	1

Prosím, vyplňte následující otázky:

Pohlaví: muž žena

Věk: .....

Ročník studia: 1. ročník Bc.

1. ročník Mgr.

2. ročník Bc.

2. ročník Mgr.

3. ročník Bc

Máte v současnosti stálého partnera/ku? (vztah, kdy si uvědomujete, že chcete s partnerem/kou být i v budoucnu, plánujete společnost budoucnost, oba chcete ve vztahu nadále pokračovat)

- ano mám takový vztah   ne nemám takový vztah

Pokud ano, jak dlouho vztah trvá? .....